

PRISION

Habilitada las Obligadas

Expediente procesal de

Cinta Montañés Monterrat

conocido por

Imp. P. E. de Burgos Mod. 117

Hijo de Francisco y de Gerena esposo de Manuel Drago Foncia
 edad 39 naturaleza Amposta partido de Tortosa
 provincia de Teruel vecindad Amposta provincia Teruel
 domicilio Guincho 6 religion catolica profesion sin labores
 instrucción si estado casado hijos 4
 num. de ellos dos antecedentes impreso por 19 vez

Señas particulares

Fórmula dactilar

LA LLUITA SILENCIADA: EL CAS DE SET AMPOSTINES ENTRE LES REIXES FRANQUISTES

NUMERO			FECHAS	
Numero	Rollo	Año	Ingreso	Salida
1939c	Permmt.1	Tortosa - Presit.Cons.Gue.pl.	16-X.39	

FECHAS		VICISITUDES
Mes	Año	
Octubre	1939	Ingresu en esta Prision, procedente de <u>de 1. de Tortosa</u> entregado por <u>la Guardia Civil</u> en concepto de <u>detenido</u> a disposicio de <u>Ilmº.Sr.President</u> <u>Juzgado Militar Perm</u> <u>de B.UTISTA BEL BAL</u>

Histoquista
 Àrea d'investigació: Història
 Curs: 2019-20

Ve. B2 EL SUBDIRECTOR
 DIRECTOR

La lluita silenciada: el cas de set ampostines entre les reixes franquistes

Viure és aprendre a perdre

Marta Marín-Dòmine

De l'obra: *Fugir era el més bell que teníem*

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	1
1. EL FRANQUISME	4
2. LA REPRESSIÓ FRANQUISTA	8
3. CAMPS DE CONCENTRACIÓ FRANQUISTES ..	12
3.1. Objectius	13
3.1.1. Extermini	13
3.1.2. Selecció.....	15
3.1.3. Reeduació	16
3.1.4. Heterogeneïtat i caos	17
3.2. Llistat de camps a Catalunya	18
4. LA REPRESSIÓ CONTRA LES DONES	21
4.1. L'ideal de dona en l'època franquista.....	24
5. LES PRESONS FRANQUISTES PER A LES DONES	27
5.1. Els consells de guerra sumaríssims	32
5.2. La presó de les Corts	35
5.3. El convent de les Adoratius	39
5.4. La presó de Pilats	40
6. LA PRESÓ DE LES OBLATES	45
6.1. La presó i les condicions de vida	45
6.2. El destí de les ampostines	49
6.2.1. Palmira Lafont Rebull.....	49
6.2.2. Trinitat Rebull Pastor.....	50
6.2.3. Teresa Salvadó Garcia.....	53

6.2.4. Cinta Montanyés Montserrat	55
6.2.5. Francesca Mor Ferreres.....	56
6.2.6. Teresa Caballé Verge	57
7. ESTUDI DE CAS: ROSA SEBASTIÀ FABRA	61
8. CONCLUSIONS.....	65
9. BIBLIOGRAFIA.....	68
10. ÍNDEX D'IMATGES	73
ANNEXOS.....	I
Annex 1. Entrevista a Mirta Núñez.....	I
Annex 2. Documentació Palmira Lafont Rebull	VII
Annex 3. Documentació Trinitat Rebull Pastor	VIII
Annex 4. Documentació Teresa Salvadó Garcia	XII
Annex 5. Documentació Cinta Montanyés Montserrat.....	XV
Annex 6. Documentació Francesca Mor Ferreres.....	XVIII
Annex 7. Documentació Teresa Caballé Verge	XXI
Annex 8. Documentació Rosa Sebastià Fabra.....	XXX

La lluita silenciada: el cas de set ampostines entre les reixes franquistes

*Especials agraïments a la meva tutora, per
la seva ajuda i dedicació, i a la Mirta Núñez, per
la seva prestació i atenció al treball*

INTRODUCCIÓ

Quan em deien que escollir el tema del Treball de Recerca podia ser o molt fàcil o molt complicat em costava imaginar com seria la realitat en el meu cas, però, sense dubte, tenien tota la raó. I és que en el meu cas, ha estat un dels passos més difícils de tot el treball.

En el moment que ens van dir que ja havíem d'escollir la temàtica del treball no tenia ni idea cap on enfocar-me. Vaig rumiar molts temes, però cap m'apassionava per investigar-lo i treballar-lo durant tant de temps.

En un principi, vaig decidir treballar la figura de la dona periodista al llarg de la història, la qual ha estat sotmesa a nombroses humiliacions, marginacions i, en el pitjor dels casos, a afusellaments. Era un tema que em cridava l'atenció per dues raons: la primera, per una conferència sobre el ciberassetjament a dones periodistes dintre del TEDxYouth Amposta de l'any passat, duta a terme per la Gal·la Argelaga; i la segona, pel plantejament d'estudiar la carrera de periodisme en un futur no gaire llunyà.

La tutora i jo ens vam posar a treballar d'hora i ens vam reunir dos cops per tractar d'aprofundir la temàtica. Jo, a casa, vaig començar a fer un tast d'informació i, la veritat, no esperava una informació tan general i amb tan poca quantitat. No trobava el que m'interessava.

Així doncs, a la següent reunió, les dues vam arribar a la conclusió que el que m'interessava realment era el tema de la repressió franquista i les víctimes del franquisme, sobretot arran del treball de Sociologia "Portes de la memòria", en el qual em vaig endinsar molt i vaig veure des d'un principi que era una qüestió que em despertava molta curiositat i m'agradava investigar-lo.

Tot i això, com que el projecte de Sociologia ja havia tractat la deportació als camps nazis, vam decidir enfocar-lo cap a l'Espanya franquista i, més concretament, als sistemes concentracionaris del franquisme: camps de concentració, presons... on republicans i republicanes van estar empresonats i

empresonades sota duríssimes condicions de vida: maltractaments, fam, malalties, pols, i la coneguda “reeduació”, tot a les ordres del general Francisco Franco.

Després d'explicar el mètode de repressió dels camps de concentració franquistes, em centraré en la figura femenina i en les presons destinades a elles, les quals compartien les condicions de vida dels homes als camps, o inclús pitjor, degut a que van concitar, si és possible, més odi i animadversió entre els sollevats que els homes a causa de la mala visió de la dona en aquella època, tema al qual també faré referència.

Finalment, investigaré el pas de set ampostines per la presó de les Oblates de Tarragona. Per a això, he hagut de consultar tres cops l'arxiu comarcal del Montsià, amb la finalitat d'aconseguir tots els documents del fons de Falange de les detingudes, i dos el de Tarragona amb motiu de la recerca de més ampostines empresonades, de la consulta dels expedients penitenciaris i de la visita al convent de les Oblates, d'on he tret les fotografies d'aquesta.

Vet aquí doncs, el meu títol del Treball de Recerca: *La lluita silenciada: el cas de set ampostines entre les reixes franquistes*. El títol amaga molts conceptes. En primer lloc, la lluita de la població enfront la dura repressió franquista, la qual ha estat silenciada durant molts anys i, de fet, encara no és del tot reconeguda. Seguidament, l'esment a les protagonistes del treball, les ampostines, els casos de les quals han servit com a cas pràctic per veure com funcionava l'ingrés i l'estància a una presó des del punt de vista documentat.

Dit això, els objectius del meu treball són, en primer lloc, conèixer i investigar què hi va haver darrera del Franquisme i de la consegüent repressió: què va ser, com s'organitzava, quins ideals defensava i què i com reprimia.

Seguidament, adquirir informació sobre en què va consistir la repressió als camps de concentració franquistes i com s'organitzaven, així com les diferències amb els camps nazis i els camps que hi havia a Catalunya.

A continuació, aprofundir amb el tema de les dones durant el Franquisme: en què va consistir la seva repressió, quins tipus d'actes van fer possible el seu

escarni, com era la vida a les presons i quines presons van haver a la nostra comunitat, així com les característiques de cadascuna.

Per acabar, conèixer el cas penitenciari de les set ampostines tancades a la presó de les Oblates: quines van ser les causes del seu ingrés, el consell de guerra realitzat, la pena imposada i la llibertat, entre altres.

A més, m'agradaria donar veu a aquest silenci que ha perdurat durant anys al nostre país, ja que quan explicava quin seria el meu Treball de Recerca molta gent el desconeixia totalment. Es tracta d'un silenci que poc a poc va recuperant la veu gràcies a historiadors i historiadores que ho fan possible, com el Carlos Hernández i la Mirta Núñez. Tot i això, encara hi ha molt a fer i a donar a conèixer.

En definitiva, faré una recerca bibliogràfica, via pàgines web i amb la visita als diferents arxius. A més, realitzaré una entrevista a la Mirta Núñez, una historiadora que coneix de primera mà aquest tema, la qual m'ajudarà a completar el treball i a donar certesa a certs temes.

Per finalitzar, cal esmentar que el treball s'organitzarà des del concepte més general, el Franquisme i la repressió, fins al més concret, les presons i el cas de les ampostines.

1. EL FRANQUISME

La Guerra Civil espanyola fou un conflicte bèl·lic que es va desencadenar a Espanya entre el 17 de juliol de 1936 i l'1 d'abril de 1939 a causa del cop d'Estat del 17 i 18 de juliol de 1936, dut a terme per una part de les Forces Armades de Francisco Franco contra el Règim de la Segona República.

Catalunya fou el territori més castigat pels bombardeigs feixistes, l'objectiu dels quals era terroritzar i enfonsar la moral de la població, per tal de generar desafecció envers la República a través de la por, el terror i el pànic.



Imatge 1. Bombardeig el 16/03/1938 a Amposta

Després de 3 anys d'una temerosa lluita violenta i sagnant, la Guerra Civil acabà amb gairebé mig milió de víctimes mortals i amb la victòria de la tropa de Francisco Franco, donant pas a 36 anys de règim franquista, un règim polític totalment autoritari i dictatorial.

Així doncs, l'etapa posterior a la Guerra Civil espanyola es coneix com a Franquisme, la qual va perdurar fins a la mort del general Franco, el novembre de l'any 1975. Aquest règim va estar caracteritzat, sobretot, per la sistemàtica repressió que les autoritats franquistes van exercir des d'un primer moment i que va continuar un cop finalitzada la Guerra. Aquesta temerosa repressió contra els ciutadans explica, doncs, la fugida cap a l'exili de centenars de milers de persones davant l'avenç de les tropes rebels.

En definitiva, fou un llarg període fosc per als espanyols basat en la por, la repressió política i social, el control ideològic i moral de la població, la pobresa i la manca de llibertats i drets humans més elementals, aconseguits durant la

Segona República. En conclusió, si per a la majoria la República va venir amb esperança, l'any 1939, amb l'entrada del Franquisme, va arribar un temps de silenci durant el qual es van esfondrar les esperances desplegades els anys anteriors.

El Franquisme va estar constituït per tres pilars fonamentals:

El primer fou l'exèrcit, dividit en les Forces Armades, la Guàrdia Civil i la Policia Armada. Aquest va actuar com a defensor de la supervivència política i, en definitiva, com a òrgan repressor durant tot el període.

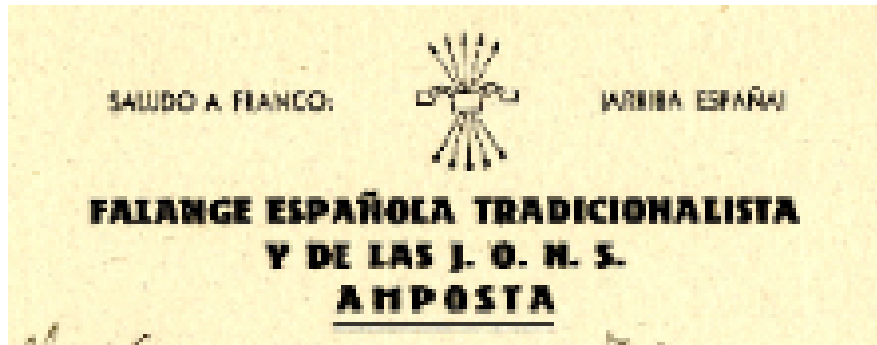


Imatge 2. Desfilada de l'exèrcit franquista a la commemoració de la victòria de la Guerra Civil (1939), sota l'atenta mirada del general Franco

El segon pilar fou el Partit Únic, denominat "Movimiento Nacional", compost per la Falange Espanyola Tradicionalista (FET) i de les JONS i pels funcionaris i càrrecs públics de l'Estat.

La Falange s'organitzava a partir de:

- El *Frente de Juventudes*, amb l'objectiu d'adoctrinar la joventut.
- La *Sección Femenina*, per a formar dones en sentit cristià.
- El *Sindicato de Estudiantes Universitarios (SEU)*, per al control polític universitari.
- La *Central Nacional Sindicalista (CNS)*, per a neutralitzar l'obrerisme.



Imatge 3. Segell de la FET i de les JONS als documents ampostins

Per finalitzar, el tercer i últim pilar fonamental durant la dictadura fou l'Església catòlica, la qual va actuar com a font de legitimació del règim i va obtindre la mantenció econòmica, la participació en la política, la prohibició d'altres religions i, sobretot, un paper fonamental en l'ensenyament amb l'expansió, a més, d'ordres religioses.



Imatge 4. Presonereres de Saturrarán (País Basc) amb sis monges guardianes

Des de molt aviat, l'Església va donar suport als militars colpistes i es va integrar en el sistema repressiu que posà en marxa la dictadura, formant part del sistema de censura de l'època i de les decisions sobre la premsa, els espectacles o el cinema.

Amb l'Església, a més, s'entén l'existència de moltes presons repartides per tot l'Estat, ja que els seus i les seves representants van ser persones nomenades per a exercir el càrrec de directors, directores (superiores) en convents que van servir per establir-hi recintes penitenciaris, especialment –en la majoria dels casos–, per a dones.

De fet, les superiores foren acusades de ser les responsables del robatori de nadons a les mares empresonades. D'aquest tema, en parlaré més endavant.

El moviment, doncs, es va caracteritzar pels principis ideològics següents:

- El **nacional-patriotisme**, mitjançant el qual l'exèrcit aportava una visió unitarista i tradicionalista d'Espanya, de manera que es considerava que l'objectiu prioritari del govern franquista havia de ser la defensa de la integritat territorial de la pàtria.
- El **nacional-sindicalisme**, amb el qual la Falange establia les seves idees, com ara l'hipernacionalisme, l'ètica de la violència i repressió, el masclisme, la idea d'Espanya com un Imperi, l'adoctrinament de la joventut i la dona, etc.
- El **nacional-catolicisme**, és a dir, la defensa de la religió i la moral catòliques en les seves versions més tradicionals. La moral catòlica més conservadora es va reflectir en la forma de vestir, de sortir, de relacionar-se i de casar-se, entre altres.

2. LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

Després d'haver explicat el concepte de Franquisme, la repressió franquista queda entesa, doncs, com el llarg procés de violència física, econòmica, política i cultural que van patir els ciutadans víctimes de la guerra i del posterior període franquista.

Per imposar la dictadura, el règim franquista va efectuar una repressió sistemàtica a tots els nivells sobre totes aquelles persones sospitoses de ser contràries a la dictadura.

Així doncs, un cop acabada la Guerra Civil, les autoritats franquistes van classificar la societat en afectes, desafectes i indiferents per tal d'optimitzar la seva feina de control. Tot i això, la tasca més important que van dur a terme va ser la de depurar els elements considerats desafectes al règim, és a dir, de tota possible oposició. D'aquesta manera, els vencedors de la guerra van imposar una justícia dura i violenta per tal de reprimir qualsevol atemptat contra el *Nuevo Orden*.

L'inici de la repressió s'aplicava a partir de diverses instàncies: els consells de guerra, que aplicaven una justícia d'acusació de rebel·lió militar contra l'ordre; el *Tribunal Especial de Represión de la Masonería y Comunismo*, i els tribunals de responsabilitats polítiques, que establien, entre altres, sancions econòmiques i depuracions professionals. Aquestes, consistien, sobretot, en apartar els funcionaris que es consideraven oposats o, fins i tot, poc afins al règim franquista. D'aquesta manera, professors de tots els nivells de la docència i funcionaris d'ajuntaments, diputacions i ministeris foren substituïts per excombatents o empresoners franquistes, així com per personal ideològicament afí, que obtenia les seues places a partir de títols acadèmics improvisats per mitjà d'exàmens patriòtics.

En definitiva, els uns foren denunciats, acusats, empresonats jutjats i executats; d'altres patiren abusos, apropiacions, acomiadaments, insults i dures condicions laborals i salarials, depuracions i repressió de la llengua i la cultura. A més,

centenars de milers més s'hagueren d'exiliar als països veïns per continuar tenint una vida digna, tot i que en la majoria de casos, desgraciadament, no fou així.

El pànic començà a arribar en els darrers moments de la guerra, el qual va dur gairebé mig milió de persones a cercar refugi a l'exili davant la sistemàtica política d'execució de desafectes practicada pel franquisme a les zones que anaven quedant sota el seu control.

Per una banda, per molts homes i dones foren anys de fred, misèria, fam, por, menyspreu, exclusió social i oblit.

A l'altra banda, però, l'objectiu per part de l'Estat era molt clar: exterminar el republicanisme espanyol i imposar un clima de terror que impedís qualsevol intent de contestació un cop aconseguida la victòria militar.

Un cop acabada la guerra, els tribunals de justícia es van militaritzar i, a més, es va aplicar el Codi de Justícia Militar, que preveia condemnes més dures que el Codi Penal Civil. La pena de mort també fou restablerta.

D'aquesta manera, quasi mig milió d'espanyols van ser detinguts, torturats i sotmesos a judicis sumaríssims. Alguns, condemnats a mort, també foren afusellats.

Una altra conseqüència de l'anomenada repressió fou la censura, mitjançant la qual la llibertat d'expressió quedava reduïda a zero. Es van destruir llibres i arxius considerats perillosos; es van prohibir autors i obres; es van revisar totes les edicions escolars, els continguts de les quals havien d'obeir a una rigorosa ortodòxia nacionalcatòlica; es van retallar pel·lícules i obres de teatre... A més, el sector de l'ensenyança, a part del control profranquista, va patir assassinats i sancions a aproximadament 16.000 mestres, com és el cas de la Rosa Sebastian Fabra, al qual faré referència al final del treball.

A Catalunya, a més de la repressió entre els seus habitants, es va aplicar una rígida política de descatalanització i de reespanyolització, amb l'objectiu de fer desaparèixer la identitat nacional del país.

En definitiva, algunes de les eines de repressió del català foren:

- **La castellanització a l'escola i a l'universitat.** Es van canviar els noms dels centres, els quals van passar a ser castellans, i es van modificar els calendaris de dies festius. El canvi més important, però, va ser el del model educatiu: s'homenatja diàriament la bandera nacional espanyola amb el *Cara al sol*, se separen nens i nenes, es fan habituals els càstigs físics, es depuren les biblioteques i s'aparten els docents allunyats de la religió catòlica o de la *unidad de España*. El castellà, en definitiva, era totalment obligat com a llengua vehicular a l'ensenyament ifins i tot a la universitat.
- **Noms propis, topònims, noms de carrer, rètols i anuncis, en castellà.** L'objectiu era molt clar: esborrar tot allò provinent de la llengua catalana. Així doncs, es prohibeixen els símbols identitaris de Catalunya, se suprimeixen alguns monuments públics i es canvien els noms dels carrers per castellanitzar-los o posar-hi referències franquistes. A més a més, s'obliga a retolar en castellà els noms dels establiments.
- **Prohibició dels símbols d'identitat catalans.** Es van censurar els símbols catalans, com la senyera i l'himne, i els actes que poguessin tenir un sentit catalanista, com ara les ballades de sardanes. A més, es van retirar els monuments catalans.



Imatge 5. Imatge de Franco sobre un mur amb el lema "Si eres español, habla español"

Pel que fa a la repressió a Amposta, l'arribada del franquisme el 18 d'abril de 1938 a la localitat va provocar molt d'odi i una dura repressió.

A *Los 100 consejos de guerra del franquismo*, un col·leccionable realitzat pel Diari de Tarragona, consta que la justícia franquista va empresonar 104 persones amb residència a Amposta i 11 van ser afusellades. De fet, fou el territori de la comarca amb més afusellaments.

Les xifres demostren que la repressió es va acarnissar amb el sector primari, ja que dels 104 empresonats, 62 treballaven al camp, és a dir, un 60%. De la resta, 19 pertanyien al sector secundari i 23 al sector terciari.

A la comarca del Montsià hi va haver, a més, un total de 570 processats, dels quals 57 foren afusellats i 413 reclusos temporals. D'aquest total, 28 eren dones. Finalment, l'edat amb la que una persona del Montsià era processada era, amb 109 processats, a l'edat de 25 a 29 anys, seguida de la de 30 a 34, amb 104 processats.

3. CAMPS DE CONCENTRACIÓ FRANQUISTES

El sistema de repressió més brutal a nivell espanyol fou el sistema concentracionari repartit arreu de l'Estat des de les primeres 48 hores de l'inici de la revolta militar fins la mort del tirà, el novembre de 1975.

Com cita Carlos Hernández al llibre *Los campos de concentración de Franco*, al nostre país no es van crear nombrosos camps de concentració, sinó que n'hi havia només un i es deia Espanya. La nació sencera, a mesura que va anar sent conquistat el seu territori per les tropes rebels, es va anar convertint en un gegantí recinte concentracionari.

A partir del moment en què el primer camp de concentració va obrir les seves portes, van anar apareixent i desapareixent recintes per totes i cadascuna de les províncies del país fins a assolir un nombre proper als 300 camps i un nombre d'entre 700 mil i un milió de persones que van travessar les portes d'algun dels recintes concentracionaris franquistes.

Tot edifici o terreny suficientment allunyat del front de batalla i que reunís unes mínimes condicions de seguretat va servir per a habilitar un camp, tals com convents, monestirs, castells, magatzems, casernes, places de bous, camps de futbol i centres escolars, com també camps sorgits del no-res, en espais oberts, on s'hi van establir barracons, tendes de campanya o s'hi va deixar, simplement, que els presoners visquessin a la intempèrie.

Tot i els 296 camps documentats, no tots reunien les mateixes característiques, sinó que el coronel Pinillos, el cap de la Inspecció dels Camps de Concentració de Presoners de guerra la qual era l'encarregada de dur a terme la repressió, fou l'encarregat de dissenyar un sistema amb set tipus diferents:

- Els **campes de d'avantguarda**, situats al front, on els presoners no havien de passar més de 24 hores.
- Els **campes llatzeret** en què s'anaven reunint els combois que arribaven des dels camps d'avantguarda fins a estar en disposició de traslladar-los a recintes més estables.

- Els **campes de classificació** per a realitzar la investigació i selecció dels interns.
- Els **campes de persones presoneres** destinades a formar part de Batallons de Treballadors.
- Els **campes** per a **presoners estrangers**.
- Els **campes** per a **presoners considerats inútils**.
- Els **campes** per a **menors**.

3.1. Objectius

3.1.1. Extermini

L'objectiu principal per part de l'exèrcit franquista era, ni més ni menys, desfer-se'n de tots els enemics considerats irrecuperables al Règim. Així doncs, els assassinats de presoners van ser part de la rutina diària i els militars franquistes afusellaven indiscriminadament.

Grups de falangistes anaven a la caça dels seus veïns republicans i aquells que eren identificats, eren separats dels seus companys i, la seva major part, morts a trets a qualsevol cuneta. A mesura que va anar avançant la guerra, però, aquests afusellaments van anar sent substituïts o complementats pels assassinats "legals": execucions que es duïen a terme després d'uns consells de guerra sumaríssims on es jutjava els acusats en grups de deu, de vint i fins i tot de trenta.

L'extermini també formava part del dia a dia a l'interior dels camps de concentració. Els presoners ben just rebien menjar, sofrien maltractaments constants, no tenien peces d'abric amb què resguardar-se del fred i no disposaven de les més mínimes condicions higièniques ni sanitàries.

A alguns camps hi va haver milers d'homes i centenars de dones morint-se, literalment, de gana. A altres morien de tifus exantemàtic, pulmonies i tuberculosi. A més, a camps com el de la Casa de la Caritat d'Horta (Barcelona) eren devorats per exèrcits de polls a causa de l'amuntegament, ja que pràcticament tots els camps es van veure saturats de presoners en algun moment, especialment després de les grans victòries franquistes.

El fred també va representar una amenaça més per als captius i fins i tot els guardians aprofitaven aquestes condicions climàtiques extremes per a torturar els interns. Als camps on les condicions climàtiques eren més extremes, per exemple, els obligaven a banyar-se als rius gelats i els mantenien formats durant hores sota la neu.

El maltractament físic directe, les pallisses i els interrogatoris acompanyats de tortures sovint eren, també, el pa de cada dia en molts de recintes.

Famolencs, esgotats, coberts de paràsits i en ocasions malalts, els presoners, a més, van haver de realitzar treballs forçats i a bona part dels camps se'ls obligava a passar la jornada amb un pic i una pala sota les dures ordres que rebien en contra de la seva voluntat i al seu límit.

Carreteres i ajuntaments de municipis van ser resultat de la mà d'obra esclava, per exemple. A més, empreses privades, particulars i inclús jerarques del Règim, van utilitzar captius extrets dels camps més propers.



Imatge 6. Presoners destinats a fer treballs forçats a la plaça del Mercadal de Reus

Tenint en compte totes aquestes dades, s'estima un resultat final d'uns 10.000 morts als camps de concentració espanyols. Cal destacar, però, que no és una xifra totalment certa, sinó estimada, pel fet que ha estat impossible realitzar un recompte fiable per part de les persones investigadores a causa de la radical

eliminació de proves i documents que podien delatar la dura repressió per part del Règim franquista.

3.1.2. Selecció

La principal funció d'aquests recintes va ser també la de classificar els captius. Es van crear comissions de depuració i de classificació, de manera que un cop tenien el presoner al seu davant intentaven esbrinar qui era, com es deia i a quina unitat havia estat, per exemple. Així doncs, les víctimes havien d'ocultar que havien romàs a una corporació municipal i que havien estat membres d'algun govern, com ara a un ajuntament, ja que l'ànim de causar dany per part dels vencedors va donar lloc al fet que s'assassinés directament només en sortir dels camps de concentració.

Dit això, els captius es van classificar, bàsicament, en tres grups:

1. Els enemics considerats irrecuperables, que havien de ser afusellats o condemnats a llargues penes en presons en les quals també tenien altes probabilitats de morir de gana o de tot tipus de malalties.
2. Els que tot i ser contraris al nou Règim s'estimava que podien ser reeducats mitjançant la submissió, la humiliació, la por i els treballs forçats.
3. Els considerats "afectes" al Moviment, que eren incorporats a les files de l'exèrcit franquista o posats en llibertat que sempre seria condicional, ja que romandrien sota l'eterna vigilància de les autoritats civils i militars de les seves localitats d'origen.

3.1.3. Reeducació

Aquest radical canvi dels presoners considerats desafectes al Règim que pretenia la dictadura franquista des d'un primer moment es va dur a terme mitjançant el que es coneix com la reeducació, és a dir, la impartició d'idees franquistes per tal que les víctimes es tornessin afectes al moviment.

Els captius eren sotmesos a un procés de deshumanització total: despullats de les seves pertinences més personals, la major part de les vegades eren rapats al zero i incorporats a una massa impersonal que es movia a toc de corneta i a cop de porra. Les condicions infrahumanes al camp els degradaven psicològicament des del primer moment. A més, cada dia eren obligats a formar un mínim de tres vegades, cantar el *Cara al sol* i altres himnes franquistes, així com retre honors a la bandera espanyola fent la salutació feixista a la romana. Franco, a més, va ordenar que als camps s'impartissin diàriament, una hora al matí i una altra a la tarda, xerrades d'adoctrinament que versessin sobre temes tan eloqüents com: "Errors del marxisme. Lluita de classes. Criminalitat imperant abans del 18 de juliol. Els fins del judaisme, la maçoneria i el marxisme. Per què l'exèrcit pren la tasca de salvar la pàtria. El que és el credo del nostre moviment. Els 26 punts de la FET i de les JONS. L'error en què han viscut a través de les mentides de la premsa vermella. El concepte d'Espanya imperial...".

Finalment, com ja hem vist, l'Església va jugar un paper fonamental en aquesta tasca "reeducativa", de manera que als camps de concentració es va reflectir clarament la identificació absoluta de mètodes i d'objectius entre aquesta institució, a partir de les conegudes misses i imparticions patriòtiques, explicades anteriorment.

3.1.4. Heterogeneïtat i caos

Quan parlem de camps de concentració és impossible no pensar amb el sistema d'extermini de l'Alemanya de Hitler. Tot i això, tot i que el moviment franquista va tenir certa influència i ajuda per part de l'estat totalitari de Hitler, els corresponents camps no tenien gaire semblança.

A diferència dels homogenis i rigorosos camps de concentració nazis, els camps franquistes eren totalment heterogenis, és a dir, les condicions de vida dels presoners eren molt diferents depenent de la ubicació geogràfica del recinte, la regió militar a la qual pertanyia i fins i tot l'oficial que el dirigia. Un exemple seria que hi havia camps de concentració en què s'apinyaven més de 10.000 presoners i altres en què amb prou feines es confinava un o dos centenars de captius.

També, a molts camps de concentració els interns eren sotmesos a duríssims treballs forçats, mentre que a altres regions l'única tasca dels presoners era la de lluitar per sobreviure.

En definitiva, les diferències giren entorn a l'objectiu d'ambdós sistemes: mentre que els camps de concentració nazis es caracteritzaven per l'objectiu d'eliminar directament les persones internes, els franquistes tenien com a principal objectiu l'adoctrinament i la pressió perquè assumissin totes les normes i ideologia entorn els vencedors, i no eliminar-los massivament. A més, el sistema nazi, segons la Mirta Núñez, era més "automàtic i modern", de manera que el sistema franquista no disposava de la mecànica i maquinària que aquests tenien per eliminar els interns, per la qual cosa ho feien mitjançant la fam, els afusellaments i les desaparicions.

Una característica que cal remarcar, a més, és que els camps de l'Espanya franquista, a diferència dels de l'Alemanya nazi, tenien una durada breu d'aproximadament dos o tres anys, en la majoria de casos. Tot i així, el camp de Miranda de Ebro és una excepció, ja que perdurà des de l'any 1937 fins al 1947, pel fet de que es van incorporar fugitius dels primers conflictes de la Segona Guerra Mundial.

3.2. Llistat de camps a Catalunya

NOM	UBICACIÓ	CAPACITAT	DURACIÓ	TIPUS
Barcelona	Casa de la Caritat (barri d'Horta)	-	febrer 1939 - abril 1940	Camp estable i oficial de la ciutat
Igualada	Convent de Sant Agustí (col·legi dels Escolapis)	5.000 presoners	febrer - setembre 1939	Camp estable
Manresa	Antic convent del Carme	12.000 presoners	5 de febrer - juny 1939	Camp estable
Figueres	Primer a un magatzem de carbó i des de maig de 1940 al castell de Sant Ferran	-	febrer 1939 - 10 de desembre 1942	Camp de llarga duració i d'evacuació. Per ell van passar milers de republicans que venien de França
Puigcerdà	-	-	desembre 1939 - juny 1941	Camp de llarga duració
Cervera	Primer a uns magatzems de ciment i després a l'edifici de la Universitat	5.000 presoners	24 de gener 1939 - maig 1941	Camp estable i des de 1940 destinat a estrangers que fugien de la 2 ^a Guerra Mundial
Lleida	Seminari Vell, catedral i una fàbrica	5.000 presoners	gener 1939 - agost 1940	Camp de llarga duració
Mollerussa	-	2.000 presoners	10 de febrer - juliol 1939	Camp estable
Tremp	-	-	desembre 1938 - agost 1940	Camp estable
Reus	Caserna de Cavalleria (centre de la ciutat)	3.000 presoners	gener 1939 - juliol 1942	Camp de llarga duració
Tarragona	Convent dels	Més de 1.000	gener - juliol	Camp estable.

	Carmelites Descalços (La Punxa) i edifici Germans de la Doctrina Cristiana	presoners	1939	El 1939 va passar a ser una presó habilitada
--	--	-----------	------	--



Imatge 7. Mapa de la ubicació de cadascun dels camps a Catalunya

Actualment, molts d'aquests recintes han estat reconstruïts i segueixen en peu. Un exemple n'és el de la Casa de la Caritat al barri d'Horta, que ha estat totalment reconstruïda i ara forma part del complex que acull instal·lacions de la Universitat de Barcelona; el del convent de Sant Agustí d'Igualada (col·legi dels Escolapis), que actualment és la seu de l'Escola Pia; la fortalesa de Sant Ferran de Figueres, que avui dia es una gran atracció turística; la Universitat de Cervera, que en l'actualitat alberga diverses institucions culturals i educatives; el Seminari Vell i la fàbrica de Lleida, que encara es conserven; la Caserna de la Cavalleria de

Reus, que es situaria a l'actual plaça de la Llibertat; i la Punxa a Tarragona, que avui dia continua acollint a carmelites descalços.

D'altres, però, han estat destruïts, com és el cas del camp de concentració de Manresa situat a l'antic convent del Carme.



Imatge 8. Camp de la Casa de la Caritat d'Horta, a Barcelona



Imatge 9. Camp del convent de Sant Agustí (Igualada)

4. LA REPRESSIÓ CONTRA LES DONES

Amb la Segona República s'hi van reconèixer moltes llibertats i drets per a les dones que durant el regnat d'Alfons XIII no havien tingut, tals com la igualtat de drets i privilegis jurídics, la igualtat de drets electorals, la no discriminació en càrrecs oficials, la protecció de la família, els drets laborals, la protecció legal, etc.

Un cop acabada la Guerra Civil, però, tots aquests drets van eliminar-se i les dones que es van mostrar fortes, valentes i decidides a l'inici de la guerra van haver d'exiliar-se o van ser represaliades. Moltes d'elles, a més, acabaren a la presó i algunes foren afusellades.

Així doncs, la imatge de milliciana que va condensar simbòlicament aquestes noves atribucions de dona pública i lluitadora va ser utilitzada per a demonitzar i reprimir més durament les acusades.

D'aquesta manera, totes les dones republicanes no només foren afusellades, empresonades i torturades com la resta de població masculina, sinó que van sofrir una repressió de gènere amb l'objectiu d'imposar un model patriarcal i únic de ser dona. De fet, moltes d'elles van ser, entre altres coses, humiliades per haver sobrepassat els límits de la considerada feminitat tradicional durant la Segona República, segons els franquistes. L'objectiu, doncs, era vexar aquestes dones i oposar-se a la seva llibertat i autonomia.

Així doncs, es considera que la repressió contra la dona va ser doble: per una banda, l'originada per les seves actuacions político-socials, i per l'altra, per la pròpia condició de ser dona. Hi ha historiadores, però, que afegeixen una tercera repressió: la condicionada per les actuacions político-socials dels seus companys, pares o fills, en molts casos tancats a un camp de concentració o a una presó. En aquest cas, moltes d'elles es van haver de prostituir per a tirar endavant els seus fills i buscar-se la vida per a sobreviure i aconseguir que els seus pares, esposos i fills no morissin de gana a l'interior dels camps. De vegades, havien de pagar per veure els captius a través d'un filat, molts cops a més de cinc metres de distància, i enmig del caos generat pels interns en veure

els seus familiars a la llunyania, que acabava quan els guardians dissolien a cops de porra les congregacions d'esposes i fills.

En definitiva, aquest context de menyspreu cap a la dona en general i cap a les republicanes en particular va marcar el destí de les captives: violacions, humiliacions i càstig físic i psicològic per a reconvertir-les en dòcils i cristianes mares de família.

Com bé diu la Mirta Núñez a l'entrevista, el món de les dones era un món a part. Com veurem en algun cas de les ampostines, la repressió contra les dones s'iniciava, igual que en algun cas dels homes, amb una denúncia que no feia falta aprovar. Aquestes eren un element de càrrega afegida, és a dir, s'utilitzaven per a degradar i insultar la dona, per a afirmar que totes les "roges" eren prostitutes. En aquest cas, doncs, la gent era encoratjada pel propi sistema per a denunciar, ja que des de dalt no podien arribar al poble més petit del territori espanyol. D'aquesta manera animaven al fet que aquesta repressió s'exercís a tot el territori i, per a encaminar-la correctament, es deixà en mans de les noves autoritats i de les denúncies dels veïns que podien dir alguna cosa d'aquestes persones. Moltes d'aquestes denúncies, però, semblaven ser falses i simplement eren fruit de l'odi cap a les dones republicanes.

A conseqüència d'aquesta dura repressió, moltes d'elles eren víctimes de brutals vexacions, tals com obligar-les a escombrar els carrers, a resar i a ser passejades pels carrers principals de les ciutats alliberades, rapades al zero i fent-se les seves necessitats a sobre a causa de l'oli de ricí que els havien obligat a ingerir. En molts casos, a més, els posaven una petita bandera roja penjada d'un petit floc al front o a la nuca i eren acompanyades, sovint, per la banda de música del poble. Aquest passeig per les ciutats anava acompanyat d'insults, escopinades i pedrades i es movia al ritme del *Cara al sol*.

A més a més, molts cops eren obligades a limpijar la caserna de la Guàrdia Civil, la seu de la Falange o l'església del poble, i els van prohibir portar dol pels seus afins.



Imatge 10. Dones rapades sent passejades pel carrer i acompanyades per una part de l'exèrcit

Amb tot això, el franquisme buscava l'escarni i el fet que es quedessin avergonyides a les seves cases, aquell lloc del qual mai havien d'haver sortit, segons els vencedors.

A més, la gran majoria eren objecte de violacions i vexacions sexuals a comissaries, casernes, presons i fins i tot a l'exterior dels camps de concentració on anaven a visitar els interns. Els guardians aprofitaven la situació i els deien que no veurien el seu marit, pare o fill si no passaven a fer-los companyia. En aquesta situació i totalment en contra de la seva voluntat, aquestes esposes, mares o filles es van haver de rebaixar per tal de poder ajudar els homes captius. Molts testimonis van afirmar, fins i tot, que els sentinelles només es comprometien a entregar als presoners els queviures o la roba que portaven les dones si aquestes accedien a mantenir relacions sexuals amb ells.

De fet, qualsevol conducta considerada fora de la reglamentària era reprimida durament i eren maltractades, empresonades, multades i víctimes del saqueig de les seves cases.

4.1. L'ideal de dona en l'època franquista

“El nen mirarà el món i la nena mirarà la llar”, aquesta era la frase que definia la concepció franquista envers la dona a partir de l'arribada del franquisme, moment en què la feminitat es va reformular cap a un model de dona definit per l'ideari del patriarcat nacional-catòlic.

D'aquesta manera, l'ideal de dona falangista, en definitiva, era el d'una dona femenina, abnegada, allunyada de la vida pública, entregada a les tasques pròpies del seu sexe, submissa, austera, bolcada en els altres, invisible, subordinada i complementària a l'home. De fet, estava condicionada a la submissió del seu pare fins que fos casada, moment en el qual passava a estar sota les ordres del seu marit, al qual havia de demanar permís per a realitzar qualsevol activitat, fins i tot per a sortir de casa.

Així doncs, era considerada la propietària de la llar i només ella havia de dur a terme les tasques per a la seva cura, així com també la dels nadons o fills.

De fet, fou en aquest moment quan en l'àmbit educatiu es van separar nens i nenes i, a aquestes, els van imposar uns estudis relacionats exclusivament amb les tasques de la casa, com ara manuals de cuina, manuals de com realitzar cadascuna de les tasques domèstiques, etc.

La *Sección Femenina*, liderada per Pilar Primo de Rivera, va ser l'encarregada de definir el model de dona que havia d'imposar-se: “Les dones mai descobreixen res; els falta, per descomptat, el talent creador, reservat per Déu per a intel·ligències virils, nosaltres no podem fer més que interpretar, millor o pitjor, el que els homes ens donen fet ”; “ L'única missió assignada a la dona en les tasques de la Pàtria és la llar”. En definitiva, considerà la dona com una menor d'edat sense voluntat i capacitat política ni ambicions professionals, i la situà al centre de la cèl·lula bàsica del cos social perfectament ordenat: la família, de manera que el seu lloc natural era aquesta com a esposa, com a mare i com a cuidadora de les persones més grans.

La tasca d'aquesta institució, doncs, fou la d'ensenyar a les joves a ser bones patriotes, bones cristianes i bones esposes, subordinant-les totalment als homes

i considerant la maternitat com la seva funció principal. Per a això, va difondre l'anomenada "guia de la bona esposa", de lectura obligatòria per a totes les dones, en la qual s'establien una sèrie de requisits i conductes per a ser considerada la dona ideal, tot, és clar, subordinat al marit.



Imatge 11. Guia de la bona esposa en 11 vinyetes

L'Església també va jugar un paper fonamental en aquesta mentalitat masclista de l'època, ja que, entre altres coses, va difondre estrictes normes d'acord amb els considerats "bons costums", com ara l'honestat dels vestits, sense exagerar escots, faldilles i mànigues, o la prohibició de fumar entre les dones, ja que es considerava un costum poc femenina. A més, va prohibir el matrimoni civil i els divorcis.

En l'àmbit laboral també va tenir lloc una repressió de gènere relacionada amb el considerat lloc de treball ideal per a la dona: la casa, com s'ha dit anteriorment. Així doncs, es van extreure les dones de qualsevol treball relacionat amb una fàbrica o un taller i se les obligava a abandonar la feina un cop s'havien casat. A més, els reduïen els salaris i, fins i tot, necessitaven el permís del seu marit per a reincorporar-se a la feina.

5. LES PRESONS FRANQUISTES PER A LES DONES

En la mentalitat masclista i falsament paternalista dels dirigents franquistes, les dones no encaixaven als camps de concentració.

D'aquesta manera, ni un dels camps de concentració oficials van estar destinats a albergar dones. Existeixen, però, casos excepcionals com el de "Los Almendros" d'Alacant, on van haver presoneres durant els primers dies d'obertura dels camps de concentració franquistes, i també la presència de petits grups de captives a alguns camps de concentració de la península.

Al finalitzar la guerra, per exemple, el camp de concentració d'"Arnao" a Castropol (Astúries) va congrega, sota duríssimes condicions de vida, dones l'únic delictes de les quals havia estat ser mares, germanes, filles o esposes d'homes als quals se'ls acusava per haver fugit a la muntanya per a unir-se a la guerrilla antifranquista.

Tret d'aquests casos, va ser a les presons on els revoltats van confinar les republicanes. A les províncies on va triomfar immediatament el cop d'Estat i en aquelles en què anaven caient en mans de les tropes rebels, eren separades immediatament dels homes i tancades en tot tipus d'edificis públics que o no tenien denominació alguna o eren considerats "presons provisionals". En elles passaven idèntiques penalitats que els presoners dels camps: fam, malalties, amuntegament, maltractaments... a més de les violacions i vexacions esmentades anteriorment.

Tal com afegeix Mirta Núñez, les institucions religioses, així com el personal d'aquestes, van tenir, un cop més, un paper fonamental a les presons, fet que torna a mostrar la col·laboració i suport de la jerarquia superior de l'Església catòlica al Cop Militar.

Després de la victòria, i com a conseqüència de la repressió, hi va haver un gran augment de presoners i presoneres, de tal manera que tot i que hi havia presons per tota Espanya, la quantitat d'homes i dones era altíssima i perillosa inclús per a tots els funcionaris de les presons. Davant d'aquesta situació, es va comptar

amb l'Església per a ampliar el nombre d'edificis destinats a ser presons provisionals durant el franquisme, com ara convents, monestirs, i altres recintes religiosos que van servir per a establir un recinte penitenciari amb un aforament que es quedava petit per a l'increïble nombre de reclusos i recluses que anaven arribant.

Prisiones atendidas actualmente por religiosas			
POBLACION	PRISION	NUMERO DE RELIGIOSAS	FECHA DE POSESION
Alcalá de Henares .	De Mujeres . . .	2. Hermanas de la Caridad.	14-V-1940.
Alcalá de Henares .	Talleres Peniten- ciarios	8 Hermanas de la Caridad.	2-II-1940.
Amorebieta	De Mujeres . . .	8 Hermanas de San José .	15-VIII-1939.
Aranjuez	De Partido	10 Concep. Francesas	25-VI-1940.
Avila	De Mujeres . . .	2 Hermanas de la Caridad.	12-IV-1940.
Barbastro.	De Mujeres . . .	10 Clarisas	25-VI-1940.
Barcelona.	De Mujeres . . .	12 Hermanas de la Caridad.	11-III-1939.
Benicarló.	De Partido	8 Concepcionistas	25-VI-1940.
Bilbao.	Provincial.	8 Hermanas de Sta. Ana.	3-VII-1939.
Burgos.	Central	12 Mercedarias.	17-V-1940.
Celanova	Central	8 T. Franciscanas	1-III-1940.
Santoña.	Central	8 Hermanas de la Caridad.	22-X-1940.
Gerona	De Mujeres . . .	20 Adoratrices.	1-V-1940.
Guadalajara	Dé Mujeres . . .	5 del Sagrado Corazón. . .	1-IV-1940.
Huelva	Provincial.	7 Hermanas Nazarenas . . .	17-I-1939.
Huesca.	Provincial.	5 Hermanas de Sta. Ana.	25-I-1940.
Jaén.	De Santa Clara .	6 Clarisas	19-X-1939.
Madrid	De Mujeres . . .	9 Buen Pastor.	17-V-1940.
Málaga	Provincial.	7 Carmelitas.	21-XII-1938.
Granada	Provincial.	5 Carmelitas.	21-XII-1938.
Sevilla.	Provincial.	5 Carmelitas.	21-XII-1938.
Málaga	De Mujeres . . .	4 Hermanas de la Caridad.	19-X-1938.
Ocaña	Ref. Adultos . . .	6 Carmelitas.	2-II-1940.
Ocaña	De Mujeres . . .	5 Carmelitas.	1-IV-1940.
Palma de Mallorca. .	De Mujeres . . .	18 Hermanas de la Caridad.	15-II-1940.
Pamplona.	Central	6 Hermanas de la Caridad.	8-II-1939.
Pamplona.	Provincial.	4 Hermanas de la Caridad.	19-X-1938.
Porta Coeli	Sanatorio	15 Carmelitas.	14-V-1940.
Puerto de Sta. Maria.	Central	12 Carmelitas.	15-VI-1940.
San Sebastián	Provincial.	8 Hermanas de Sta. Ana.	3-VII-1939.
San Simón	Colonia Peniten- ciaria	8 Hermanas de la Caridad.	24-VI-1939.
Santander	De Mujeres . . .	8 Oblatas	31-VIII-1938.
Santander	De Salesianos . .	11 Oblatas.	14-V-1940.
Santander	Tabacalera	9 Mercedarias	9-X-1938.
Santurrarán	Central de Muje- res	25 Mercedarias	31-VIII-1938.
Tarragona	De Mujeres . . .	6 Oblatas	7-VII-1939.
Valencia	Celular	8 Hermanas de la Caridad.	14-V-1940.
Valencia	De Santa Clara .	8 Capuchinas	15-VI-1940.
Vitoria	Provincial.	6 Hermanas de Sta. Ana.	28-XI-1938.
Zaragoza	Provincial.	10 Hermanas de Sta. Ana.	7-VII-1939.

Imatge 12. Llistat de presons ateses per ordes religioses des de l'any 1938 fins al 1940

En definitiva, que els convents de monges es poguessin convertir en presons va ser a causa de l'Ordre del 30 d'agost de 1938, en zona franquista, que ho autoritzava "para intensificar valores morales en los establecimientos

penitenciaris”. Amb això, doncs, s’anul·lava la reforma de Victoria Kent, primera dona advocada en exercir a l’Estat espanyol i directora general de presons durant la República que, pel decret del 23 d’octubre de 1931, apartà les monges de l’administració i custòdia de les presons.

Abans de ser traslladades a aquestes presons provincials, moltes d’elles passaven per les presons de les seves poblacions, on sovint eren maltractades. Allí i a la resta de presons on eren traslladades, se’ls obria un expedient penitenciari on constaven les seves dades personals com nom i cognoms, estat civil, nom del marit i nombre de fills (si s’esqueia), nom dels pares, població, domicili, religió, instrucció i professió. En aquest darrer cas, totes les preses defugien de declarar-se professionals, estudiants, periodistes o d’altres activitats culturals i procuraven passar desapercibudes, si podien. Per aquest fet, i com veurem en els exemples de les ampostines, totes preferien dir “sus labores”.

Finalment, s’adjuntava la causa de la detenció i totes les següents actualitzacions sobre les detingudes, tals com la data del consell de guerra, la pena imposada i la data de llibertat condicional i definitiva.

Pel que fa a la vida a les presons, l’experiència de les dones a aquestes presenta un caràcter específic, que la distingeix de la soferta pels homes. La situació era esgarrifosa, ja que la higiene era encara pitjor degut als períodes de menstruació i les malalties anaven a més a causa de l’amuntegament de les recluses. A més, la fam era present durant el dia a dia, ja que ben just rebien menjar i el que rebien era de molt mala qualitat. Moltes d’elles, però, podien rebre menjar i altres queviures que els portaven les famílies i, de tant en tant, rebien la seva visita al locutori. Un altre fet que definia l’odi cap a les republicanes foren les violacions que es duïen a terme per part dels dirigents en algunes presons i els maltractaments i les humiliacions constants, molts cops aprofitant els canvis de caràcter de les preses amb l’arribada de la menopausa.

El caràcter diferencial dels homes, però, fou per les recluses que ingressaven amb els seus fills, ja que no tenien ningú amb qui deixar-los durant la seva estància a la presó. Aquestes dones, doncs, van haver de lluitar per la vida dels seus fills, que sovint emmalaltien a causa de les pobres condicions de vida. A més, moltes d’elles van ser víctimes del robatori dels seus nadons, una pràctica

que va acabar sent un negoci i que va començar responnent a un objectiu purament ideològic: separar els petits de les seves famílies republicanes per a posar-los en mans de persones addictes al règim que garantissin per a ells una educació catòlica i afí als principis de la *Nova Espanya*.

Amb això, tal com fa referència el llibre de Carlos Hernández esmentat anteriorment, l'ONU va recollir en un dels seus informes la xifra de 30.960 nens robats durant tot el Franquisme.



Imatge 13. Presoneres de la presó de les Corts de Barcelona amb els seus fills i filles

La rutina diària a les presons, com veurem, es basava en el recompte de preses cada dia, cantar el *Cara al sol*, resar i anar a missa. En moltes presons, a més, impartien classes d'adoctrinament i eren obligades a treballar o bé a confeccionar peces de roba al taller tèxtil.

L'únic estímul que tenien dintre de la presó fou la unió que creaven totes les preses, les quals s'ajudaven les unes amb les altres. Un exemple és que moltes ajudaven les mares amb la cura dels seus fills i altres, a més, ensenyaven a llegir i escriure a les seves companyes. A més, els dies de festivitat, com ara Nadal, eren molt tristos, ja que totes recordaven els seus familiars. Per aquest motiu, la tristor era commutada per cants i balls que, entre altres coses, atorgaven unió i força entre les preses en aquests dies tan durs.

Aquesta terrible situació que sofrien a les presons franquistes, doncs, continuava un cop sortien d'elles, ja que si ja era gran el desprestigi social d'un home al sortir, pitjor era quan es tractava d'una dona.

Arreu d'Espanya hi va haver moltes presons de dones durant el Franquisme, de les quals destaquen la de Saturraran, al País Basc, i la de las Ventas, a Madrid. A Catalunya, a part de les petites presons municipals, les destinades exclusivament per a les dones foren la de les Corts de Barcelona, la del convent de les Adoratius a Girona i la de les Oblates a Tarragona, que també va acollir dones prostitutes.

Pel que fa a les xifres, al començament de 1940, les dades oficials indicaven que hi havia 23.332 dones empresonades a tot l'Estat espanyol. Alguns historiadors, però, eleven aquesta xifra fins situar-la entre 40.000 i 50.000 preses.

5.1. Els consells de guerra sumaríssims

Per endurir la repressió, l'Estat de Guerra va declarar als inicis de la Guerra Civil que tots els judicis realitzats al territori del bàndol nacional corresponien a la jurisdicció militar, per si mateixa molt més dura que la civil. A tot això, a més, s'hi van afegir noves lleis: la Llei de responsabilitats polítiques, la Llei de depuració de funcionaris i la Llei de repressió de la maçoneria i el comunisme.

Així doncs, tota persona que era destinada a qualsevol presó franquista, o en alguns casos a un camp de concentració, havia de ser, abans, processada i sotmesa als coneguts consells de guerra, uns procediments judicials militars de caràcter sumaríssim¹ en els quals es resolvia de forma ràpida la comissió d'un delictes tipificat en el codi de justícia militar que, per la situació de guerra, no permetia esperar a la justícia militar ordinària.

Per arribar al consell de guerra i, per tant, ser tancat o tancada a una presó, es bastava, com he fet referència en apartats anteriors, amb una denúncia o qualsevol declaració de qualsevol persona que cités alguna cosa en contra de l'encausat o encausada, fet que es mostra clarament amb la gran quantitat de dades desconegudes i l'abundància de mentides o d'errors tant en les acusacions com en els arguments de defensa dels investigats. En definitiva, en aquestes denúncies s'hi barrejaven motivacions personals no derivades d'un estricte sentit de justícia, de manera que va faltar esperit de perdó, va sobrar desig de revenja i van aflorar enveges i rancúnies.

De fet, la propaganda franquista va reiterar que "res no havien de témer aquells que no tenien les mans tacades de sang", de tal manera que podem veure la falsació amb el fet que milers de persones esquerranes i de sentiments republicans van acabar a les presons o executades sense haver comès cap acció violenta. Aquest fet, doncs, explica la multitud d'injustícies que es van dur a terme, executant o condemnant a molts anys de presó persones innocents, les accions de les quals no mereixien ni de molt lluny un càstig tan sever. En sentit invers, a més, s'hi van dur a terme recollides de signatures a fi que no es matés

¹ Sumaríssim: procés judicial en què els tràmits i procediments s'abreugen talment, que duren només unes poques hores.

o no es condemnés a penes de presó gent detinguda per ser, simplement, republicana, i moltes persones de dretes signaven avals de bona conducta d'alguns dels inculpats o inculpades per demanar que no fossin condemnats o condemnades, com veurem en algun cas al final del treball.

Després de ser detingut o detinguda, doncs, el jutge demanava informació sobre la persona a diversos organismes com ara a les autoritats locals de la població, a la Falange local, a la Guàrdia Civil o policia i a testimonis, i sol·licitava la ideologia, el partit polític al qual militava, la propaganda que havia realitzat, activitats que havia desenvolupat i, en definitiva, tot allò que intervenia a favor o en contra del *Gloriós Moviment Nacional*.

Un cop obtinguda tota la informació, els consells de guerra funcionaven d'una manera un tant peculiar, ja que no es nomenava defensor de l'acusat o acusada fins al dia abans de la visita, per tal d'evitar que aquest s'estudiés els sumaris dels defensats i per impossibilitar el contacte entre tots dos per a preparar estratègies i arguments, al contrari del fiscal. A més, no es defensava només un acusat, sinó a un bloc de deu, quinze o fins i tot de trenta, sovint amb uns sumaris molt diferents els uns dels altres.

Quan ja s'havia dictat la sentència, havia d'arribar l'"enterado"² per a procedir a l'execució o comunicar que la pena de mort era commutada per condemnes de presó, generalment reclusió perpètua, que el mateix Franco signava. Seguidament, els consells de guerra que s'havien dut a terme es publicaven al *Diario Español* de Tarragona, en aquest cas, i, per tant, eren de consulta pública. Anys més tard, però, van eliminar-se dels diaris.

Dit això, centenars de milers d'homes i dones van passar per aquests judicis i van ser condemnats a diferents penes de presó o, en el pitjor dels casos, condemnats a mort. Una de les característiques més típiques, com veurem, fou la de jutjar els republicans, els rojos, per "rebel·lió militar" i per "donar suport a la rebel·lió".

A Catalunya, concretament, hi va haver 63.961 persones sotmeses a aquests consells de guerra durant tot el Franquisme. El primer consell de guerra

² "Enterado": mot que s'utilitzava quan el cap de l'Estat, Francisco Franco, ja coneixia la condemna i donava el vistiplau per a poder procedir a l'execució o per a commutar la pena.

sumaríssim i d'urgència a Tarragona es va realitzar el 17 de febrer de 1939, tot i que la primera dona no fou jutjada fins al dia 27 d'aquell mes.

L'Arxiu Nacional de Catalunya mostra que es van obrir un total de 81.966 processos, que van afectar 70.470 homes i 7.718 dones. La major part dels procediments, però, són de finals de la Guerra Civil i els primers anys de Franquisme, ja que 61.914 van ser per rebel·lió, adhesió o auxili o incitació a la rebel·lió militar. De totes aquestes persones, 3.358 van ser executades.

Referent a les dones, 5.319 dones van ser encausades i tres de cada quatre d'aquestes ho van ser durant el 1939 amb l'inici del Franquisme.

Del total, disset foren afusellades durant el 1939 i el 1940, i vint-i-quatre més foren condemnades a mort, tot i que no consta que se les executés.

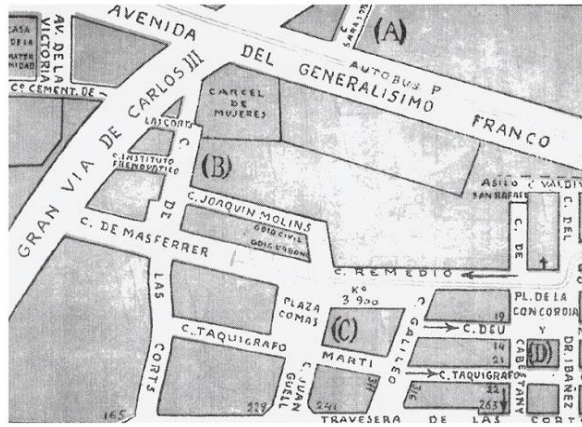
La pena imposada més habitual era la de reclusió d'entre dotze i vint anys, seguida de la de presó d'entre sis i dotze anys. De fet, 795 dones van ser condemnades a entre 12 i 20 anys de presó només l'any 1939.

Un detall és que aquestes dones conduïdes als consells de guerra procuraven anar vestides com millor podien per tal de fer present la seva dignitat, malgrat les vexacions a les quals estaven sotmeses. Les companyes de cel·la es deixaven roba i estris entre elles per a la bona sort. A la sala on les jutjaven, sovint hi havia familiars i algun rancorós denunciant o conegut malèvol per fer burla i riure-se'n d'elles.

5.2. La presó de les Corts

Aquesta presó de dones de Barcelona es situava al nord del barri de les Corts cantonada amb l'avinguda Diagonal³, on actualment es troba un *Corte Inglés*.

Va estar en funcionament des dels inicis de la Guerra Civil i durant gairebé tot el període franquista, des del 1939 fins al 1955.



Imatge 14. Plànol de la situació de la presó

Durant aquest període, milers de dones, la majoria amb els seus fills, van estar sotmeses a les ordres de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül⁴ i a les duríssimes condicions de vida de la presó degut al deteriorament i falta d'infraestructura que dificultava l'estància de les recluses, ja que les conseqüències de la Guerra Civil i la manca d'inversions en l'etapa de la postguerra van propiciar que les instal·lacions no fossin les més adients per a albergar les preses.



Imatge 15. Panoràmica exterior de la presó de les Corts

³ Abans d'anomenar-se Diagonal va rebre els noms de: *Avenida de Alfonso XIII*, *Avenida Catorce de Abril* i *Avenida del Generalísimo*.

⁴ Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül: orde religiós encarregat de governar i administrar la presó de les Corts de Barcelona i les seves recluses.

Tot i això, gràcies a testimonis s'ha pogut saber que la presó disposava d'una gran quantitat de dependències on transcorria la vida de les recluses i de les administradores. Hi havia: les cel·les, biblioteca, capella, cuina, costurer, economat, escola, infermeria, farmàcia, garites de vigilància, granja, hort, un pavelló de direcció, tallers i altres instal·lacions com un magatzem d'objectes usats, dutxes, vàters, rentadora i una estació depuradora d'aigua.

Preses com l'anglesa Mavis Bacca Dowden destaquen, a més, l'aspecte exterior de la presó, decorat amb palmeres i amb elements que donaven un aspecte agradable, com a engany de la situació que van sofrir a l'interior d'aquesta.⁵

Dit això, la rutina diària de la presó es basava, bàsicament, en formar per a cantar el *Cara al sol* i resar abans de les tres menjades, fet que va causar molts càstigs i humiliacions, ja que la gran majoria es negaven a cantar l'himne feixista. Seguidament, eren destinades a realitzar treballs forçats en condicions penoses, la majoria de vegades per a la redempció de penes. Una part de les recluses treballava a la granja-hort que es trobava a l'exterior de la presó, de manera que els productes agrícoles que s'obtenien eren utilitzats per les monges per a la seva venda i per a gestionar l'economat de la presó amb uns preus realment abusius. L'altra gran part de presoneres, però, treballava al taller tèxtil, on confeccionaven peces de vestir que posteriorment donaven als i les familiars per a la seva venda a l'exterior. Així, es mantenien a si mateixes i donaven suport econòmic a la seva família.



Imatge 16. Taller tèxtil de la presó sota la vigilància d'una monja

La vida, l'espai i el descans de les recluses a la presó, però, no era gens agradable. Degut a la gran quantitat de preses que hi havia, moltes dormien al pati, a les escales, als vàters i, fins i tot, a sota de l'aigüera on es rentaven els

⁵ Bacca Dowden, M., (1994). *Acusada d'espia a la Barcelona franquista 1939/1943*. Barcelona: Pòrtic.

plats. Dormien amuntegades, sovint notant com polls i xinxes els queien a manades i els recorrien la cara, deixant una olor extremadament forta. Sense dubte, el dormir era un dels pitjors malsons que tenien les preses durant la seva estància a les Corts, juntament amb les malalties que sofrien, com ara la sarna. De fet, les monges no els proporcionaven sabó per a rentar-se i moltes d'elles van haver de vendre menjar i pertinences personals per a poder comprar-ne. La fam també va deixar petjada en l'experiència de les preses, ja que el ranxo que es proporcionava no era precisament de bon gust per a les preses.

Si per a totes les recluses era una situació extremadament nefasta, pitjor era la situació per a les preses mares que ingressaven a la presó amb canalla. Aquestes tenien la doble lluita d'haver de sobreviure amb els seus fills i filles, de manera que els donaven el millor del ranxo i el tros de pa o, en la majoria de casos, el venien per a comprar sabó i rentar la roba. La seva principal preocupació era, doncs, que els fills i filles no emmalaltessin, ja que un simple refredat podia posar en perill la vida dels nounats.

Davant d'aquesta situació, l'única opció que tenien per a sobreviure era la unió entre totes les preses, les ajudes mútues i, sobretot, les activitats que duïen a terme plegades. L'activitat més freqüent fou la de crear equips esportius i jugar sobretot a bàsquet, considerat un esport femení. Aquest fet, doncs, reflectia la capacitat organitzativa de les recluses, al mateix temps que significava un estímul per a sobreviure.

D'altres, empraven el seu temps lliure cantant i ballant sardanes i altres balls regionals al pati, on passaven la major part del seu temps lliure.

Referent a les ajudes entre les preses, un exemple és que algunes d'elles també donaven classes a les que eren analfabetes.

El temps de reclusió, que sovint era de més d'un any, passava molt més ràpid amb les festivitats que la mateixa presó organitzava. La més coneguda era la de la Mare de Déu de la Mercè, patrona de les presons, el 24 de setembre. Aquesta celebració incloïa una visita extraordinària dels fills de les preses els quals estaven permesos a passar bona part del dia dintre del recinte, un fet que, com

relaten algunes testimonis, feia enfortir-les per a tirar endavant dintre d'aquell malson per a elles.

En definitiva, la presó de les Corts va ser una de les presons que va albergar més recluses, ja que també va ser una presó de pas, és a dir, una presó on dones que anaven destinades a una presó concreta, durant el viatge tenien una estància breu (d'un dia, en la majoria de casos) a la presó.

D'aquesta manera, a mitjans de 1939 hi havia prop de dues mil recluses i més de quaranta nens. El fet que destaca d'aquesta presó de dones de Barcelona, però, fou l'afusellament de dotze dones condemnades a mort al Camp de la Bota⁶ entre l'any 1939 i el 1940, un cas molt similar a les tretze roses⁷.

Tot i l'esmentat, la presó de les Corts com a tal no fou una de les més dures, sinó que n'hi havia on les presoneres ben just sobreviuen degut a les condicions infrahumanes i al consegüent esgotament físic i psicològic, com veurem posteriorment.

⁶ Camp de la Bota: barri situat entre el municipi de Sant Adrià de Besòs i el districte barceloní de Sant Martí on es portaven els condemnats i condemnades a mort per a procedir a l'execució.

⁷ Tretze roses: nom col·lectiu donat a un grup de joves preses a la presó de las Ventas de Madrid que van ser afusellades el 5 d'agost de 1939 totes juntes.

5.3. El convent de les Adoratrius

És evident que qualsevol recinte destinat a albergar víctimes del franquisme durant aquests anys no era un sinònim de benestar. Tot i així, hi havia certes diferències entre ells, ja que mentre alguns es caracteritzaven per la dura repressió i maltractament sobre els interns, d'altres, tot i les males condicions de vida al seu interior, proporcionaven ajudes i, en definitiva, feien que l'estància fos menys dura per als reclusos i recluses.

Un clar exemple del darrer cas és el del convent de les Adoratrius a Girona, situat al carrer Joan Maragall cruïlla amb el carrer Sant Antoni M. Claret (abans Dr. Robert). Aquest va acollir diversos esdeveniments religiosos i activitats docents fins al gener de 1940, moment en què el



Imatge 17. Edifici de les Adoratrius

Sr. bisbe va comunicar a la superiora del convent que el govern demanava locals per a utilitzar, provisionalment, com a presó. La proposta no va satisfer les religioses, però es van veure obligades a acceptar-la. Poc després, funcionaris de presons van visitar l'edifici per comprovar la seva idoneïtat, el qual van considerar apte per als seus designis.

El 24 d'abril de 1940 arribà la primera expedició d'internes amb 26 criatures, provinents de Càceres. Després d'un mes de viatge, van arribar desfetes de cansament i brutes. El convent, però, els va donar facilitats per rentar-se i les va instal·lar adequadament.

Seguidament, entre els mesos de maig i juny, van anar arribant successives expedicions fins a concentrar-se 1.557 dones, amb cinquanta criatures. Les religioses cuidaven amb amor i delicadesa totes aquestes persones, realitzant una tasca apostòlica i humanitària, al contrari de moltes altres presons. De fet,

en repetides ocasions els directius dels serveis de presons van felicitar la comunitat pel bon ordre i organització que duïen a terme i, fins i tot, les pròpies internes agraiïen el tracte obtingut durant la seva estància.

Finalment, l'1 d'abril de 1941 una amnistia⁸, motivada per la commemoració del segon aniversari de l'acabament de la Guerra Civil, va afectar gran part de les internes. Les restants, a més, van ser traslladades a altres centres penitenciaris. Fou en aquest moment quan el convent de les Adoratrius de Girona es va convertir en un reformatori.

En definitiva, les Adoratrius van acollir preses del franquisme durant gairebé un any. Durant aquest temps, però, les preses van estar sota l'ajuda i atenció de les religioses, les quals facilitaven tot tipus d'acomodaments a les preses i els seus nounats. Per aquesta raó i per la seva durada breu, podríem dir, per tant, que no va ser una presó amb les característiques de la pròpia repressió franquista del moment, com sí ho van ser la resta.

5.4. La presó de Pilats

Abans de fer referència a la presó de les Oblates de Tarragona, cal fer un incís i fer esment a la presó provincial de la mateixa població, la presó de Pilats, ja que moltes de les dones que posteriorment van estar recluses al convent van passar, abans, per aquest recinte fins que van ser traslladades.

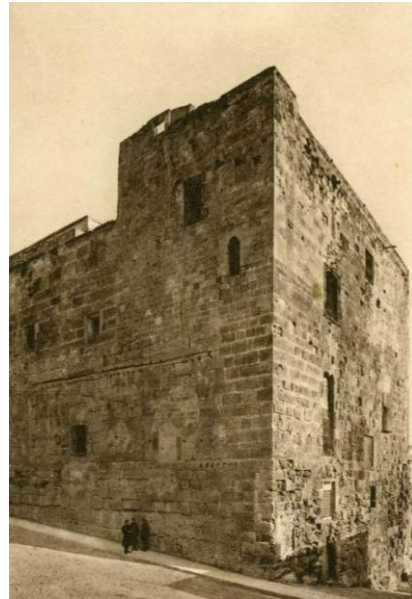
El castell de Pilats es situa a la plaça del Rei i tot i que la veu popular l'ha batejat com Pilats, historiadors i arqueòlegs l'identificaven com el Palau August, i més modernament com a Pretori.

A partir de 1939, amb l'arribada de la repressió franquista a Tarragona, aquest castell es va convertir en la presó provincial de la ciutat, la qual va acollir durant un temps milers i milers d'homes i dones. Durant els mesos de gener i febrer ingressaren les primeres preses. Al primer mes en van arribar 10, totes

⁸ Amnistia: perdó de penes per part de l'Estat com a mesura excepcional per a tots els presos condemnats per determinats tipus de delictes.

detingudes a Tarragona, i al segon mes en van entrar un bon nombre més, entre elles l'ampostina Teresa Caballé Verge, de 23 anys.

La presó constava de diverses sales: en una, el soterrani, era ocupada principalment pels presos preventius o de pas cap a altres presons; la sala 1a, a la planta baixa, per a condemnats a mort; les sales 2a, 4a i 5a, per a presos preventius o amb diverses condemnes; i la sala 3a, a la part alta, també per a condemnats a mort. A l'entrepunta pujant l'escala, a la dreta del vestíbul, es trobaven les cel·les destinades a albergar els presos que serien executats al dia següent. En total, les cel·les tenien una capacitat per a albergar entre 70 i 100 interns.



Imatge 18. Castell de Pilats

A aquesta presó homes i dones estaven barrejats, però els funcionaris impedièn qualsevol tipus de contacte entre ells. Tot i això, per bé que estaven aïllats els uns dels altres, la seva comunicació era constant degut, en part, al fet que els homes eren els que cuinaven i repartien el ranxo, així com els que prestaven diversos serveis (economat, infermeria, oficina, etc.). A més, per baixar al locutori de visites, les preses descendien per les mateixes escales que els presos i passaven pel costat de les reixes de les sales dels homes.

El 28 de febrer es van produir les primeres execucions a presos de Pilats. Es tractava de cinc homes veïns de Tarragona. Algunes preses van ser testimonis de la por i angúnia de les víctimes de l'execució en ser cridats, així com també de l'arrencada del camió cap a la muntanya de l'Oliva, lloc de l'afusellament. Aquestes primeres execucions van ser públiques, de manera que es permetia als més curiosos presenciar aquell macabre espectacle. A poc a poc n'hi van anar havent més i no va passar gaire temps fins que la primera dona de la presó va ser executada. Moltes d'elles expliquen l'ensurt al cor cada cop que, al vespre, s'obria la porta de la sala. Cal explicar, però, que mentre els homes condemnats

a mort eren separats de la resta de presos, les dones eren totes juntes a una mateixa sala.



Imatge 19. Sala de condemnats a mort a la presó de Pilats

La rutina diària de la presó es basava, exactament igual que en les altres, en cantar el *Cara al sol* amb la mà alçada i dos himnes nacionals més després del recompte de cada dia, abans de l'esmorzar i del sopar. Un cop havien esmorzat, tenien exactament trenta minuts per sortir al pati per a rentar-se la cara i les dents. A hora de dinar, molts d'ells optaven pels queviures que els portaven els familiars, ja que el menjar que proporcionava la presó era de molt mala qualitat. Finalment, abans d'anar a dormir, el director i dos oficials llegien la llista de les persones que serien executades properament i, aquestes, eren separades dels seus companys i companyes. Durant la seva última nit, a més, se'ls proporcionava tot allò que desitjaven (menjar, beguda, tabac...).

Al mes de març, la sala de dones de Pilats s'omplia i els consells de guerra es multiplicaven, de manera que hi arribaren a haver 30 jutjats diaris.

Les dones ingressades aquell mes, en total 35, ja no eren només de Tarragona, sinó que n'hi arribaven d'arreu de la província. N'hi havia de majors de 60 anys i de molt joves, les quals es van trobar, de sobte, emportades per les brutals represàlies dels vencedors que, a més de guanyar la guerra, pretenien eliminar els vençuts ja fos físicament, per la fam, o destruint-los moralment.

Totes aquestes dones que anaven arribant a la presó de Pilats ja havien estat empresonades abans en els dipòsits municipals de les seves poblacions, la majoria maltractades per falangistes, policies i guàrdies civils.

Un mes més tard, a la sala 4a de Pilats, hi van ingressar 27 preses més, de manera que ja no s'hi cabia. Dormien a terra tan juntes que se'ls feia difícil canviar de posició de nit quan notaven que les xinxes els queien a sobre. Les preses amb fills els feien orinar en paperines i no hi havia netedat possible, ja que només hi havia una pica d'aigua i, a diferència dels homes, la menstruació era un greu problema afegit.

Amb les 33 preses que van entrar a la presó el mes de maig, les dones estaven amuntegades, en una situació límit. D'entre les noves preses, trobem la Rosa Sebatjà Fabra, dona de la qual parlaré al final del treball.

Amb aquesta situació inhumana van passar un mes, fins que al mes de juny l'amuntegament de presos i preses ja era insostenible.

De fet, durant l'any 1939, a la presó hi van arribar a haver 1.361 persones. Els interns i les internes havien de dormir per les escales, gairebé un damunt de l'altre. La higiene era molt deficient i la roba no es rentava. L'escassa ventilació, l'amuntegament dels reclusos i la falta d'higiene provocaren l'aparició de la sarna, els polls i les xinxes, amb la consegüent propagació de malalties infeccioses. L'alimentació, a més, era del tot insuficient: dues menjades al dia a base de cigrons, fet que condicionava encara més l'esgotament físic dels interns i internes. Aquestes condicions de vida inhumana en les quals malvivien van provocar la mort de més de 70 presos.

Davant d'aquesta tremenda i perillosa situació, es va optar per habilitar el convent de les Oblates per a les dones que es trobaven a la presó. Així doncs, es va organitzar ràpidament el seu trasllat.

Aquest es va realitzar la nit del dia 6 de juny de 1939. Les gairebé 150 preses van ser traslladades a peu, carregades amb les seves pertinences.

El convent no estava precisament a prop i van haver de recórrer un trajecte costerut, d'alts i baixos, custodiades per guàrdies civils i funcionaris de presons.

Caminaven amb dificultat, a causa de l'elevada edat d'algunes d'elles o simplement per l'esgotament físic acumulat, amb cara de passar gana (les que no rebien ajuda familiar), carregades amb uns pobres farcells de misèria i vestides, la majoria, amb la roba que portaven a sobre quan les van detenir. La gent, en veure-les passar, tancava balcons i finestres. D'altra, però, es va mostrar solidària.

6. LA PRESÓ DE LES OBLATES

6.1. La presó i les condicions de vida

Després del trasllat de les dones que van residir a la presó de Pilats, el convent de les Oblates, doncs, es va convertir en una presó exclusivament per a dones.

Es situava al carrer Portal del Carro, 13, a la part alta de Tarragona. L'edifici era tan gran que estava dividit en dues ales: una a la dreta, que fou l'ocupada per aquelles preses traslladades, i la més gran a l'esquerra, en aquell moment sense preses. Com que les Oblates es dedicaven a l'ensenyament, tenien aules grans i petites, de manera que a l'ala on van empresonar les primeres recluses hi havia una sala molt gran i d'altres d'espai més reduït, en total unes sis o set, a part de la principal.



Imatge 20. Edifici del convent de les Oblates (fotografia actual)

Les preses, a més, podien utilitzar dos comunes planes i dos piques amb aigua, una millora molt migrada respecte a com estaven a Pilats. Tot i això, també es van trobar apinyades, per bé que no tant, ja que l'espai era més ampliat.

Per altra banda, testimonis han afirmat que el tracte i el ranxo era pitjor que a Pilats i que fins i tot van arribar a lamentar el trasllat. La situació per a les mares preses amb els seus fills i filles, però, va seguir igual.

Entre l'1 i el 5 de juny van entrar 16 preses a Pilats que s'uniren a la caravana del dia 6. Les primeres preses en entrar oficialment a les Oblates ho van fer durant la resta de juny, en total en foren 16 més, de les quals n'hi hagué tres que van ingressar amb els fills.

Des de la instal·lació de les primeres preses, doncs, van anar sortint i entrant dones, els consells de guerra es van multiplicar, i les condemnes es van endurir, de manera que es van demanar moltes penes de reclusió perpètua i de mort. Les condemnades a mort, a diferència d'altres presons, seguien amb les seves companyes, les quals cada matí, quan passaven a buscar les que serien executades, sentien perfectament des de la sala el soroll del camió que se les emportava acompanyat dels plors de les víctimes. Molts cops, fins i tot, escoltaven els trets que venien de la muntanya de l'Oliva, visible des de la part del darrera del convent. Sense dubte, fou un dels pitjors patiments per a totes les preses.

El nombre de recluses anava augmentant. Aquell juliol n'ingressaren 39 més d'arreu de la província i, per primer cop, 35 provinents d'arreu d'Espanya, les quals eren anomenades les "madrilenyes". Aquesta expedició va omplir l'ala esquerra de la presó. D'aquesta manera, catalanes i "madrilenyes" estaven separades completament i, per tant, no hi havia cap tipus de contacte permès.

Durant el mes d'agost les dues ales es van omplir encara més. A l'ala dreta, la de les catalanes, n'ingressaren 27 de noves, d'entre les quals hi havia la Palmira i la Trinitat, a les quals faré referència al pròxim apartat. El nombre d'ingressos a l'ala esquerra, però, encara fou més esgarriós: 293 preses, de les quals tres d'elles portaven criatures de bolquers.

Amb aquesta expedició la presó ja estava atapeïda. Tot i això, encara va rebre, la resta de l'any, 43 preses més.

La rutina diària de la presó es basava en els recomptes de preses al matí i a la tarda, les dutxes congelades, la formació per a cantar el *Cara al sol*, les tasques de neteja, la missa obligatòria els diumenges i el ranxo infecte.

De fet, com que el menjar era de misèria i fam, les preses “madrilenyes” passaven molta gana, ja que estaven allunyades de la família. Les catalanes, al contrari, rebien paquets de menjar de les famílies, tot i que no totes, ja que algunes o bé no tenien la família a prop, o bé eren castigades i no se'ls permetia rebre absolutament res. Tot i això, hi havia molta solidaritat entre elles.

L'any 1939 s'acabà amb les preses atemorides pels afusellaments massius que es duïen a terme i, de vegades, per l'execució d'algun conegut o inclús familiar. Aquests afusellaments, per desgràcia, anaven augmentant, tant en homes com en dones, inclús amb l'inici de 1940.

Els ingressos de noves presoneres seguien i en total, doncs, es pot dir que per la presó de les Oblates van passar al voltant de 1.500 dones, 328 de les quals provenien d'altres províncies. Vint d'aquestes portaven, a més, els seus infants.

En definitiva, la presó de les Oblates és considerada una de les presons més dures en quant a condicions de vida de les que hi va haver durant el Franquisme. De fet, Soledad Real, una presa de les Corts, narra les condicions en què van arribar unes quantes preses traslladades des de les Oblates als testimonis de preses de la pàgina web de memòria de la presó de Barcelona:

Aparte del hacinamiento, de la suciedad y del hambre, la cárcel de Barcelona no era de las peores. Porque llegó allí un expediente que venía de Tarragona, y venían mujeres mayores y chiquitas de diecinueve, de veintiún años, y tú no les distinguías la edad porque todas andaban arrastrándose, todas igual de encorvaditas, todas parecían viejas y tenían la cara gris, llena de manchas, de sombras grises, como enmohecida. Porque de ocho meses que habían estado en Tarragona, sólo las dejaban salir a diario diez minutos al patio. Y además les tenían las ventanas claveteadas.

Aquel colegio era de las monjas Oblatas. Una de las reclusas de entre las más jóvenes no podía andar y la tenían que arrastrar entre otras dos. Y ni siquiera el tiempo de formar y cantar el *Cara al sol* se mantenían de pie. Se caían, se

desmayaban. A una que se recuperó y que a los tres meses ya se le empezó a poner el color de la cara un poco más normal, no había quien la sacara del patio. Si subíamos después del rancho a las salas a escribir unas cartas y descansar y le preguntabas si se venía, respondía siempre: No hija, yo al patio, déjame en el patio, todo lo que pueda estar en el patio estaré en el patio.

Imagínate si estas monjitas fueron crueles con ellas, que a algunas les prohibieron a los familiares que les mandasen paquetes. Estaban hacinadas en un desván y con un poquito de agua que les daban lo tenían que hacer todo, beber, lavarse. Una vez les pidieron a las monjas un poco de agua caliente para lavarse y lavar la ropa. Hijas mías, les dijo la superiora, eso no es un hotel.

Una altra expedicionària “madrilenya” narra, al llibre de les Oblates, el següent:

La cárcel de Tarragona, regentada por monjas Oblatas, tenía un régimen interior de lo más draconiano... En nuestra expedición venía una de las chicas que estaba su madre presa en Tarragona y pidió hablar con su madre; no lo consintieron, incluso nos prohibieron cuando estábamos en el patio, en la misa, que miráramos a las que estaban allí (las catalanas) y como algunas se atrevieron a mirar, nos castigaron y nos encerraron sin comunicación. En esta cárcel nos pusieron en un desván... Había una celda donde tenían una mujer a la que habían maltratado y tenía un corte en la cara; no recibía ningún cuidado. En esta cárcel las monjas nos amenazaban constantemente que nos pondrían en un barco y que nos llevarían a alta mar y allí nos hundirían. Nos daban muy mal de comer, no teníamos casi agua, el desván donde nos habían puesto era de tierra, no había baldosas ni cemento y sólo tenía una ventanita de unos sesenta centímetros por cuarenta y con aquello teníamos que respirar unas doscientas mujeres.

Amb aquests relats, doncs, es poden veure les condicions en què les Oblates tractaven les internes, convertint la seva estància a la presó en un vertader infern. Moltes d'elles, fins i tot, expliquen la seva crueltat, sobretot amb les madrilenyes, a les quals moltes vegades no els donaven el menjar que els familiars havien enviat.

A causa d'aquestes males condicions de vida i dels maltractaments, a la presó de les Oblates van morir 10 dones.

6.2. El destí de les ampostines

6.2.1. Palmira Lafont Rebull

Palmira Lafont Rebull, més coneguda com “Rebulla”, esposa de Francisco, amb un fill i una filla, i filla de José i Maria és natural i veïna d’Amposta, domiciliada al carrer Corsini n.6. Té 36 anys i a l’expedient consta de professió “sus labores”, a més de saber escriure i llegir.

Ingressa per primer cop i sense antecedents a la presó de Tortosa l’11 d’agost de 1939 a les 9.30h, en concepte de detinguda i a disposició de l’auditor de guerra de Tarragona amb suplicatori de la Guàrdia Civil. El seu expedient s’uneix al de Francisco Garcia Pueyo, el seu marit.

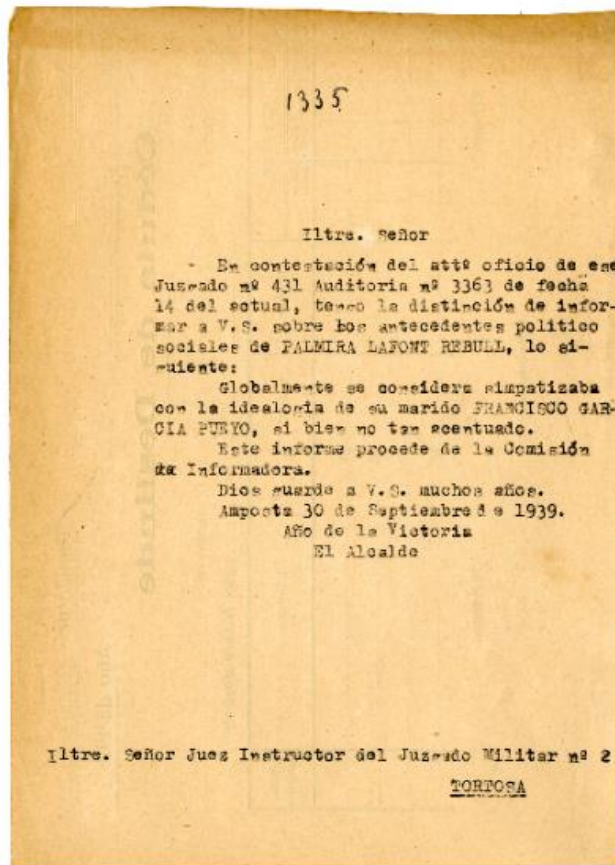
El 21 d’agost consta que es rep l’expedient i s’uneix al de Trinitat Rebull Pastor, manament del mateix auditor de guerra en què ordena que quedi a disposició del jutge militar n.10 de Tortosa.

Més tard, el 19 de setembre, s’ordena que Palmira continuï a la presó en concepte de detinguda i a disposició del mateix.

Finalment, el 16 d’octubre es rep l’expedient i s’uneix al del seu marit, manament del jutge militar permanent nº2 de Tortosa, ordenant que quedi a disposició del president del Consell de Guerra de Tarragona.

El dia 30 de setembre, a més, l’alcalde va contestar al jutjat amb els antecedents de la detinguda on, amb paraules textuais, diu: “globalmente se considera que simpatizaba con la ideología de su marido Francisco Garcia Pueyo, si bien no tan acentuado”.

Amb això, es pot entendre que Palmira va ser detinguda per simpatitzar amb les idees republicanes del seu marit, un fet bastant habitual i sinònim de la dependència de les dones respecte dels seus marits, com hem vist anteriorment.



Imatge 21. Arxiu de falange on es mostra el comunicat de l'alcalde sobre la conducta de la detinguda

Tot i que l'expedient penitenciari de les Oblates de Palmira no consta a l'arxiu històric de Tarragona, podem suposar que va ingressar a aquesta presó el 16 d'octubre de 1939 i que va ser jutjada al consell de guerra el 19-10-1939, el qual jutjà 28 persones més. D'entre aquestes 29, només hi havia ella i la Trinitat com a dones. Se les jutjà a les dues juntes, tot i que no es pot saber amb certesa si va ser alliberada aquell mateix dia, com la Trinitat.

6.2.2. Trinitat Rebull Pastor

Trinitat Rebull Pastor, també més coneguda com "Rebulla", casada amb Manuel (en aquell temps vídua), amb un fill i dos filles, i filla de Valentín i de Mercedes també és veïna d'Amposta, domiciliada al carrer San Antonio n.2. A l'expedient consta, a més, que és analfabeta i de professió "sus labores". En aquell moment té 57 anys.

Ingressa per primer cop i sense antecedents a la presó de Tortosa l'11 d'agost de 1939 a les 9.30h, en concepte de detinguda i a disposició de l'auditor de guerra de Tarragona amb suplicatori de la Guàrdia Civil. El seu expedient també s'uneix, i per tant està relacionat, al de Francisco Garcia Pueyo.

El 21 d'agost consta que es rep i uneix un manament de l'auditor de guerra de Tarragona en què ordena que quedi a disposició del jutge militar n.10 de Tortosa. Més tard, el 19 de setembre, un manament del jutge militar permanent n.2 (abans n.10) de Tortosa ordena que la detinguda continuï empresonada en concepte de detinguda i a disposició del mateix.

El 30 de setembre, l'alcalde informa de la conducta de la detinguda. Al document diu:

Antes y durante el Glorioso Movimiento Nacional demostraba públicamente en sus manifestaciones las simpatias que le unian con la politica roja, se desconoce completamente su participación en actos delictivos, es probable tomara parte en el hecho que se le imputa. Dios guarde a V.S. muchos años.

Amposta, 30 de septiembre de 1939. Año de la victoria.

El Alcalde.

Finalment, el 16 d'octubre es rep l'expedient i s'uneix, un altre cop, al de Francisco, manament del jutge militar n.2 de Tortosa, ordenant el seu trasllat a disposició del president del Consell de Guerra de Tarragona. D'aquest dia també consta un informe on s'informa de la seva bona conducta i conforme no consten antecedents. Així doncs, aquest mateix dia és traslladada a Tarragona per a ingressar a les Oblates i per a la posterior celebració del Consell de Guerra, tres dies després.

Com veiem, a part de ser familiars, l'expedient de Trinitat és pràcticament idèntic al de Palmira, la qual cosa fa pensar que van ser detingudes juntes i per la mateixa causa, tot i no saber l'exacta.

De fet, el 18 d'agost de 1939, l'auditor de guerra signa un document conforme les dos queden a disposició del jutge militar n.10.

En aquest cas, a més, també he obtingut l'expedient penitenciari conforme Trinitat ingressa a la presó de les Oblates.

Seguit de les seves dades personals, esmentades anteriorment, consta com a causa de detenció el consell de guerra celebrat al jutjat permanent n.2 de Tortosa, on es va dictar la sentència per la qual és ingressada a la presó de les Oblates el 16 d'octubre de 1939.

Així doncs, consta, a aquest mateix dia, que ingressa en aquesta presó, procedent de la de Tortosa i entregada per la Guàrdia Civil, en concepte de detinguda a disposició del president del Consell de Guerra amb ordre del Jutjat Militar Permanent n.2 de Tortosa, que s'uneix a l'expedient de Francisco Garcia Pueyo.

Seguidament, a dia 19 d'octubre, consta com la detinguda surt en destí al Consell de Guerra en ordre del seu president, judici al qual també assisteix Palmira, com hem vist abans.

El mateix dia, consta de llibertat en virtut de manament pel president del Consell de Guerra. Un document signat aquest dia pel president fa explícita la seva alliberació:

El Jefe de la Prisión Provincial por el presente mandamiento se servirá poner inmediatamente en libertad al detenido Trinidad Rebull Pastor el cual se halla a mi disposición procedente del Juzgado Militar.

En Tarragona, 19 de octubre de 1939. Año de la victoria.

Signado por el presidente del Consejo.

Com veiem en aquest cas i veurem als altres expedients, els documents redactats per part de les autoritats estaven escrits sempre en gènere masculí, la qual cosa mostra un cop més la invisibilitat total de la dona.

6.2.3. Teresa Salvadó Garcia

Teresa Salvadó Garcia, més coneguda com “Tana”, casada amb José, amb un fill i dos filles, i filla de Juan i Teresa, és una altra veïna d’Amposta, domiciliada al carrer Cánovas n.23. A l’expedient consta com a analfabeta i de professió “sus labores”, i en aquell moment tenia 44 anys.

Ingressa per primer cop i sense antecedents a la presó de Tortosa el 14 de setembre de 1939 en concepte de detinguda i a disposició de l’auditor de guerra de Tarragona amb suplicatori de la Guàrdia Civil. L’expedient s’uneix a l’expedient de Salvador Martí Vidiella, sense tenir constància de la causa i la relació amb aquest.

El 17 de setembre es rep l’expedient i s’uneix al de Domingo Valldeperez Miró, manament de l’auditor de guerra de Tarragona deixant-la a disposició del jutge militar permanent n.1 de Tortosa. Quatre dies més tard, ocorre el mateix i s’ordena que la detinguda continuï detinguda i a disposició del mateix.

El 30 de setembre, l’alcalde signa un informe de la conducta político-social de la detinguda, on diu: “Se le conceptua simpatizante de ideas izquierdistas, se ignora su afinidad con la delincuencia roja, considerada no hostil”.

El 30 d’octubre, en virtut de manament del jutge militar permanent n.2 de Tortosa, és entregada a la Guàrdia Civil per a traslladar-la a la presó de Tarragona i per a la seva assistència al judici, posant-la a disposició del president del Consell de Guerra.

El mateix dia, des de la presó de Tortosa envien un informe conforme no consten antecedents i es considera de bona conducta.

Així doncs, a l’expedient penitenciari d’ingrés a les Oblates, després de les dades personals esmentades anteriorment, consta com a causa el jutjat permanent n. 1 de Tortosa, que mana ingressar-la a la presó el mateix dia 30 d’octubre.

Teresa, doncs, ingressa a la presó a les 17h entregada per la Guàrdia Civil en concepte de detinguda a disposició del president del Consell de Guerra amb ordre del jutjat militar permanent n.1 de Tortosa.

El 2 de novembre se celebra el consell de guerra, amb 28 persones més, 11 de les quals eren dones. El mateix dia és posada en llibertat en virtut de manament del president del Consell de Guerra permanent.

La sentència diu així:

Por el presente mandamiento el Jefe de la Prisión de Tarragona pondrá inmediatamente en libertad al preso Teresa Salvadó Garcia de 43 años de edad, natural de Amposta y vecino de Amposta, procedente del Juzgado de Tortosa, que se encuentra en la misma a mi disposición, en virtud de mandamiento, haciendo saber la obligación que tiene de comparecer seguidamente ante el Consejo de Guerra para hacerle la notificación correspondiente y a los efectos de fijación de domicilio.

Dado en Tarragona, a 2 de noviembre de 1939. Año de la victoria.

Signado por el presidente.

Un any més tard, consta un arxiu de falange sobre la conducta que Teresa va adoptar durant tot el període. Diu:

La vecina Teresa Salvadó Garcia, de 76 años de edad, viuda, sin profesión especial, natural y vecina de esta ciudad con domicilio en la calle Rincón del Castillo n.2, antes y durante el Glorioso Movimiento Salvador de España, ha sido persona de una conducta excelente, sin matiz político de ninguna clase pudiéndosela catalogar como adherida a la Santa Causa.

Y para que así conste, a los efectos de percepción de pensión por tener un hijo muerto en la guerra de Africa, expido el presente informe a petición de parte interesada, en Amposta a treinta y uno de mayo de mil novecientos cuarenta.

Com veiem, hi ha controvèrsia amb l'edat i, per tant, no sabem on consta l'error. Una suposada hipòtesi és que a l'expedient no consti l'edat real, ja que algunes preses optaven per dir que eren més joves, igual que amagaven la seva professió.

6.2.4. Cinta Montanyés Montserrat

Cinta Montanyés Montserrat, una altra veïna de la nostra població domiciliada al carrer Triunfo n.6, era casada amb Manuel Drago Fornós, amb dos fills; filla de Francisco i de Teresa, i amb edat de 39 anys. A l'expedient consta de religió catòlica i de professió "sus labores".

Tot i que a l'arxiu no consta l'expedient de la presó de Tortosa, el jutjat permanent de Tortosa va dictar el seu ingrés a la presó de les Oblates el 16 d'octubre de 1939, data en la qual consta que ingressa a la presó procedent de Tortosa, entregada per la Guàrdia Civil en concepte de detinguda a disposició del jutjat militar permanent n.1 de Tortosa. L'expedient s'uneix al de Bautista Bel Balagué. Aquest mateix dia, per tal que Cinta ingressi a la presó de Tarragona, la presó de Tortosa redacta un informe al qual consta de bona conducta i de no tenir antecedents.

Des d'Amposta, a més, s'envia un informe on s'expressa la conducta político-social de la detinguda. Diu:

Dicha Cinta Montañés Montserrat, es persona que antes y durante el Glorioso Movimiento ha observado siempre buena conducta e intachable moralidad, comportándose en todo momento cual corresponde a una auténtica persona de orden. Todos sus familiares militaron en partidos de sana ideología, y precisamente por su concepción derechista hostil al régimen rojo-separatista fueron objeto de furibunda persecución por parte de los dirigentes marxistas locales, expoliándoles de muchas propiedades y propinándoles varias tropelias, a consecuencia de las cuales parece ser falleció el padre político de la informada. Por lo informado opina esta Alcaldía se trata de una persona verdaderamente afecta a nuestra Santa Causa.

El 20 d'octubre surt de la presó per ser conduïda al consell de guerra, del qual fou l'única dona de les 20 persones presentades. El mateix dia consta que entra en llibertat en virtut del manament del president del Consell de Guerra. La sentència diu:

Al Jefe de la Prisión Provincial, por presente mandamiento, hago saber: que en virtud de Cinta Montanyés Montserrat, de este Consejo, se servirá poner inmediatamente en libertad al detenido, de 39 años de edad, de estado casado, natural de Amposta y vecino de Amposta, ingresado en esa prisión a disposición de mi Autoridad en el sumarísimo de urgencia del Juzgado Militar de Tortosa.

Dado en Tarragona a 20 de octubre de 1939. Año de la victoria.

6.2.5. Francesca Mor Ferreres

Francesca Mor Ferreres, més coneguda per "Gatets", és casada amb Francisco, amb el qual té dos fills. Filla de Vicent i de Maria, és natural i veïna d'Amposta, domiciliada al carrer Cánovas n.32. En aquell moment té 32 anys i a l'expedient consta d'analfabeta i de professió "sus labores".

Ingressa per primer cop i sense antecedents a la presó de Tortosa el 14 de setembre de 1939, en concepte de detinguda i a disposició de l'auditor de guerra de Tarragona amb suplicatori de la Guàrdia Civil.

El 17 de setembre, un manament de l'auditor de guerra de Tarragona, ordena que quedi a disposició del jutge militar permanent n.1 de Tortosa.

Quatre dies més tard, el jutge militar n.1 de Tortosa ordena que la detinguda continuï a la presó en concepte de detinguda i a disposició del mateix.

Finalment, el 30 d'octubre, la detinguda és entregada a la Guàrdia Civil per al seu trasllat a la presó de Tarragona a disposició del president del Consell de Guerra. A més, la presó de Tortosa envia un informe conforme no consten antecedents i es considera de bona conducta.

A les 17h, doncs, ingressa a la presó de les Oblates per causa del jutjat permanent n.1 de Tortosa, procedent de Tortosa, entregada per la Guàrdia Civil en concepte de detinguda i a disposició del president del consell de guerra amb ordre del jutjat militar permanent n.1 de Tortosa.

El 2 de novembre surt de la presó per a la celebració del seu consell de guerra en ordre del seu president. El mateix dia és posada en llibertat en virtut de manament del mateix president, que diu:

Por el presente mandamiento el Jefe de la Prisión de Tarragona pondrá inmediatamente en libertad al preso Francisca Mor Ferreres de 32 años de edad, natural de Amposta y vecino de Amposta, procedente del Juzgado de Tortosa, que se encuentra en la misma a mi disposición, haciéndole saber la obligación que tiene de comparecer seguidamente ante este Consejo de Guerra para hacerle la notificación correspondiente y a los efectos de fijación de domicilio. Dado en Tarragona, a 2 de noviembre de 1939. Año de la victoria. El presidente.

Seguint amb l'escriptura en masculí mostrant l'oblit de la dona, també es pot observar que gairebé tots els documents van signats amb el "año de la victoria" i amb els segells franquistes, acompanyats, sovint, de frases com "saluda a Franco" o "¡arriba España!", fent referència a l'etapa franquista i repressiva del moment. A altres expedients també podem veure "Dios salve a España y guarde a usted muchos años", mostrant l'afiliació amb l'Església i la total creença en Déu.

6.2.6. Teresa Caballé Verge

Teresa Caballé Verge, soltera, amb 23 anys i filla d'Agustí i Teresa, és una altra veïna de la localitat, domiciliada al carrer Unión n.2. A l'expedient consta de professió "sus labores" i conforme sap llegir i escriure.

Un informe de l'alcalde a dia 14 d'octubre de 1938 mostra la conducta político-social de l'acusada:

La vecina Teresa Caballé Verge natural de esta población de 23 años de edad, soltera y sin profesión especial, antes y durante el Glorioso Movimiento Nacional observó la conducta siguiente:

Antes no se distinguió de una manera directa, pero sus ideales eran de izquierda. Durante el mismo perteneció a la Agrupación de Mujeres Libres y en la

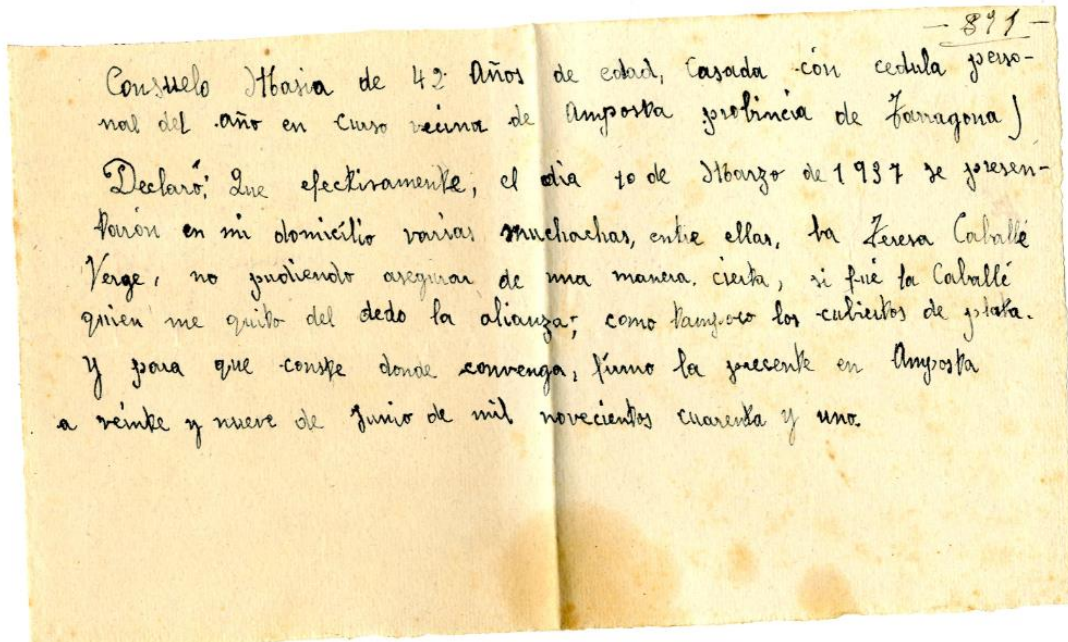
agrupación de Juventudes Libertarias siendo una entusiasta de estos ideales. También se dedicó al saqueo o sustracción de alhajas según es de voz y rumor público en esta población.

Dios salve a España y guarde a V.S. muchos años.

Amposta, 14 de octubre de 1938.

El Alcalde Gestor Único.

D'aquesta manera, Teresa és acusada per les dues raons esmentades a l'informe anterior. Es dona més importància, però, al fet que és acusada de robatori, el qual no podem saber si és del tot cert, ja que com sabem foren uns anys plens d'acusacions i denúncies falses.



- 897 -

Consuelo Ibarra de 42 años de edad, Casada con cedula personal del año en curso vecina de Amposta provincia de Zaragoza)
Declaro: Que efectivamente, el día 10 de Marzo de 1937 se presentaron en mi domicilio varias muchachas, entre ellas, la Teresa Caballé Vergé, no pudiendo asegurar de una manera cierta, si fue la Caballé quien me quito del dedo la alianza, como tampoco los cubiertos de plata.
y para que conste donde convenga, firmo la presente en Amposta a veinte y nueve de junio de mil novecientos cuarenta y uno.

Imatge 22. Denúncia a Teresa escrita a mà per la denunciant

A un informe sobre el cas redactat pel secretari d'alliberacions del jutjat n.1 de Tarragona consta a més, que anava acompanyada d'una persona amb mals antecedents que portava una arma de foc i de tres dones més, que es van emportar joies d'or i de plata. Durant el robatori, consta que Teresa va llevar-li de la mà una aliança d'or a la denunciant, manifestant que tot allò ho necessitava per a la guerra.

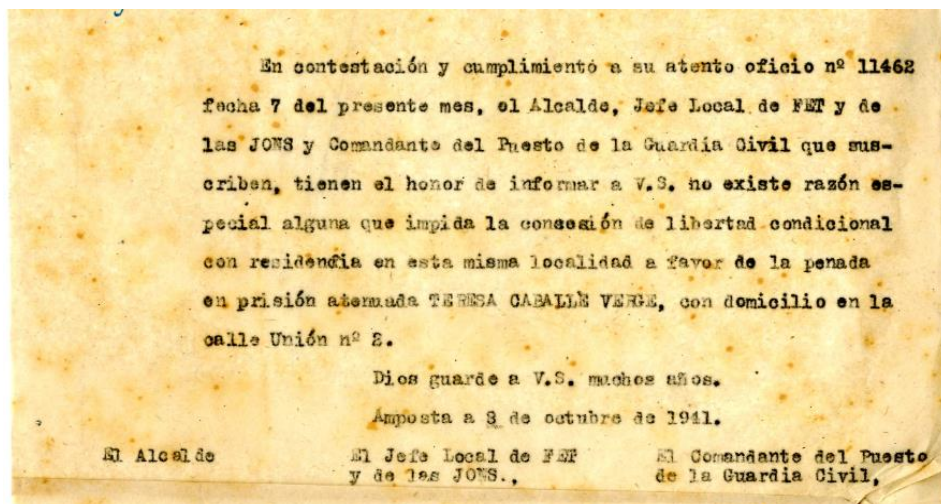
Per aquests fets, el 2 de febrer de 1939 és sentenciada pel consell de guerra de Benicarló (Castelló) per auxili a la rebel·lió. Se li imposa una pena de vint anys de reclusió menor, tot i que posteriorment és commutada per la de dotze anys.

Així doncs, el 13 d'octubre de 1939 és ingressada per primer cop i sense antecedents a la presó de Tortosa per ordre del jutge militar de Benicarló i a disposició del jutjat militar permanent n.2 d'aquesta localitat.

El 15 de febrer de 1940 és conduïda a la presó provincial de Tarragona amb una sentència. El mateix dia consta un informe per part de la presó de Tortosa conforme no consten antecedents i es considera de bona conducta.

Més tard, el 21 de setembre de 1941, és proposada per la Comissió Provincial a la pena de 12 anys i aprovada pel jutge militar. El mateix dia, entra en llibertat (presó atenuada) en compliment de l'ordre del capità general d'aquesta Regió.

El 7 d'octubre es demana un informe a les autoritats locals d'Amposta per efecte de la llibertat condicional, al qual cosa aquestes responen conforme no hi ha cap raó que impedeixi la concessió de la llibertat condicional de la detinguda.



Imatge 23. Document de contestació de les autoritats locals sobre la llibertat condicional

Així doncs, el 21 d'octubre es presenten les propostes de llibertat condicional a la comissió provincial i central amb els informes favorables, la qual és aprovada

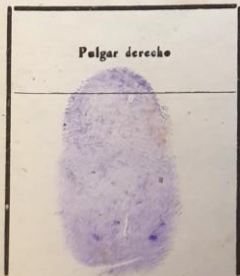
el 29 d'octubre provisionalment en virtut d'ordre telegràfic de la direcció general de presons (Madrid), el qual remet un certificat d'alliberació condicional al comandant de la Guàrdia Civil d'Amposta per a l'entrega de l'interessada. El 18 de novembre és aprovada definitivament per la mateixa direcció. La pena consta que començà a complir-la el dia 5 de setembre de 1938 i que serà extingida el 12 de setembre de 1950.


Finalment, Teresa és posada en llibertat definitiva el dia 18 de març de 1949 per haver complit els anys imposats.

CERTIFICADO DE LIBERACION DEFINITIVA

Don MANUEL FERNÁNDEZ TORRES, Director de la Prisión
PROVINCIAL de TARRAGONA
y Presidente de la Junta de Disciplina de la misma.

T. P. A.—Mod. 141

FILIACION Y RESEÑA	
Nombre <u>Teresa Caballé Vergé</u>	CERTIFICO: Que en el día de hoy y previa aprobación del Tribunal sentenciador, se concede libertad definitiva a <u>Teresa Caballé Vergé</u> de <u>Amposta</u> por haber cumplido su condena. sido undultada en fecha 18 de Marzo de 1949 de la pena de 12 años que le fue impuesta cuya filiación se expresa al margen, fué puesto en libertad condicional el día <u>veintinueve</u> de <u>Octubre</u> de mil novecientos <u>cuarenta y uno</u> y desde entonces a la fecha su comportamiento ha sido irreprochable, demostrando con ello que ha hecho buen uso de la gracia que se le concedió.
Naturaliza <u>Amposta</u>	
Edad <u>33 años</u>	
Pelo <u>Castaño Oscuro</u>	
Ojos <u>Castaños claros</u>	
Cara <u>Ovalada</u>	
Color <u>Blanco</u>	
Complexión <u>Robusta</u>	
Estado civil <u>Casada</u>	
Hijos <u>Ninguno</u>	
Domicilio que elige <u>Amposta</u>	Y para que conste expido la presente en <u>Tarragona</u> a <u>once</u> de <u>Septiembre</u> de mil novecientos <u>cuarenta y uno</u> .
<u>(Tarragona) Calle Unión-2</u>	
<u>Dos de Mayo núm. 19</u>	
SEÑAS PARTICULARES	
<u>que se aprecian</u>	
<u>Teresa Caballé</u>	
(Firma del liberado e impresión dactilar del pulgar derecho.)	
	



Imatge 24. Certificat d'alliberació de Teresa

7. ESTUDI DE CAS: ROSA SEBASTIÀ FABRA

Rosa Sebastià Fabra, soltera i amb 23 anys, és natural i veïna de la Sénia, domiciliada al carrer San Juan n.2 d'aquesta població. És filla de Juan Antonio i Rosa i a l'expedient consta de professió "sus labores", a part de saber escriure i llegir.

Tot i que Rosa no sigui natural d'Amposta, va exercir de mestra a aquesta localitat, motiu pel qual va ser condemnada a partir d'una denúncia. La va denunciar el capellà de Vila-real (Castelló), Salvador Duart Guita, amb Ramon Balagué Borja i Lluís Salvador Jarque de testimonis de càrrec. La van empresonar a la Sénia el 7 de març de 1939 i el 23 ja estava a la presó de Tortosa, d'on la van traslladar a Pilats. Com veurem, doncs, Rosa és un dels milers de casos de depuració i repressió de funcionaris del Franquisme.

La denúncia del capellà, tot i no poder saber si es vertadera, diu així:

ROSA SEBASTIAN FABRA, de 23 años de edad, hija de Juan y de Rosa, soltera, sus labores, natural y vecina de La Cenia (Tarragona): izquierdista y afiliada a la CENU, y durante el periodo rojo actúa como propagandista y por poseer el título de Bachiller es nombrada Maestra interina de Amposta, expresando sus ideas socialistas, hace comprar a los niños y estudiar el libro *Buen compañero* de tendencia marxista, y después de liberado el pueblo se niega a firmar una ficha de Auxilio Social, tratando desconsideradamente a las señoritas de este Servicio, y tiene un incidente con el Sr. Cura con ocasión de habersele señalado una cuota para reconstrucción de la Iglesia, pronunciando conceptos ofensivos para el mismo y contra el Movimiento Nacional, actitud que el Consejo observa en la encartada que reitera en el acto del Juicio.

Esmentats tots aquests fets, Rosa és acusada pel consell de rebel·lió militar.

A causa d'aquests, doncs, Rosa és ingressada per primer cop i sense antecedents a la presó de Tortosa el 9 de març de 1939, en concepte de detinguda i a disposició del delegat de l'auditoria de guerra de la 4a Regió Militar (Tarragona) amb suplicatori de la Guàrdia Civil.

El 23 del mateix mes es rep un manament de l'auditor de guerra ordenant que la detinguda passi a disposició del jutge militar n.3 de Tarragona, el qual cinc dies després envia un manament conforme la detinguda continuï detinguda i a disposició del mateix.

Finalment, el 15 de maig de 1939, en virtut de manament del jutge militar n.3, la detinguda és entregada a la Guàrdia Civil per a ser conduïda a la presó Provincial de Tarragona i a disposició del president del consell de guerra permanent. Ingressa, doncs, a les 21h procedent de la presó de Tortosa, entregada per la Guàrdia Civil, en concepte de processada.

D'aquesta manera, trobem l'expedient penitenciari de Tarragona on es canvia el domicili de l'acusada, passant a ser un carrer d'aquesta ciutat, el carrer dels Cavallers n.2. Tot indica que va ser el domicili que se li va proporcionar durant la seva llibertat condicional.

A aquest expedient, consta que el 25 de maig de 1939 és jutjada al consell de guerra, al qual se li imposa una pena de reclusió perpètua, és a dir, de trenta anys. Al consell, són jutjades 36 persones més, entre les quals només hi havia una dona més.

El 23 d'agost de 1940, en virtut de manament, se li concedeix presó atenuada. El 21 de setembre, però, reingressa per a seguir exigint la condemna, en virtut d'ordre de la comissaria de la policia de Tarragona i a disposició del jutge militar de liquidacions d'aquesta localitat.

El 2 de juliol de 1941 torna a sortir en presó atenuada i, seguidament, tres dies després surt en llibertat condicional, en virtut de l'ordre telegràfic de la direcció general de presons, fixant la seva residència al carrer dels Cavallers n.2 d'aquesta localitat, com hem vist abans.

Finalment, el 19 d'octubre de 1944 a causa de l'examen de penes⁹, la pena de reclusió perpètua és commutada per una pena de 6 anys i un dia, de manera que

⁹ Examen de penes: procés que es duia a terme per a reduir substancialment una condemna.

serà alliberada definitivament el 5 de març de 1945. Com que va ser directament empadronada a Tarragona, va escollir el carrer del Comte Rius n.28 com a domicili.

CERTIFICADO DE LIBERACION DEFINITIVA

Don MANUEL FERNANDEZ TORRES....., Director de la Prisión
PROVINCIAL..... de T. RRAGONA
Presidente de la Junta de Disciplina de la misma. T. P. A.—Mod. 141

FILIACION Y RESEÑA	
Nombre	<u>Rosa Sebastian Fabra</u>
Naturaleza	<u>La Ceris (Tarragona)</u>
Edad	<u>38 años</u>
Pelo
Ojos
Cara
Color
Complexión
Estado civil	<u>Soltera</u>
Hijos
Domicilio que elige	<u>Tarragona</u> <u>Calle de Rius n.º 28</u>
SEÑAS PARTICULARES	
.....	


CERTIFICO: Que en el día de hoy, y previa la aprobación del Tribunal sentenciador, se concede la libertad definitiva a ROSA.....
SEBASTIAN FABRA.....
de La Ceris..... por haber extinguido su condena de 6 años y 1 día el 5 de Marzo de 1945.....
cuya filiación se expresa al margen, fué puesto en libertad condicional el día cinco.....
de Julio..... de mil novecientos
cuarenta y uno desde entonces a la fecha su comportamiento ha sido irreprochable, demostrando con ello que ha hecho buen uso de la gracia que se le concedió.

Y para que conste, expido la presente en Tarragona..... a cinco.....
de Marzo..... de mil novecientos
cuarenta y cinco.....

(Firma del liberado e impresión dactilar del pulgar derecho.)

R. Sebastian Fabra

Pulgar derecho



DIRECCION

Imatge 25. Certificat d'alliberació definitiva de Rosa Sebastià

Com ja hem vist, Rosa va ingressar a la presó de Tarragona el dia 15 de maig de 1939, moment en el qual presos i preses estaven tot junts a la presó de Pilats. D'aquesta manera, va ser una de les preses que formà la caravana del dia 6 de juny de 1940 amb el trasllat cap al convent de les Oblates.

Allà, Rosa va formar part d'un grup d'amigues anomenades la *Pandilla del Camerino*, format per Rosa Pàmies Anguera, Maria Solé Minguella, Josepa Asamà Alegret, Maria Escoda Perelló, Carme Bordera Vernet i ella. Entre elles s'ajudaven i, sense dubte, fou una de les coses que les va ajudar a sobreviure a la presó durant tants d'anys de reclusió. De fet, totes ajudaven a la Carme amb la cura del seu nen petit, ja que sempre malaltejava.

El nom del grup es degué al petit grup que formaven com a *pandilla* i a la petita sala on eren, referent al *camerino*.



*Imatge 26. Fotografia de la Pandilla del Camerino, un cop alliberades. D'esquerra a dreta, darrere: Rosa Pàmies Anguera, Maria Solé Minguella, Josepa Asamà Alegret i **Rosa Sebastià Fabra**. Davant: Maria Escoda Perelló i Carme Bordera Vernet.*

8. CONCLUSIONS

Quan vaig començar el treball recordo que em vaig fer moltes preguntes que, sense dubte, les he anat responent amb el pas del treball.

En definitiva, aquestes preguntes eren les que giraven entorn als objectius, de manera que podem dir que els he complert i, no només això, sinó que encara he descobert més coses de les que em plantejava.

Per concloure la recerca cal recordar que el Franquisme fou un llarg període que marcà, sense dubte, la història del nostre país. Aquest règim vencedor de la Guerra, totalment autoritari i dictatorial, format per diversos pilars i per una rígida ideologia, va estar caracteritzat per la dura repressió que va imposar respecte dels contraris a la dictadura, és a dir, dels que no compartien la seva ideologia franquista. Així doncs, a mesura que les poblacions anaven caient en mans de les tropes rebels, aquestes van anar imposant un clima de por, terror i pànic que marcà el destí dels republicans: penes de mort, camps de concentració, presons, etc., on l'objectiu per part dels vencedors era castigar l'enemic amb els treballs forçats, els maltractaments i la fam, i aconseguir la seva afiliació al Règim mitjançant la reeducació.

El mateix va passar amb les dones, les quals van viure una repressió afegida condicionada pel simple fet de ser-ho i per les accions dels seus marits. D'aquesta manera, van ser víctimes de brutals vexacions, violacions i altres actes amb l'objectiu d'enfonsar-les i fer de les dones lluitadores i poderoses que es van veure durant la Segona República un model de dones condicionat per l'ideal franquista, totalment oposat a la seva autonomia. Per aquesta raó, les dones no van formar part dels camps de concentració, sinó que van ser denunciades, molts cops per simple rancúnia, i destinades a les presons franquistes administrades per l'Església on passaven idèntiques penalitats, després de ser jutjades pel consell de guerra a diferents penes de presó. És el cas, doncs, de les set ampostines estudiades al treball, amb uns casos molt diferents els uns dels altres. De moltes d'elles no consta la pena imposada i van ser alliberades el

mateix dia del consell de guerra. D'altres, però, han estat jutjades amb penes més grans, de 12 anys, i inclús a reclusió perpètua.

Referent a aquest tema, després de recollir a l'arxiu històric de Tarragona els seus extensos expedients, així com els documents de Falange a l'arxiu comarcal del Montsià, ordenar la informació i elaborar els seus casos, me n'he adonat que moltes estan relacionades amb altres casos que s'haurien de consultar per arribar realment a la causa que va conduir-les a la presó. De fet, és un dels obstacles que he tingut durant la recerca, juntament amb les dificultats per a trobar familiars, partint des de zero. Era un tema que em cridava l'atenció per anar més enllà i saber més de la seva història, però m'ha resultat impossible per la falta de temps.

A l'arxiu comarcal, a més, vaig elaborar una extensa llista de les dones ampostines que consten a la Falange amb l'objectiu de trobar possibles casos més, i ho vaig comprovar després a l'inventari d'empresonats a la província de Tarragona. Tot i això, la recerca no va tenir èxit, ja que només constaven com a empresonades les ampostines treballades a aquest treball. La recerca als padrons per saber si la Rosa Sebastià estava empadronada a Amposta durant els seu temps de mestra tampoc va tenir un resultat positiu, ja que no constava el seu nom i vaig haver de deixar-ho com una hipòtesi.

Tot i aquestes dificultats, una de les millors coses que m'ha donat aquest treball ha estat precisament la recerca de documents històrics als arxius, ja que ha estat una tasca molt enriquidora i apassionant que m'ha fet agradar encara més la recerca històrica.

En conclusió, aquest treball m'ha servit per a obrir la ment i aprofundir encara més en un fet molt important del nostre passat sobre el qual desconeixia moltes coses, com ara l'existència de camps de concentració en tot l'Estat espanyol (i en tanta quantitat), les presons destinades exclusivament a les dones, l'odi i la repressió que es va propagar al seu interior i exterior i, encara més, el fet que set dones ampostines foren represaliades, denunciades i empresonades a una de les presons més dures que hi havia. Amb això, doncs, espero que amb aquest treball molta gent conegui encara més el que va ser aquest període i que entre tots poguéssim donar veu a aquest silenci que ha perdurat tants anys entre la

població i, sobretot, a totes aquelles dones que van ser ignorades, rebutjades i estigmatitzades, les quals van haver de lluitar contra la seva invisibilitat. L'objectiu, en definitiva, es tracta d'homenatjar la lluita de tots els republicans i republicanes víctimes del Franquisme que van haver de suportar aquesta duríssima repressió i lluitar per la seva vida i la dels seus afins.

Així doncs, per finalitzar, em sento orgullosa per la tasca realitzada, d'una banda perquè he complert gairebé tots els meus objectius i de l'altra, perquè ha estat un procés enriquidor tant a nivell acadèmic, pel fet d'efectuar un treball com aquest, com a nivell personal, ja que, com he dit, he descobert temes que desconeixia totalment i que, per desgràcia, encara ignora molta gent.

9. BIBLIOGRAFIA

- **Llibres**

Arasa, D., (2019). *100 consells de guerra (vol. I)*. Girona: Editorial Gregal.

Diversos autors., (2016). *Història. Batxillerat* (pàg. 267-271). Barcelona: Edebé.

Hernández de Miguel, C., (2019). *Los campos de concentración de Franco*. Barcelona: Ediciones B.

Molinero, C.; Ysàs, P. (dirs.), (2011). *Temps de dictadura, postguerra i canvi social (1939-1969). Un segle d'història a Catalunya en fotografies (vol. III)*. Barcelona: Enciclopèdia catalana.

Subirats Piñana, J., (2006). *Les Oblates 1939-1941. Presó de dones de Tarragona*. Valls: Cossetània edicions.

Ventura Solé, J. (1993). *Presó de Pilats. Tarragona 1939-1941*. Diputació de Tarragona.

Vinyes, R. (dir.), (2010). *Temps de reforma, guerra i revolució (1931-1939). Un segle d'història a Catalunya en fotografies (vol. II)*. Barcelona: Enciclopèdia catalana.

- **Articles en publicacions periòdiques**

Recasens Llord, J. "La lluita per una terra ensangonada". Diari de Tarragona. Col·leccionable *Los 100 consejos de guerra del franquismo*.

- **Publicacions en línia**

Peiró, K. (2017). *Una base de dades centralitza més de 200.000 registres de víctimes de la Guerra Civil i el franquisme*. [article en línia]. Nació digital. [Data

de consulta: 2 de setembre de 2019].

<<https://www.naciodigital.cat/noticia/143179/base/dades/centralitza/mes/200000/registres/victimes/guerra/civil/franquisme>>

Diversos autors. *El primer franquisme a Manresa en un clic (1939-1959). Què fou el franquisme?* [article en línia]. Memòria.cat. [Data de consulta: 2 de setembre de 2019]

<<http://www.memoria.cat/franquisme/content/que-fou-el-franquisme>>

Gonzalvo Mourelo, R.M., (2014). *Pilares del franquismo* [article en línia]. Entendiendo la historia. [Data de consulta: 2 de setembre de 2019]

<<http://entendiendolahistoria.blogspot.com/2014/01/pilares-del-franquismo.html>>

Diversos autors. *El primer franquisme a Manresa en un clic (1939-1959). La repressió franquista* [article en línia]. Memòria.cat. [Data de consulta: 2 de setembre de 2019] <<http://www.memoria.cat/franquisme/content/la-repressio-franquista>>

Bonilla, L.; Escriche, E., (2015). *Vuit eines de repressió del català durant el franquisme* [article en línia]. Ara.cat. [Data de consulta: 3 de setembre de 2019]

<https://www.ara.cat/societat/Vuit-repressio-catala-durant-franquisme_0_1358864178.html>

Guerra Civil española [article en línia]. Wikipedia. [Data de consulta: 2 de setembre de 2019]

<https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_civil_espa%C3%B1ola>

La repressió franquista [article en línia]. Wikipedia. [Data de consulta: 3 de setembre de 2019] <https://ca.wikipedia.org/wiki/Repressi%C3%B3_franquista>

Remacha, B., (2019). *Franco creó 300 campos de concentración en España, un 50% más de lo calculado hasta ahora* [article en línia]. Eldiario.es. [Data de

consulta: 8 de setembre de 2019] <https://www.eldiario.es/sociedad/Franco-campos-concentracion-Espana-calculado_0_876663097.html>

Abella, A., (2019). *El gulag de Franco: 296 campos de concentración donde reinaba el horror* [article en línia]. El periódico. [Data de consulta: 8 de setembre de 2019] <<https://www.elperiodico.com/es/ocio-y-cultura/20190313/libro-campos-concentracion-franco-carlos-hernandez-7348638>>

Carrillo, J., (2018). *El campo de concentración de Reus: exclusión y estigmatización (1939-1942)* [article en línia]. La gaceta de los miserables. [Data de consulta: 8 de setembre de 2019] <<https://gacetadelosmiserables.com/2018/04/26/el-campo-de-concentracion-de-reus-exclusion-y-estigmatizacion-1939-1942/>>

Hernández De Miguel, C., (2019). *Los campos de concentración de Franco* [article en línia]. Los campos de concentración de Franco. [Data de consulta: 10 de setembre de 2019] <<http://www.loscamposdeconcentraciondefranco.es/>>

Borraz, M. *La doble represión de Franco sobre la mujer* [article en línia]. Eldiario.es. [Data de consulta: 21 de setembre de 2019] <<https://desmemoria.eldiario.es/represion-mujeres/>>

Díez Jiménez, L., (2017). *La represión franquista contra las mujeres: las rapadas* [article en línia]. Cuarto poder. [Data de consulta: 23 de setembre de 2019] <<https://www.cuartopoder.es/ideas/2012/02/09/la-represion-franquista-contra-la-mujer-las-rapadas/>>

Peñalver, V., (2018). *La violencia franquista contra las mujeres no se puede contar* [article en línia]. Eldiario.es. [Data de consulta: 23 de setembre de 2019] <https://www.eldiario.es/murcia/murcia_y_aparte/violencia-franquista-mujeres-puede-contar_6_838576146.html>

(2013). *¿Y tú qué te creías?, roja* [article en línia]. Las merindas de la memoria.

[Data de consulta: 23 de setembre de 2019]

<<https://lasmerindadesenlamemoria.wordpress.com/2013/03/06/que-te-creias-roja/>>

Carceller, A., (2014). *Sección Femenina. La mujer dentro del franquismo* [article en línia]. Los ojos de hipatia. [Data de consulta: 24 de setembre]

<<https://losojosdehipatia.com.es/cultura/historia/seccion-femenina-la-mujer-dentro-del-franquismo/>>

Wagner Tinoco, L. *La Sección Femenina de la Falange española* [article en línia]. Historia. [Data de consulta: 2 d'octubre de 2019]

<<https://historiaeweb.com/2018/07/30/seccion-femenina-falange/>>

Moreno, J., (2018). *La mujer en el franquismo* [article en línia]. Un profesor.

[Data de consulta: 2 d'octubre de 2019] <https://www.unprofesor.com/ciencias-sociales/la-mujer-en-el-franquismo-resumen-2031.html#anchor_1>

Virtel, M. *Sumaríssims en femení* [article en línia]. IHR. [Data de consulta: 13 de desembre de 2019] <<https://ihr.world/ca/projecte-sumarissims/en-femeni>>

Diversos autors. *Memoria prisión de mujeres de Les Corts* [article en línia].

Presó de les corts. [Data de consulta: 29 de desembre de 2019]

<<http://presodelescorts.org/es>>

La presó de pilats [article en línia]. Tarragona.cat. [Data de consulta: 2 de gener de 2020]

<<https://www.tarragona.cat/patrimoni/fons-documentals/arxiu-municipal-tarragona/difusio/dades-historiques-de-la-ciutat/la-presos-de-pilats-1>>

Moreno, J., (2005). *La vida a la presó de Pilats* [article en línia]. Revista

Cambrils. [Data de consulta: 2 de gener de 2020]

<<https://www.revistacambrils.cat/reportatge/260/la-vida-a-la-presos-de-pilats>>

- **Articles de revistes en línia**

Alabao, N., (20 de desembre de 2017). "Feminismos". *Las rapadas del franquismo* [article en línia] (núm. 148). Contexto. [Data de consulta: 23 de setembre de 2019] <<https://ctxt.es/es/20171220/Politica/16779/rapadas-franquismo-mujeres-humillacion-Nuria-Alabao.htm>>

Mirambell i Belloc, E., (1992). "Història". *El primer centenari de les adoratrius a Girona* [article en línia] (núm. 151). Revista de Girona. [Data de consulta: 27 de desembre de 2019] <http://www.revistadegirona.cat/recursos/1992/0151_044.pdf>

- **Vídeos**

TV3 (2019, juny). *Els camps de concentració del franquisme* [vídeo]. [Data de consulta: 8 d'octubre de 2019] <https://www.youtube.com/watch?v=IfYfahdao_A>

10. ÍNDEX D'IMATGES

Imatge 1. Bombardeig el 16/03/1938. [pàg. 4] <http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/informacio-i-documentacio/centre-de-documentacio/arxiu-fotografic/>

Imatge 2. Desfilada de l'exèrcit franquista a la commemoració de la victòria de la Guerra Civil (1939), sota l'atenta mirada del general Franco. [pàg. 5] <https://www.abc.es/especiales/guerra-civil/reportajes/franco.asp>

Imatge 3. Segell de la FET i de les JONS als documents ampostins. [pàg. 6]
Autora: autora del treball.

Imatge 4. Presoneres de Saturraran amb sis monges guardianes. [pàg. 6] <https://www.elcorreo.com/vizcaya/20130514/mas-actualidad/sociedad/rosas-saturraran-201305131901.html>

Imatge 5. Imatge de Franco sobre un mur amb el lema "Si eres español, habla español". [pàg. 10] <https://www.nuevatribuna.es/articulo/historia/represion-franquista-cultura-catalana/20171121140851145531.html>

Imatge 6. Presoners destinats a fer treballs forçats a la Plaça del Mercadal de Reus. [pàg. 14] <http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/exposicions/exposicions-virtuals/vencedors-i-vencuts/vencuts/presons-i-camps-de-concentracio/>

Imatge 7. Mapa de la ubicació de cadascun dels camps a Catalunya. [pàg. 19]
Elaboració pròpia.

Imatge 8. Camp de la Casa de la Caritat d'Horta, a Barcelona. [pàg. 20] <http://www.loscamposdeconcentraciondefranco.es/historicas&p=8>

Imatge 9. Camp del convent de Sant Agustí (Igualada). [pàg. 20] <http://www.loscamposdeconcentraciondefranco.es/historicas&p=8>

Imatge 10. Dones rapades sent passejades pel carrer i acompanyades per una part de l'exèrcit. [pàg. 23]

<https://lasmerindadesenlamemoria.wordpress.com/2013/03/06/que-te-creias-roja/>

Imatge 11. Guia de la bona esposa en 11 vinyetes. [pàg. 25]

https://www.unprofesor.com/ciencias-sociales/la-mujer-en-el-franquismo-resumen-2031.html#anchor_1

Imatge 12. Llistat de presons ateses per ordres religioses des de l'any 1983 fins al 1940. [pàg. 28] <http://presodelescorts.org/sites/default/files/concert-es.pdf>

Imatge 13. Presoneres de la presó de les Corts a Barcelona amb els seus fills i filles. [pàg. 30] <http://presodelescorts.org/es/node/179>

Imatge 14. Plànol de la situació de la presó. [pàg. 35]

<http://presodelescorts.org/es/pagines/4-situaci%C3%B3n>

Imatge 15. Panoràmica exterior de la presó de les Corts. [pàg. 35]

<http://presodelescorts.org/es/node/154>

Imatge 16. Taller tèxtil de la presó sota la vigilància d'una monja. [pàg. 36]

<http://presodelescorts.org/es/node/165>

Imatge 17. Edifici de les Adoratius. [pàg. 39]

http://www.revistadegirona.cat/recursos/1992/0151_044.pdf

Imatge 18. Castell de pilats. [pàg. 41] <http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/exposicions/exposicions-virtuals/vencedors-i-vencuts/vencuts/presons-i-camps-de-concentracio/>

Imatge 19. Sala de condemnats a mort a la presó de Pilats. [pàg. 42]

<http://jordipique.cat/wp-content/uploads/2018/01/Nou-anys-de-recuperaci%C3%B3-de-mem%C3%B2ria-hist%C3%B2rica-a-Tarragona-1.pdf>

Imatge 20. Edifici del convent de les Oblates (fotografia actual). [pàg. 45]

Autora: autora del treball.

Imatge 21. Arxiu de falange on es mostra el comunicat de l'alcalde sobre la conducta de la detinguda. [pàg. 50] Autora: autora del treball.

Imatge 22. Denúncia a Teresa escrita a mà per la denunciant. [pàg. 58] Autora: autora del treball.

Imatge 23. Document de contestació de les autoritats locals sobre la llibertat condicional. [pàg. 59] Autora: autora del treball.

Imatge 24. Certificat d'alliberació de Teresa. [pàg. 60] Autora: autora del treball.

Imatge 25: Certificat d'alliberació definitiva de Rosa Sebastià. [pàg. 63] Autora: autora del treball.

Imatge 26: Fotografia de la *Pandilla del Camerino*, un cop alliberades.

D'esquerra a dreta, darrere: Rosa Pàmies Anguera, Maria Solé Minguella, Josepa Asamà Alegret i **Rosa Sebastià Fabra**. Davant: Maria Escoda Perelló i Carme Bordera Vernet. [pàg. 64] Subirats Piñana, J., (2006). *Les Oblates 1939-1941. Presó de dones de Tarragona*. Valls: Cossetània edicions.

ANNEXOS

Annex 1. Entrevista a Mirta Núñez

Els dies 4 i 6 de novembre vaig realitzar via telefònica una entrevista a Mirta Núñez, una periodista i historiadora madrilenya que ha investigat en diverses ocasions el tema dels camps de concentració, les presons i els consells de guerra, entre altres. La Mirta, actualment, treballa a la Universitat Complutense de Madrid com a professora d'Història de la Comunicació Social. A més, ha dirigit la càtedra de memòria Històrica de la mateixa universitat. L'entrevista va ser la següent:

1. ¿Cuáles fueron las semejanzas y diferencias principales entre la represión en los campos de concentración franquistas y en los campos de concentración nazis?

Hay muchas diferencias, sobretodo en torno al objetivo. El objetivo de los campos de exterminio era eliminar físicamente al interno, aunque hay también de mujeres como Ravensbrück. Por el contrario, en los campos españoles el objetivo era el adoctrinamiento y la presión para que asumieran todas las normas e ideología entorno a los vencedores y no eliminarles masivamente. Por otra parte, no había esa mecánica y maquinaria para la eliminación física. ¿Que en los campos de concentración españoles se eliminaban físicamente? Sí, pero de otra manera: mientras que en los campos de concentración nazis eran más automáticos y más “modernos”, en los españoles se les eliminaba con el hambre, con los fusilamientos y con desapariciones. Además, los campos en España estaban previstos para un periodo más breve, ya que los campos tenían una función clasificatoria fundamentalmente, es decir, ese ejército que había caído y había sido derrotado de arriba a abajo tenía que ser torturado y entonces se crean comisiones de depuración y de clasificación: quién es la persona que tenemos delante, cómo se llama, en qué unidad ha estado. La gente, pues, tenía que ocultar que había permanecido a una corporación municipal, que había sido miembro de un gobierno en alguna medida, de un ayuntamiento, etc, porqué el

ánimo de causar daño por parte de los vencedores dio lugar a que se asesinase directamente en ocasiones nada más salir del campo de concentración, es decir, se avisaba a las autoridades que esta persona iba a ir a su pueblo y que por lo tanto en breve estaría allí. ¿Qué ocurrió? Que para todo este proceso y para los que eran liberados cuando tenían que volver a sus pueblos no se decía que podían ser asesinados y hay miles de casos, porque se avisaba a la Falange local que nada más verle hacían efectiva esta represalia sin ni siquiera consejo de guerra. Además era evidente que no se iba a tomar ningún tipo de acción legal por tomarse la justicia por su mano, es decir, “usted asesina a esta persona pero no pasa nada” y luego hubo otro aspecto muy interesante que es la propaganda de los vencedores que echó a volar una frase terrible muy interesante que es: “Los que no tengan las manos manchadas de sangre no tienen nada que temer”. ¿Qué pasaba? Que en cuanto se asomaban a su casa eran asesinados ya que la mayoría eran funcionarios y no tenían “las manos manchadas de sangre”.

2. ¿Cómo podías deshacerte de aquel infierno? Por ejemplo, los avales.

Vamos a ver, se establece un procedimiento y además el nacimiento de los campos de concentración fue legal pero sí aparece en el boletín oficial del estado esa creación y entonces también hay un procedimiento que se sigue por esas comisiones que se crean para la depuración de responsabilidades y entonces es el momento para que gente de mala voluntad y mala hazaña pues pase factura y entonces declaran voluntariamente ante la comisión de depuración que este individuo fue tal y cual y entonces se lo describe.

3. Sabemos que la represión contra las mujeres fue aún más mayor, ¿por qué motivo? ¿En qué consistía? (Prostitución, violación, robatorio de niños...)

Era un mundo aparte. Estas denuncias que no hacía falta aprobar eran elementos de carga añadido, es decir, se utilizaban para degradar e insultar a la mujer para decir todas las “rojas” eran prostitutas, entonces se añadía a otros cargos políticos los de tipo moral, entendiendo siempre como moral establecida

la moral de la iglesia católica, puesto que la jerarquía superior de la iglesia católica es un apoyo profundo de los sublevados y luego vencedores. En este caso, la gente era alentada por el propio sistema para que denunciara, puesto que desde arriba no podían llegar al pueblo más pequeño del territorio español, entonces alientan a que esta represión se ejerza en todo el territorio y para encaminarla correctamente se deja en manos de las nuevas autoridades y de las denuncias de los vecinos que podían decir algo de estas personas.

4. ¿Por qué principalmente los hombres eran destinados a los campos de concentración y las mujeres a las cárceles?

Pues existe una historia, una realidad, que situaba a la mujer en el hogar con exclusividad y además aquello que desde el siglo de Oro español, lo del peligro para la moralidad y para el peligro para la supervivencia en la mujer en un sitio poco controlado, o sea no era igual en una cárcel que en un campo de concentración, entonces era más fácil resguardar tanto su persona en un lado que en otro, en la cárcel y en un campo de concentración, entonces ¿qué se hacía? pues evidentemente separar las mujeres de los hombres, por ejemplo en Alicante donde existieron muchos campos de concentración con gente de toda España, por ejemplo mucha gente de Madrid ya que cuando cae Madrid, es decir, cae el pilar y entonces aquí que se había gestado la política de Estado, mucha gente desea e intenta salir hacia los puertos de Alicante y Valencia donde se supone que están esperando barcos de países neutrales para llevarse a estos republicanos españoles que temen razonablemente por su vida y que van a ser duramente represaliados. ¿Qué ocurre? Pues que constatan una vez, las democracias occidentales les dejan abandonados. Solamente hay un barco, muy conocido, que les lleva a Argelia pero claro no tienen nada que ver con la cantidad de gente que había allí esperando a los barcos.

5. ¿Qué diferencias había entre ambos sistemas? ¿Cuál de los dos consideras que era más duro?

El hecho de legalizar los campos de concentración es el hecho de legalizar esas miles de combatientes que han quedado en territorio español a merced de las

nuevas autoridades, entonces realmente aunque existe algun caso de continuidad, el marco cronologico son hasta los años 42: hay campos en toda España pero esta inmensa cantidad existe fundamentalmente hasta los años 42 o máximo 43. Queda fuera Miranda de Ebro, en el norte de Burgos, puesto que allí van a incorporarse también los huidos de las primeros conflictos de la 2a Guerra Mundial, con lo cual Miranda sobrevive más tiempo.

6. ¿Qué papel tenía la Iglesia en las cárceles franquistas? Relación Oblatas de Tarragona con la prisión de Las Oblatas.

Las instituciones religiosas y el personal de las instituciones religiosas femeninas tenían un papel crucial porque es una expresión más de la colaboración en el golpe militar de la jerarquía superior de la iglesia católica. En cuanto a las cárceles hubo una explosión de internos e internas de tal manera que aunque había cárceles en toda España, el hacinamiento que había era tremendo y era peligroso incluso para todos los funcionarios de prisiones, con lo cual se contó o se pensó en la iglesia para ampliar el número de edificios dedicados a cárceles.

La cárcel de las Oblatas también era una cárcel para las mujeres caídas (prostitutas), dichas cárceles para ellas eran paralelas a la estructura oficial de cárceles de mujeres. Las cárceles para las mujeres caídas eran cárceles para prostitutas que ejercían su actividad fuera de la reglamentación oficial, de tal manera que por un lado provocaban escándalo público y por otro lado colaboraban en la difusión de enfermedades venéreas, la cual era la mayor preocupación del régimen puesto que cualquier enfermedad no tiene fronteras y en este caso saltaría la frontera de la marginalidad a las familias bienpensantes, con lo cual era algo muy peligroso.

7. ¿Cómo era la represión que se ejercía contra las prisioneras?

Era un tratamiento duro de castigo porque cualquier interno en una prisión tanto de hombres como de mujeres debía ser castigado y el castigo lo tenían que sentir. Actualmente hay un discurso absolutamente distinto al respecto pero entonces el discurso era que merecían un castigo ya que se les consideraba

delincuentes y progresivamente se iba aislando a la población alrededor de todos los que estaban internos en las cárceles teniendo en cuenta que una parte importante de los que estaban en las cárceles eran por delitos de opinión. En ese sentido, pues, era una cárcel muy dura y en ocasiones casi inquisitorial puesto que uno de los factores que intervenía era la falta de infraestructura, ya que eran edificios que eran conventos, monasterios, colegios religiosos... y se aportaban previo pago por parte del Estado de un alquiler.

Entonces, allí había que hacer sentir el dolor para que se arrepintiesen y no volvieresen a transgredir el dogma religioso ni la moral ni las buenas costumbres.

8. ¿Cuáles son las cárceles franquistas para mujeres más importantes de España y Catalunya?

Hay dispersas en distintos lugares de España, por ejemplo también en Santander capital había una cárcel importante de esta estructura y en Toledo, y todas tienen el mismo esquema de institución religiosa que se propone a instituciones penitenciarias como cárceles y desarrolla ahí su labor de castigo y supuesta redención.

En Cataluña que yo recuerde las más importantes son la de Tarragona y Barcelona pero así de momento no me acuerdo de ninguna otra. Date cuenta que era algo muy específico y era la estructura paralela a la ya existente, la de mujeres caídas era una estructura paralela y para mi libro, me resultó bastante difícil encontrar a una interna de estas no solo por cuestiones de edad sino porque eran avergonzadas aunque habían llegado a ello la mayor parte de las veces por razones de miseria y de hambre, pero claro estar en la cárcel por prostitución era algo absolutamente indigno y se tapaba y entonces nadie se reconoce como tal. Lo que sí encontré fue una monja que había estado en una de estas cárceles y la verdad es que sentía mucha misericordia por todas estas mujeres, que eran muy pobres y marginales.

Las mujeres republicanas, por otro lado, estaban encarceladas por delitos políticos y porque los golpistas habían triunfado, entonces todos los que no les

habían apoyado por acción o omisión, es decir por lo que supuestamente habían hecho o por no hacerlo, pues entonces van a ser represaliadas duramente.

9. ¿Cómo se podía llegar a ingresar a un campo de concentración o a una cárcel? (Denuncias falsas, consejos de guerra...).

Estos consejos que están en toda España se establecen según las regiones militares, donde se desarrolla el consejo de guerra. Hay miles y miles por toda España. Un afán de mentalidad militar, el ejército con el que se sublevó en parte. Antes era muy difícil acceder a ellos.

10. ¿En los campos y en las cárceles había hombres o mujeres afiliados al movimiento?

No. Si los había, habían tenido que cometer algo terrible, pero en estos primeros años masivamente corresponde a los que habían sido derrotados.

11. ¿Cómo era la reeducación a cabo de la Iglesia?

Respecto a la religión, por un lado restablecer los modos más ultras, casi "tridentinos" del Consignio de Trento, de la iglesia más antigua. Hubo una minoría de religiosos y sacerdotes republicanos, sin embargo la iglesia más ultratridentina y ultraderechista es uno de los pilares de los sublevados.

12. Estoy estudiando el caso de una maestra denunciada por tener una ideología republicana. ¿Conoces algún caso? ¿En qué consistía la represalia, era igual a la que se ejercía contra las demás?

Hay miles y miles, e incluso también fusiladas, depuradas en ser expulsadas de los trabajos, muchas muchas, y está parcialmente estudiado.

El maestro Freinet de la pedagogía Freinet sacó su plaza en un pueblo de Burgos. Su cuerpo estaba entre los asesinados de una fosa común, y es uno más desgraciadamente de tantos que fueron asesinados en toda España por razones ideológicas fundamentalmente por dar una alternativa a la Iglesia, a la

enseñanza clásica, de hecho de este hombre que se llama Antoni Benaiges, del que hay un documental, es un ejemplo más de la represión tan dura que hubo sobre toda la docencia, sobre todos los docentes.

La represión es como una telaraña inmensa que va invadiendo todos los sectores de la vida porqué de lo que se trataba era de crear o de recrear una España ya superada por los acontecimientos, es decir una España que había logrado sacudirse de la monarquía, del militarismo en gran parte y sin embargo seguían teniendo núcleos de poder y eso fue lo que ocurrió el 17/18 de julio de 1936.

Annex 2. Documentació Palmira Lafont Rebull

19711 12

Prisión de Partido de Tortosa (Carragoma)

Expediente procesal de Lafont Rebull, Palmira
 cónyuge Francisco suocero por "Rebull"

Natural de Amposta partido de Tortosa por Jaragona
 socio de Amposta por Jaragona hijo de José
 y de María edad 36 años profesión sus labores
 instrucción lee y escribe religión católica estado casada
 hijos 16 n.º de hijos 10 y 14 antecedentes no constan
 ingresada por 1.ª vez domicilio Curuni 6
 Notas particulares:

HORA	DIA	MES	AÑO	Vicisitudes
9:30	11	Agosto	1939	Ingresada en concepto de detenida y a disposición del Sr. Sr. Auditor de Guerra de Carragoma, con duplicación de la Guardia Civil que se une al expediente de Francisco García Pueyo. Se participa al jefe.
	21	Agosto	1939	Se recibe y une al expediente de Trinidad Rebull Pastor, mandamiento del Sr. Sr. Auditor de Guerra de Carragoma en el que ordena queda a disposición del Sr. Jefe Militar n.º de esta Plaza. Se participa al jefe.
	19	Septiembre	1939	Se recibe y une al expediente de Francisco García Pueyo, mandamiento del Sr. Jefe Militar Permanente n.º 2 (antes n.º 10) de esta Plaza ordenando continúe en esta Prisión en concepto de detenida y a disposición del mismo. Se participa. El jefe.
	16	Octubre	1939	Se recibe y une al expediente de Francisco García Pueyo, mandamiento del Sr. Jefe Militar Permanente n.º 2 de esta Plaza ordenando queda en traslado a disposición del Sr. Presidente del Consejo de Guerra de Carragoma. Se participa. El jefe.

Annex 2.1. Expedient de la presó de Tortosa

Annex 3. Documentació Trinitat Rebull Pastor

F.R. 19529

Prisión de Partido de Tortosa (Tarragona)
 Expediente procesal de Rebull Pastor, Trinidad
 cónyuge Namuel conocido por "Rebulla"

Natural de Amposta partido de Tortosa, prov. Tarragona
 vecino de Amposta prov. Tarragona hijo de Valentín
 y de Mercedes edad 57 años, profesión sus labores
 instrucción analfabeta religión C.A.R. estado viuda
 hijo si u: de ella 1 v: 4 H antecedentes no constan
 sujeta por 1ª vez domicilio con Antonio 12
 Citas particulares:

HORA	DIA	MES	AÑO	vicisitudes
9:30	11	Agosto	1939	Ingresos en concepto de detención y a disposición del Jefe. Señor Auditor de Guerra de Tarragona con duplicatario de la Guardia Civil que se une al expediente de Francisco García Pueyo. Se participa al jefe.
	21	Agosto	1939	Se recibe y une mandamiento del Sr. Auditor de Guerra de Tarragona en el que ordena quede a disposición del Sr. Juez Militar nº 10 de esta Plaza. Se participa al jefe.
	19	Septiembre	1939	Se recibe y une al expediente de Francisco García Pueyo mandamiento del Sr. Juez Militar Permanente nº 2 (antes nº 10) de esta Plaza orde- nando continúe en esta Prisión en concepto de detenido y a disposición del mismo. Se participa al jefe.
	16	Octubre	1939	Se recibe y une al expediente de Francisco García Pueyo, con duplicatario or del Sr. Juez Militar nº 2 de esta Plaza ordenando su traslado a disposición del Sr. Jefe de la Prisión de la Prisión de Guerra al Tarragona. Se participa al jefe.

Annex 3.1. Expedient de la presó de Tortosa

PRISION DE PARTIDO DE TORTOSA

Certificado de Trinidad Rebull Pastor
 con estado Viuda

CONDUCTA Y ANTECEDENTES

Buena - antecedentes no constan

CONDUCTA O DELITOS Y DELITOS CONSTATOS

Ninguna

Tortosa a 16 de Octubre de 1939

Año de la Victoria

EL JEFE

Annex 3.2. Certificat de bona conducta per part de la presó de Tortosa

B 5123

PRISION *Habilitada las Oblatas*

Expediente procesal de *Trinidad Rebull Pastor*
 conocido por _____

Imp. P. C. de Burgos - Mod. 117

Hijo de *Valentín* y de *Mercedes* esposo de *Arda de Manuel Aguiar Castell*
 edad *57* naturaleza *Amposta* partido de *Tortosa*
 provincia de *Farragona* vecindad *Amposta* provincia *Farragona*
 domicilio *La Antonia 10* religión *Católica* profesión *sin labores*
 instrucción *no* estado *viuda* hijos *11*
 núm. de ellos *tres* antecedentes _____ ingresa por *1ª* vez

Entrada Pulgar derecho	Señas particulares	Salida Pulgar derecho
	Fórmula dactilar	

CAUSA

NUMERO			Juzgado	Secretaria	Delito	FECHAS	
Sumario	Rollo	Año				Ingreso	Salida
		1939	Permt. 2 Tortosa	-	Prest. Cons. Guerr. P.	16.X.39	

VICISITUDES

FECHAS			VICISITUDES
Día	Mes	Año	
16	Octubre	1939	Ingres en esta Prisión, procedente de <i>1ª de Tortosa</i> entregado por <i>1ª Guardia Civil</i> en concepto de <i>detenida</i> a disposición de <i>Ilmo. Sr. Presidente Consejo Guerra Plaza con orden</i> de <i>Juzgado Militar Permanente n.2 Tortosa que se une al exp.</i> de FRANCISCO GARCIA PUEYO (5174). Se particip. y remite f. l.

Vº Bº DIRECTOR

EL SUBDIRECTOR
Pasc. Pallastegui

Annex 3.3. Expedient de la presó de les Oblates

FECHAS			VICISITUDES
DIA	MES	AÑO	
19	Octubre	1939	<p>Se le para Consejo de guerra de Orden del Jefe Presidente del mismo que se me al expediente de Juan Maria Barceló (nº 5193).</p> <p>Rº Bº</p> <p>El Director <i>[Signature]</i></p> <p>El Subdirector <i>[Signature]</i></p>
19	Octubre	1939	<p>Libertad en virtud mandamiento Jefe Presidente Consejo Guerra Permanente Plena de me.</p> <p>Rº Bº</p> <p>El Director <i>[Signature]</i></p> <p>El Sub-Director <i>[Signature]</i></p>


Annex 3.3. Expedient de la presó de les Oblates

El Jefe de la Prision Provincial por el presente mandamiento se servira poner inmediatamente en libertad, al detenido *Tamiasal Re-*
Juul Pastor de años de edad; *matrinal*
d vecino de el cual se halla a mi dis-
posicio procedente del Juzgado Militar, nº
significandolo que debe servirse en virtud de
dictado pro este Consejo.

Y para que conste y que el presente
se leve a efecto libro a Vd. este mandamiento
del cual se acusara recibº

En Tarragona **19** de Octubre de 1939
AÑO DE LA VICTORIA

EL PRESIDENTE D' EL CONSEJO
[Signature]



Annex 3.4. Certificat d'alliberació

Iltre. Señor

En contestación al atto oficio de esa Juzgado nº 431 Auditoria nº 3363 de fecha 14 del actual, tengo la distinción de informar a V.S. sobre los antecedentes politico-sociales de TRINIDAD REBULL PASTOR, lo siguiente:

Antes y durante el G.M.N. demostraba publicamente en sus manifestaciones las simpatías que le unían con la política roja, se desconoce completamente su participación en actos delictivos, es probable tomara parte en el hecho que se le imputa.

Estos informes proceden de la Comisión Informadora.

Dios guarde a V.S. muchos años.
Amposta 30 de Septiembre de 1939.
Año de la Victoria
El Alcalde

Iltre. Señor Juez Instructor del Juzgado Militar nº 2

TORTOSA

Annex 3.5. Document de falange sobre la seva conducta

Annex 4. Documentació Teresa Salvadó Garcia

F.R. 19579

Prisión de Partido de Tortosa (Tarragona)
 Expediente procesal de Rebull Pastor, Trinidad
 cónyuge Manuel acusado por "Rebulla"

Natural de Amposta partido de Tortosa prov. Tarragona
 vecino de Amposta prov. Tarragona hijo de Valentín
 y de Mercedes edad 57 años, profesión sus labores
 instrucción analfabeta religión C.A.R. estado viuda
 hijo si u: de ellos 1 v y 2 H antecedentes no cuentan
 ingresó por 1ª vez domicilio San Antonio 12
 Datos particulares:

HORA	DIA	MES	AÑO	circunstancias
9:30	11	Agosto	1939	Ingresó en concepto de detenida y a disposición del Sr. Com. Auditor de Guerra de Tarragona con duplicatorio de la Guardia Civil que se une al expediente de Francisco Garcia Pueyo. Se participa El jefe
	21	Agosto	1939	Se recibe y une mandamiento del Sr. Com. Auditor de Guerra de Tarragona en el que ordena quede a disposición del Sr. Juez Militar nº 10 de esta Plaza. Se participa El jefe.
	19	Septiembre	1939	Se recibe y une al expediente de Francisco Garcia Pueyo mandamiento del Sr. Juez Militar permanente nº 2 (antes nº 10) de esta Plaza orde- mando continúe en esta Prisión en concepto de detenida y a disposición del mismo. Se participa El jefe
	16	Diciembre	1939	Se recibe y une al expediente de Fran. Garcia Pueyo, con duplicatorio nº 4 del Sr. Juez Mar. Pl. nº 3 de esta plaza ordenando su traslado a disposición del Sr. Presi- dente del Consejo de Guerra de Tarragona. Se participa El jefe

Annex 4.1. Expedient de la presó de Tortosa

PRISION *Habilitada "Las Oblatas"*

Expediente procesal de *Fruza Salvadó García*
 conocido por _____ Imp. P. E. de Burgos - Mod. 117

Hijo de *Juan* y de *Encina* esposo de *José Cid Moreno*
 edad *44* naturaleza *Aragonesa* partido de *Tortosa*
 provincia de *Teruel* vecindad *Aragonesa* provincia *Teruel*
 domicilio *Carraca nº 23* religión *C. A. R.* profesión *no sabe*
 instrucción *no* estado *casado* hijos *si*
 núm. de ellos *tres* antecedentes *no* ingresa por *primera* vez

Señas particulares

Fórmula dactilar

CAUSA

NÚMERO			Juzgado	Secretaría	Delito	FECHAS	
Sumario	Rollo	Año				Ingreso	Salida
		<i>1939</i>	<i>Perant, nº 1 Tortosa</i>			<i>30.1.39</i>	

VICISITUDES

FECHAS			VICISITUDES
Día	Mes	Año	
<i>30</i>	<i>Octubre</i>	<i>1939</i>	Ingresos en esta Prisión, procedente de _____ entregado por <i>Tortosa</i> en concepto de <i>La Guardia Civil</i> a disposición de <i>detenido</i> con _____ de el Sr. Presidente Consejo Guerra Plaza con orden Juzgado Militar Permanente nº1 Tortosa que se une al exp. de asunto salvado número (5403) de participo.
			El Subdirector <i>José Gallartegui</i>

FECHAS			VICISITUDES
DIA	MES	AÑO	
<i>2</i>	<i>Noviembre</i>	<i>1939</i>	<i>Libertad en virtud de mandado</i> <i>presente que se une del Sr. Presidente</i> <i>Presidente Consejo de Guerra Permanente</i> <i>de Plaza.</i> El Sub Director <i>José Gallartegui</i>

Annex 4.2. Expedient de la presó de les Oblates

Luis Barera Lanas
PRESIDENTE DEL CONSEJO DE GUERRA PERMANENTE
DE ESTA PLAZA DE TARRAGONA.

Por el presente mandamiento el Jefe de la Prisión de Tarragona pondrá inmediatamente en libertad al preso Teresa Salvadó Garcia de 43 años de edad, natural de Figueras y vecino de Figueras, procedente del Juzgado de Tortosa, que se encuentra en la misma a mi disposición, en virtud de debercimiento, haciéndole saber la obligación que tiene de comparecer seguidamente ante este Consejo de Guerra para hacerle la notificación correspondiente y a los efectos de fijación de domicilio.

Dado en Tarragona, a 2 de No
iembre de 1939.- AÑO DE LA VICTORIA.

El Presidente.
Luis Barera

Annex 4.3. Certificat d'alliberació

La vecina TERESA SALVADÓ GARCIA, de 76 años de edad, viuda, sin profesión especial, natural y vecina de esta ciudad con domicilio en la calle Rincón del Castillo núm. 2, antes y durante el Glorioso Movimiento Salvador de España, ha sido persona de una conducta excelente, sin matiz político de ninguna clase, pudiéndosela catalogar como adherida a la Santa Causa.

Y para que así conste, a los efectos de percepción de pensión por tener un hijo muerto en la campaña de Africa, expido el presente informe a petición de parte interesada, en Amposta a treinta y uno de mayo de mil novecientos cuarenta.

El Alcalde,

Annex 4.4. Document de falange sobre la seva conducta

Annex 5. Documentació Cinta Montanyés Montserrat

19 5181

PRISION Habilitada Las Oblatas

Expediente procesal de Cinta Montanyés Montserrat
 conocido por _____ Imp. P. E. de Burgos - Mod. 117

Hijo de Francisco y de Gerera esposo de Manuel Drago Fonias
 edad 39 naturaleza Amposta partido de Tortosa
 provincia de Gerona vecindad Amposta provincia Gerona
 domicilio Guincho 6 religion catolica profesion sus labores
 instruccion si estado casado hijos si
 núm. de ellos dos antecedentes _____ ingresa por 19 vez

Señas particulares

Fórmula dactilar

CAUSA

NUMERO			Juzgado	Secretaria	Delito	FECHAS	
Sumario	Rollo	Año				Ingreso	Salida
		1939c	Permt.1 Tortosa - Presit.Cons.Gue.pl.			16-X.39	

VICISITUDES

FECHAS			VICISITUDES
Día	Mes	Año	
16	Octubre	1939	Ingres en esta Prisión, procedente de <u>de la de Tortosa</u> entregado por <u>la Guardia Civil</u> en concepto de <u>detenido</u> a disposición de <u>Il. m. Sr. Presidente Consejo de Guerra Plaza</u> con orden de <u>Juzgado Militar Permanente nº1 Tortosa</u> que se une al expt. <u>de BAUTISTA BEL BALAGUE (5162)</u> . Se participa y remite ficha F

Vc. Bº EL SUBDIRECTOR
 DIRECTOR. Rosé Pallastegui

Annex 5.1. Expedient de la presó de les Oblates

FECHAS			VICISITUDES
DIA	MES	AÑO	
20	Octubre	1939	<p>Dale para Consejo de Guerra de D. D. del Presidente del mismo que se me al... Diente de Joaquín Colomé Ferré V. B.º</p> <p>El Director Fosó Pallastegui</p>
20	Octubre	1939	<p>Libertad en virtud de mandamiento D. Plur. Antonio Guerra D. Plano. de me. V. B.º</p> <p>M. Diente Fosó Pallastegui</p>
8	Enero	1944	<p>En consecuencia del escrito que se me al expediente de Manuel Drago Comas del juzgado militar nº 1 de Tarragona, se participa que la titular fue puesta en libertad en 20-10-39 siendo su residencia en Amposta C. Encanto nº 6. V. B.º</p> <p>El Director Fosó Pallastegui</p> <p>El Subdirector Antonio Carreras</p>

Annex 5.1. Expedient de la presó de les Oblates

PRISION PROVINCIA DE TARRAGONA

El oficial de Restricción permitirá la salida una
vez identifi ada en persona a la reclusa Ciruta
Montañes Montserrat
para ser puesta en libertad, en virtud
de orden de la Presidencia del Consejo
de Guerra

En registro de Octubre de 1939

Cumplimentado
El oficial
Pablo Vidal La Superior
por Presentación de
S. Antonio

de la Victoria

Annex 5.2. Certificat d'alliberació

En cumplimiento a lo interesado por V. en oficio de ese Juzgado nº 551, Auditoria nº 3605 de fecha 19 del actual, para que informe sobre los antecedentes político-sociales de CINTA MONTAÑES MONSERRAT, de 38 años, casada, natural y vecina de esta población, tengo la distinción de informar a V. lo siguiente:

"Dicha Cinta Montañes Monserrat, es persona que antes y durante el glorioso Movimiento ha observado siempre buena conducta e intachable moralidad, comportándose en todo momento cual corresponde a una auténtica persona de orden. Todos sus familiares militaron en partidos de sana ideología, y precisamente por su concepción derechista hostil al régimen rojo-separatista fueron objeto de furibunda persecución por parte de los dirigentes marxistas locales, expoliándoles de muchas propiedades y propinándoles varias tropelías, a consecuencia de las cuales parece ser falleció el padre político de la informada D. Agustín Draco Pallarés. Por lo informado opina esta Alcaldía se trata de una persona verdaderamente afecta a nuestra Santa Causa"

Lo que tengo el honor de informar a V. para su conocimiento y en cumplimiento

Annex 5.3. Document de falange sobre la seva conducta

Annex 6. Documentació Francesca Mor Ferreres

División de Partido de Tortosa (Barraçona)
 Expedient procesal de Mor Ferreres, Francisca
 cónyuge Francisco conocido por "gatets"

Natural de Amposta partido de Tortosa prov. Barraçona
 vecino de Amposta prov. Barraçona hijos de Vicente
 y de Maria edad 32 años profesión sus labores
 instrucción elemental alfabetizado casado religión CAR
 hijos su nº de ellos 2 varones antecedentes no constan
 ingreso por 1ª vez domicilio Canovas 32
 Letras particulares

HORA	DIA	MES	AÑO	Vicisitudes
10/15	14	Septbre	1939	Ingresada en concepto de detenida y a disposición del Sr. Auditor de Guerra de Barraçona con supli- catorio de la Guardia Civil que se une al expen- diente de Salvador Martí Vidrielles. Se participa. El jefe.
	17	Septbre	1939	Se recibe y se une al expediente de Domingo Valdeperas Miró mandamiento del Sr. Auditor de Guerra de Barraçona ordenando quede a disposición del Sr. Jefe Militar Permanente nº 1 de esta Plaza. Se participa.
	21	Septbre	1939	Se recibe y une al expediente de Domingo Valdeperas Miró mandamiento del Jefe de Militar Permanente nº 1 de esta Plaza, ordenando continúe en esta División en concepto de detenida y a disposición del mismo. Se participa.
13	30	Octubre	1939	En virtud de mandamiento del Sr. Jefe Militar nº 1 de esta Plaza es entregado que se une al expediente de Angeles Barasso Formés es entregado de la Guardia Civil para su traslado a la prisión de Barraçona a disposición del Sr. Pte. Comandante de Guerra. Se participa.

Annex 6.1. Expedient de la presó de Tortosa

PRISION *Habilitada "Las Oblatas"*

Expediente procesal de *Francisca Mar Ferreras*
conocido por _____

Imp. P. C. de Burgos - Mod. 117

Hijo de *Vicente* y de *Maria* esposo de *Francisco Arce Arnel*
 edad *32* naturaleza *Ampurta* partido de *Tortosa*
 provincia de *Terrogona* vecindad *Ampurta* provincia *Terrogona*
 domicilio *Barracas n.º 29* religion *C. A. R.* profesion *en fincas*
 instrucción *no* estado *casado* hijos *ni*
 núm. de ellos *dos* antecedentes *no* ingresa por *primera* vez

Señas particulares _____
 Fórmula dactilar _____

CAUSA

NUMERO			FECHAS				
Sumario	Rollo	Año	Juzgado	Secretaria	Delito	Ingreso	Salida
		<i>1939</i>	<i>terrogona</i>			<i>10.2.39</i>	

VICISITUDES

Día	Mes	Año	
<i>30</i>	<i>Octubre</i>	<i>1939</i>	Ingresó en esta Prisión, procedente de _____ entregado por <i>Tortosa</i> en concepto de <i>la Guardia Civil</i> a disposición de <i>detenido</i> con _____ de <i>11ta. Sr. presidente Consejo Guerra Plaza con orden Juzgado Militar Permanente nº1 Tortosa que se une al exp. de ANTONIA BAYARRO FERNANDEZ (5405) se participa.</i>

Antonio...
José Gallandegui

VICISITUDES

Día	Mes	Año	
<i>2</i>	<i>abril</i>	<i>1939</i>	Dale para Consejo de guerra de Orden del <i>11to. Sr. Presidente del mismo que se une al expediente de José Martí Gisbert (5289) y reinquiere el mismo día. Se participa.</i>
<i>2</i>	<i>mayo</i>	<i>1939</i>	Libertad en virtud de mandamiento que se une del Sr. Presidente Consejo de guerra Permanente Plaza <i>1618</i>

El Subdirector José Gallandegui
El Director José Gallandegui

Annex 6.2. Expedient de la presó de les Oblates

Luis Barria Laurus
PRESIDENTE DEL CONSEJO DE GUERRA PERMANENTE
DE ESTA PLAZA DE TARRAGONA.

Por el presente mandamiento el Jefe de la Prisión de Tarragona pondrá inmediatamente en libertad a preso François M. Ferreres de 32 años de edad, natural de Andorra y vecino de Andorra, procedente del Juzgado de Tortosa, que se encuentra en la misma a mi disposición, en virtud de solucionamiento, haciéndole saber la obligación que tiene de comparecer seguidamente ante este Consejo de Guerra para hacerle la notificación correspondiente y a los efectos de fijación de domicilio.

Dado en Tarragona, a 2 de Noviembre de 1939.- AÑO DE LA VICTORIA.

El Presidente.

Luis Barria

Annex 6.3. Certificat d'alliberació

Annex 7. Documentació Teresa Caballé Verge

Prisión de Partido F de Tortosa

(Poblat) F

Expediente procesal de Teresa Caballé Verge
 cónyuge convidado por "Poua"

Natural de Amposta partido Tortosa prov. Tarragona
 cénimo de id. prov. id. hijo de Agustín
 y de Teresa edad 33 años, profesión sus labores
 instrucción lee y escribe religión C. A. R. estado soltera
 hijos m. de ella Antecedentes no consta
 empresa por domicilio
 social (particular)

no. día	Mes	Año	Vicisitudes
13	Octubre	1939	<p style="text-align: center;"><u>Vicisitudes</u></p> <p>al expediente de Antonio Castiella Trisell Se recibe y une oficio del Sr. jefe de la Prisión de Vinaroz para que ingrese en esta Prisión por orden del Sr. juez militar Sr. Benicarlo y a disposición del Jefe de la Prisión n.º 2 de esta plaza. Se participa el jefe</p>
15	Febrero	1940	<p>Se han condecorados para la Prisión Provincial de Tarragona con autorización firme, con mandado de ejecución que se envía al expediente de se participa de Francisco Adell Benayas el jefe</p>

Annex 7.1. Expedient de la presó de Tortosa

Prisión Provincial de Tarragona

Registrado al núm. _____ folio _____ libro _____

EXPEDIENTE penal de *Ferns Caballé Vergé*
 conocido por _____ hijo de *Agustín* y de *Ferns*;
 esposo de _____; edad *23* años; fecha del nacimiento _____
 Naturaleza *Camporoto* Partido *fortota* Provincia *Tarragona*
 Vecindad *Camporoto* provincia *Tarragona* Domicilio C. *Muñin, 2*
 profesión *mis labores*; instrucción al ingresar *ni lee ni escribe*; hijos habidos en el matrimonio _____;
 varones _____, hembras _____; edad del mayor _____ años y del menor _____ años. ¿Es reincidente? _____
 Antecedentes penales y en que consisten *Indulto para Annyal - 18 Mayo 1949*

Imp. P. C. de Burgos - Modelo 120

SEÑAS GENERALES	FECHAS			VICISITUD DE PENALES Y PENITENCIARIAS	TIEMPO DE CONDENA		
	DIA	MESES	AÑO		AÑOS	MESES	DIAS
COLOR DE Iris (ojos) _____	<i>2</i>	<i>Febrero</i>	<i>1939</i>	Fue sentenciado por <i>boonpo de fue- rra de Benicarlo (Castellón)</i> por el delito de <i>Auxilio a la rebelión</i>			
Cabello _____				a la pena de <i>Veinte años de re- clusión menor.</i>			
Piel _____				<i>Comutada por la de doce años P.M</i>	<i>20</i>		
Cejas _____				según testimonio librado por D. <i>Hernández balleja Garcia, Ser. Juz. Especial de Lig. de la Plaza, Fortota.</i>	<i>12</i>		
Ojos _____				en causa <i>nº 378 y 1709</i>			
Nariz _____							
Cara _____							
Boca _____							
Barba _____							
Estatura 1 m. _____ cm.							
Señas particulares:							
FÓRMULA DACTILOSCÓFICA							
dcha.							
izqda.							
				Abono de prisión preventiva.		<i>0 7 16</i>	
				Le resta por extinguir		<i>4 28</i>	
				Se cuenta el tiempo <i>5 Septiembre 1938</i>	<i>19 7 3</i>		
				Ingresó en este Establecimiento <i>15 Febrero 1940</i>	<i>11 4 14</i>		
				Extinguirá su condena <i>5 Septiembre 1950</i>			

PULGAR DERECHO _____


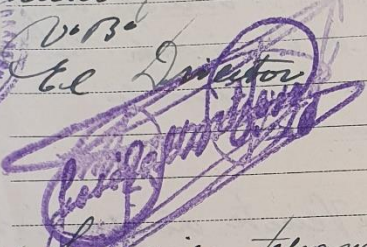
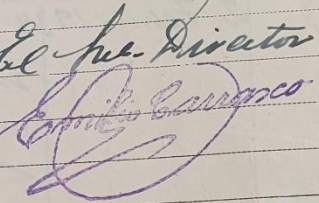

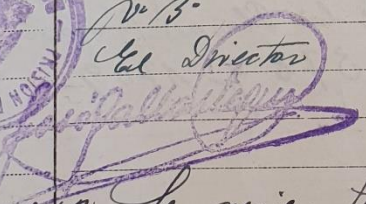
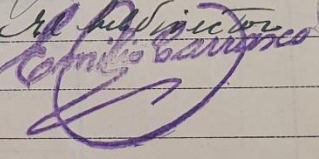

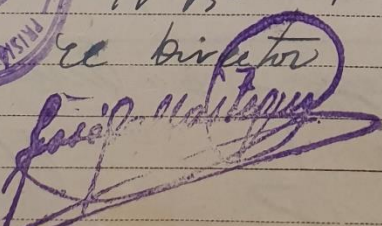
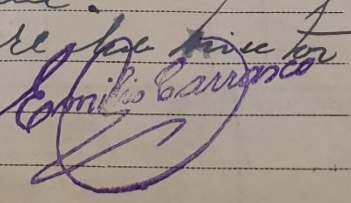
Tarragona *3* de *Octubre* de 19 *41*

V. B. _____
 EL DIRECTOR, _____
 EL SUBDIRECTOR-ADMINISTRADOR, _____

Annex 7.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

FECHAS			VICISITUDES PENALES Y PENITENCIARIAS	TIEMPO DE CONDENA			
DIA	MES	AÑO		Años	Meses	Días	
21	Septbre	1941.	Es propuesto por la Comisión Provincial a la pena de 12 años y aprobada por la Autoridad Jud. Militar, según relación de Capitán Gral. que se me exp. de Ramón Balague Lleiza y se acusa recibo. N.º 13. El Director <i>José Falla</i>				El Subdirector <i>Emilio Carranco</i>
21	Septbre	1941.	Libertad (prisión atenuada) en cumplimiento orden del Com. Gr. Capitán Gral esta Región. Se participa, acusa recibo y me exp. de Ramón Balague Lleiza. N.º 13. El Director <i>José Falla</i>				El Subdirector <i>Emilio Carranco</i>
7	Octubre	1941.	Se piden informes a ca. Au. J. rickas locales de Amposta por efectos de liberación condicional. N.º 13. El Director <i>José Falla</i>				El Subdirector <i>Emilio Carranco</i>
21	Octubre	1941.	Se eleva expediente propuestas libertad condicional, a las Comisiones Provincial y central con informes favorable. N.º 13. El Director <i>José Falla</i>				El Subdirector <i>Emilio Carranco</i>

Annex 7.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

FECHAS			VICISITUDES PENALES Y PENITENCIARIAS	Años	Meses	Días
DIA	MES	AÑO				
29	Octubre	1941.	Provisoriamente libertad condicional, en virtud de orden telegráfica de la Dirección General de Prisiones (Madrid); que se remite certificado de liberación condicional al bo. mandante puesto de la Guardia Civil de "Amposta" para su entrega al interesado. Se rue al exp. de Fernando Martí Pitart y se acusa recibo. V.º B.º El Director El Jefe Director   			
18	Noviembre	1941.	Se recibe telegrama de la Dir.ª Gen. de Prisiones, Madrid, participando que Consejo Ministro ha confirmado concesión libertad condicional. Se rue al exp. de Fernando Martí Pitart. V.º B.º El Director El Jefe Director   			
15	Enero	1942.	Se recibe telegrama de la Dir.ª Gen. de Prisiones, por conducto P. Costas, participando que Comisión Central propone para pena de prisión de 12 años. Se acusa recibo y rue. V.º B.º El Director El Jefe Director   			

Annex 7.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

PRISION *Habilitada "Les Oblates"*

Expediente procesal de *Veresa Caballé Berge*
conocido por _____ Imp. P. C. de Burgos - Mod. 117

Hijo de *Agustín* y de *Veresa* esposo de _____
edad *26* naturaleza *Aragonesa* partido de *Tortosa*
provincia de *Teruel* vecindad *Aragonesa* provincia *Teruel*
domicilio *Calle Unión n.º 2* religión *C. A. R.* profesión *sin faenas*
instrucción *ni* estado *soltera* hijos *no*
n.º de ellos _____ antecedentes *no constan* ingresa por *primera* vez

Entrada Pulgar derecho	Señas particulares	Salida Pulgar derecho
	Fórmula dactilar	

C A U S A

NUMERO			Juzgado	Secretaría	Delito	FECHAS	
Sumario	Rollo	Año				Ingreso	Salida

FECHAS			VICISITUDES
Día	Mes	Año	
<i>15</i>	<i>Febrero</i>	<i>1940</i>	Ingresó en esta Prisión, procedente de <i>Tortosa</i> entregado por <i>la guardia civil</i> en concepto de <i>penada</i> a disposición <i>de veinte días de reclusión temporal</i> de _____

Annex 7.2. Expedient de la presó de les Oblates

FECHAS			VICISITUDES
DIA	MES	AÑO	
18 agosto	1943		<p>Se recibe de Juzgado M. liquidaciones de factos opcis interesando se le comunique situación actual titular, se cum y cumplir.</p> <p>Yº Bº El Director, J. Pallares</p> <p>El Sub-Director, Emilio Carrasco</p>
6 Marzo	1944		<p>Se recibe y un escrito de la Capitanía General de esta Región en el que ordena la prisión atenuada de esta penada, significando que la pena primitiva de 20 años le ha sido conmutada por la definitiva de 12 años de P.m. Se acusa recibo interesando nueva liquidación de condena.</p> <p>Yº Bº El Director, J. Pallares</p> <p>El Oficial, J. J. J.</p> <p>El Subdirector, Emilio Carrasco</p>
29 marzo	1944		<p>Se recibe y un del Juzg. Trib. n.º 1 de Liquid. de Barragona testimonio de resolución y nueva liquid. de condena, relativo a esta penada en causa n.º 170 en el cual aparece conmutada la pena primitiva de 20 años por la definitiva de 12 años, que empezado a cumplir el día 5 de Sep. de 1938 lo dejará en quido el día 12 del mismo mes de 1950. Se acusa recibo significándose que en en 29 de octubre de 1941 fue puesta en libertad fijando su residencia en Amposta de la Unión n.º 2</p> <p>Yº Bº El Director, J. Pallares</p> <p>El Oficial, J. J. J.</p> <p>El Subdirector, Emilio Carrasco</p>

Annex 7.3. Expedient de la presó de les Oblates

SEBASTIAN ROCH FORTUNY, SPLDADO DE CABALLERIA SECRETARIO DE LIQUIDACIONES DEL JUZGADO MILITAR Nº 1 DE TARRAGONA DEL QUE ES JUEZ EL CAPITAN DE INFANTERIA DON ANGEL GOMEZ SANCHEZ.

C E R T I F I C O: que el procedimiento sumarísimo de urgencia Nº 1709, seguido contra TERESA CABALLE BERGE, obran los particulares que escritos literalmente dicen como siguen:-----

AL FOLIO 14 .- SENTENCIA.- En la Plaza de Benicarlo a 2 de Febrero de 1,939.- AÑO DE LA VICTORIA.- Reunido el Consejo de Guerra Permanente Nº 1 para ver y fallar la causa Nº 1168 que por el procedimiento sumarísimo de urgencia se ha seguido contra la procesada TERESA CABALLE BERGE, mayor de edad penal y cuyas demás circunstancias constan en el presente sumario.. Fiscal y de la Defensa, y las manifestaciones del procesado presente en el acto de la vista y RESULTANDO. que la procesada TERESA CABALLE BERGE de 22 años, soltera, natural y vecina de Amposta, de arraigados ideales izquierdistas perteneciente a la agrupación de Mujeres Libres de las Juventudes Libertarias de las cuales era Presidente, se presentó en el domicilio de Dña. Consuelo Macia, acompañada de un sujeto de peimos antecedentes, el cual era portador de una pistola ametralladora, de otras tres mujeres, afectuado un registro en el citado domicilio y llevándose de el diferentes alhajas de oro y plata y la procesada cogiendo a la Sra Macia la mano derecha le quito por la fuerza una alianza de oro, manifestando que todo aquello lo necesitaba para la guerra .- HECHOS PROBADOS.- CONSIDERANDO.- Que los hechos se declaran probados en el anterior resultado son legalmente constituidos de un delito consumado de auxilio a la rebelión previsto y penado en el Nº 12 de la articulo 240 del Código de Justicia Militar de que es responsable en concepto de autor la referida procesada debiendo estimarse en su contra y adfectos de agravar la pena señalada por la ley las circunstancias agravantes de perversidad y trascendencia de los hechos que se señala el articulo 173 del Código de Justicia Militar.- CONSIDERANDO .- Que toda persona responsable de un delito lo es tambien civilmente de mismo a tenor del articulo 8º de la Orden de 10 de Enero de 1,937.- VISTOS.- los articulos anteriormente citados y demás preceptos legales de general aplicación, FALAMOS .- que debemos condenar y condenamos a la procesada TERESA CABALLE BERGE, como autora de un delito de auxilio a la rebelión con las circunstancias agravantes que se consideraron a la pena de VEINTE AÑOS DE RECLUSIÓN MENOR con las accesorias de inhabilitación absoluta durante la condena debiendo servir la de abono para el cumplimiento de esta el tiempo de prisión preventiva que lleva sufrida. Se la condena tambien al pago de las responsabilidades civiles derivadas de su delito cuya cuantía será fijada en la forma y terminos que previenen la Orden de 10 de Enero de 1,937.- Asi por esta nuestra sentencia lo pronunciamos, mandamos y firmamos.- Cinco firmas ilegibles rubricadas.- AL FOLIO 15.- DICTAMEN AUDITORIAL.- Origen a 22 de Febero de 1,939.- III Año Triunfal.- Examinada la presente causa instruida por el procedimiento sumarísimo de urgencia 1168, conta TERESA CABALLE BERGE, y RESULTANDO.- que el Consejo De Guerra en sentencia de 2 de los corrientes condena a la procesada a la pena de VEI TE AÑOS DE RECLUSIÓN MENOR como autora de un delito de un delito de auxilio a la rebelión con la concurrencia de las circunstancias agravantes de perversidad y trascendencia de los hechos .- CONSIDERANDO.- que los hechos objeto del presente procedimiento se han realizado en territorio de la jurisdicción de la IV Región Militar .- VISTOS .- Los articulos 124 y demás de general aplicación del Código de Justicia Militar.- ACUERDO.- Remover las presentes actuaciones a la Autoridad Judicial de la referida Región para su conocimiento y resolución que estime pertinente, - Pasen estas actuaciones a la Auditoria de Castellón para cumplimiento de lo ordenado.- EL AUDITOR .- Firma ilegible, rubricada.- Hay un sello en tinta que dice: AUDITORIA DE GUERRA DE OCUPACIÓN .- EJERCITO DE LEVANTE.-----

AL FOLIO 16 .- Barcelona a 21 de Abril de 1,939 Año de la Victoria.- Vista a la anterior resolución dictada por el Ilmo Sr, Auditor de Guerra del Ejército de Levante y la sentencia pronunciada y habida cuenta de las extraordinarias vicisitudes a través de las cuales se desenvuelven la actuación procesal y dada la imperiosa necesidad de simplificar tramites que no afecten a lo sustanzial de la conclusión que en definitiva haya de capar estado.- ACUERDO.- Aceptar la inhibición propuesta en esta causa

Annex 7.3. Sentència general del cas

y estimando ajustada derechos de la sentencia recaida en la misma por que se condena a la procesada TERESA CABALLE BERGE a la pena de VEINTE AÑOS DE RECLUSION MENOR. ACUERDO asi mismo aprobarla y en su virtud dada firmeza al fallo, pasen los autos a la Delegación de esta Auditoria en Tarragona, para previa designación de numero que corresponda a lam causa, nombre un Juez que lleve la ejecución del fallo E-EL AUDITOR DE GUERRA.- Firma ilegible rubricado y sellado,-----

Tarragona a 30 de Abril de 1.939 Año de Victoria.- Pase al Juez Militar Nº 10 con residencia en Tortosa, ara cumplimiento del anterior acuerdo, señalándose al presente sumarisimo el Nº 1209 de esta Auditoria.- EL AUDITOR DE GUERRA.- P.D. Firmado ilegible, rubricado.-----

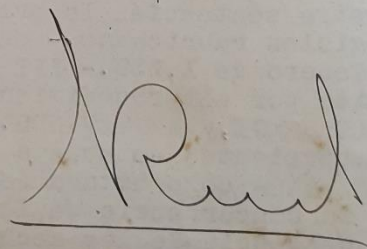

A CONTINUACION OBRA PROPUESTA DE COMMUTACION.- Ministerio del Ejercito.- Comisión Central de Examen de Penas.- TERESA CABALLE VERGE, natural de Amposta, de 22 años de edad, de estado soltero, fue condenado por sentencia de Consejo de Guerra celebrado en la Plaza de Benicarlo el día 2 de Febrero de 1.939 a la pena de veinte años de reclusion menor con accesorias legales como autor de un delito de rebelion definido en el articulo 237 del Código de Justicia Militar y sancionados con los 238 240 y 241 del Propio Cuerpo Legal.-La Comisión Provincial de Tarragona propone en aplicacón de las normas contenidas en la O.C. de 25 de Enero de 1.940 (D.O. nº 21) que sea conmutada la referida pena por la de DOCE AÑOS DE PRISION M, el Auditor idem, El Capitan General de la Region idem La propuesta transcribe de la sentencia como hechos declarados en ella que el sentenciado realizo los hechos relatados en la misma propuesta adjunta.-Estima Comisión Central estima que debe ser conmutada la referida pena por la de DOCE AÑOS DE PRISION MAYOR que se tendrá por definitiva con las accesorias inherentes a ello por estimar el caso comprendido en el nº9 del Grupo V. de las normas anteriormente citadas.-Y toñando este acuerdo por unanimidad de los miembros de la Comisión se elva esta propuesta al IlmoSr. asesor del Ministerio del Ejercito para su vista y curso a la Superioridad.-Madrid 10 de Febrero de 1.944.-El Auditor Presidente.-El Vocal Militar.-El Vocal Judicial.-El Asesor del Ministerio del Ejercito.-Todos firmados y rubricados.-Hay un Sello con tinta que dice; Ministerio del Ejercito-Junta Central de Examen de Penas.-----

El Excmo. Sr. Ministro del Ejercito con esta dicto resolución por virtud de la cual la pena definitiva que debe cumplir el rematado es la de DOCE AÑOS DE PRISION MAYOR con las accesorias de esta.-Lo que de Orden de Su Excelencia certifica esta Comisión Central y lo remite a V.E. para efectos de reapertura del procedimiento originario unido al mismo de la presente y ejecución de su contenido dando cuenta de su total diligenciamiento a esta Comisión.-Dios guarde a V.E. muchos años.-Madrid 19 de Febrero de 1.944.-EL SECRETARIO DE LA COMISION.-Firmado ilegible rubricado

Y para que conste y con el Vº Bº de S.S. expido el presente en Tarragona a veintiocho de Marzo de mil novecientos cuarenta y cuatro.-----

Vº Bº

EL CAPITAN JUEZ INSTRUCTOR



Annex 7.4. Sentència general del cas

Caballé Verge Teresa
899
Caballé Verge Teresa

Hltre/ Sr.

Cumpliendo lo ordenado por V.S. en su ateo escrito fecha 4 del actual, tengo la distincion de informarle que la vecina Teresa Caballe Verge natural de esta poblacion de 22 años de edad soltera, y sin profesion especial, antes y durante el glorioso Movimiento Nacional observó la conducta politica social siguiente:
Antes no se distinguió de una manera directa, pero sus ideales eran de izquierda.
Durante el mismo perteneció a la Agrupacion de Mujeres Libres y en la Agrupacion de Juventudes Libertarias siendo una entusiasta de estos ideales. Tambien se dedico al saqueo o sustracion de alhajas segun es de voz y rumor público en esta poblacion.
Dios salve a España y guarde a V.S. muchos años.
Amposta 14 de Octubre 1938.

El Alcalde Gestor Unico

Hltre/ Sr/ Juez Militar del Juzgado de
VINARZ

Annex 7.4. Document de falange sobre la seva conducta


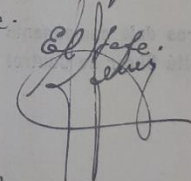
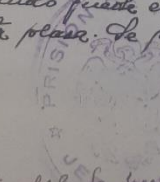
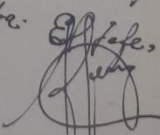
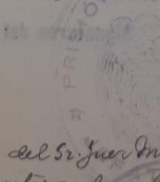
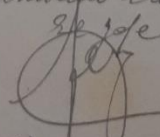
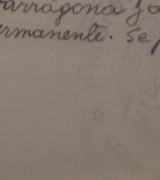
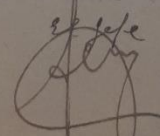
Annex 8. Documentació Rosa Sebastià Fabra

19790

Prisión de Partido de Tortosa (C. B. Zaragoza)

Compendio procesal de Sebastian Fabra Rosa
 conyuge — conocido por

es natural de La Ceia partido de Tortosa prov. Zaragoza
 vecino de La Ceia prov. Zaragoza hijo de Juan Aubi
 y de Rosa. edad 23 años, profesión sus labores
 instrucción lee y escribe religión C. A. P. estado soltero
 hijos — n.º de ellos — antecedentes en costas
 ingresó por 1.ª vez domicilio San Juan I.
 Señalar particulares por rubricar

Nota	Día	Mes	año	Hechos
113.	9	marzo	1939	Se declara en concepto de detenido a disposición del Sr. Decapado de Auditorio de guerra de la 4.ª Región Militar (Zaragoza) con suplicatorio para civil que se une al expediente de Juan Salas Bouet. Se participa.  
	23	marzo	1939	Se recibe y une mandamiento del Sr. Jefe de guerra Decapado de Zaragoza ordenando quede este detenido a disposición del Sr. Jefe Militar n.º 3 de esta plaza. Se participa.  
	28	marzo	1939	Se recibe y une mandamiento del Sr. Jefe Militar n.º 3 ordenando continúe en concepto de detenido en este establecimiento a disposición del mismo. Se participa.  
	15	mayo	1939	En virtud de mandamiento del Sr. Jefe Militar n.º 3 que se une al expediente de Manuel Bona Ori entregado a la Guardia Civil para su conducción a la Provincial de Zaragoza a disposición del Sr. Presidente del Consejo de Guerra Permanente. Se participa.  

Annex 8.1. Expedient de la presó de Tortosa

Nº 2369
P

PRISION

PROVINCIAL DE TARRAGONA

Expediente procesal de Rosa SEBASTIAN FABRA
conocido por _____

Imp. P. C. de Burgos - Mod. 117

Hijo de Juan y de Rosa esposo de _____
edad 23 naturaleza La Genia partido de Tortosa
provincia de Tarragona vecindad La Genia provincia Tarragona
domicilio P. Mayor religión católica profesión sus labores
instrucción si estado soltera hijos _____
núm. de ellos _____ antecedentes _____ ingresa por primera vez

Entrada Pulgar derecho	Señas particulares	Salida Pulgar derecho
	Fórmula dactilar	

CAUSA

NUMERO			Juzgado	Secretaria	Delito	FECHAS	
Sumario	Rollo	Año				Ingreso	Salida

FECHAS			VICISITUDES
Día	Mes	Año	
15	mayo	1939	Ingresos en esta Prisión, procedente de <u>Prisión Tortosa</u> entregado por <u>la Guardia Civil</u> en concepto de <u>procesada</u> a disposición del <u>Hon. Sr. Presidente Comis. con orden</u> de <u>Juzgado n.º de Tortosa que se une al expte. de</u> <u>Mármel Jones Domingo (Punch) se participa.</u> <u>V.º B.º</u> <u>El Director</u> <u>[Firma]</u>
21	horas		<u>El Subdirector</u> <u>[Firma]</u>

Annex 8.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

FECHAS			VICISITUDES	
Dia	Mes	Año		
25	Mayo	1939	<p>Sale para Consejo de guerra de orden Hlm. Sr. Presidente del mismo, que unido al expediente de Mercedes Blanch. (2113) y reintegre el mismo se participa.</p> <p>Nº Bº</p> <p>El Director <i>[Signature]</i></p>	<p>El Subdirector <i>[Signature]</i></p>
6	Junio	1939	<p>Ingre en esta Comisión Habilitada en virtud de Superior, que se une al expediente no 2113</p> <p>Nº Bº</p> <p>El Director <i>[Signature]</i></p>	<p>El Sub-Director <i>[Signature]</i></p>
25	Mayo	1939	<p>En virtud de mandamiento del Sr. Auditor de Plaza es condenada a 30 años de P. P.</p> <p>Nº Bº</p> <p>El Director <i>[Signature]</i></p>	<p>El Subdirector <i>[Signature]</i></p>
23	Agosto	1940	<p>Libertad en virtud de mandamiento del Sr. Gobernador Militar Plaza, concediendo prisión atenuada. Se participa</p> <p>Nº Bº</p> <p>El Director <i>[Signature]</i></p>	<p>El Subdirector <i>[Signature]</i></p>

Annex 8.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

Presó Provincial de Tarragona

Registrado al núm. **Definitiva** folio libro

EXPEDIENTE penal de **Rosa Sebastián Fabra**
 conocido por: hijo de **Juan** y de **Rosa**
 esposo de: edad **33** años; fecha del nacimiento
 Naturaleza **La Cenia** Partido Provincia **Cataguna**
 Vecindad **Taragona** provincia **Cataguna** Domicilio **Caballeres 2**
 profesión **Comerciante**; instrucción al ingresar: lee escribe; hijos habidos en el matrimonio
 varones: hembras: edad del mayor años y del menor años. ¿Es reincidente?
 Antecedentes penales y en que consisten

Imp. P. E. de Burgos - Modelo 120

SEÑAS GENERALES	FECHAS			VICISITUDES PENALES Y PENITENCIARIAS	TIEMPO DE CONDENA		
	DIA	MES	AÑO		ANOS	MESES	DIAS
COLOR DE Iris (ojos) Cabello Piel Cejas Ojos Nariz Cara Boca Barba Estatura 1 m. cm. Señas particulares:	25	Mayo	1939	Fué sentenciado por Consejo Guerra Permanente Plaza por delito de a la pena de Reclusión Perpetua (treinta años) Comutada por la de Carcel 1 dia según testimonio librado por D. Manuel Buixa Macasulla , Secretario de causas del Juzgado Militar Especial de Liquidaciones. en causa Abono de prisión preventiva. Le resta por extinguir Se cuenta el tiempo 4 marzo 1939 Ingresó en este Establecimiento 15 Mayo 1939 Extinguirá su condena 5 Marzo 1941	30	0	0
					21	27	
					29	9	3
					5	9	14

Reingresa

FÓRMULA DACTILOSCÓPICA **22-IX-40**

PULGAR DERECHO

Tarragona **13** de **Diciembre** de 19**39**
 V.º B.º **ajo de la victoria**
 EL DIRECTOR, **Jose Gallartegui**
 EL SUBDIRECTOR-ADMINISTRADOR,

Annex 8.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

FECHAS			VICISITUDES PENALES Y PENITENCIARIAS	CONDENA		
DIA	MES	AÑO		Años	Meses	
25	Agosto	1940	<p>En esta fecha se piden informes a las Autoridades locales de Tarragona, por si estiman procedente la concesion de la Libertad Condicional, de acuerdo con la Ley de 4 Junio ultimo.</p> <p>V.º B.º</p> <p>El Director</p> <p><i>José Salas</i></p>	<p>El Sub-Director</p> <p><i>E. Baran</i></p>		
21	Septiembre	1940	<p>Reingresa por mandamiento de la Comisaria, de Investigacion y Vigilancia de esta, a disposicion del Sr. Capitán Jefe del Juzgado Especial Militar de Liquidaciones de esta Plaza, para cumplir condena. Se une y participa.</p> <p>V.º B.º</p> <p>El Director</p> <p><i>José Salas</i></p>	<p>El Sub-Director</p> <p><i>E. Baran</i></p>		
13	Mayo	1941	<p>Se solicita se las autoridades locales de Tarragona remitan informes por si estiman procedente le sean concedidos los beneficios de libertad condicional.</p> <p>V.º B.º</p> <p>El Director</p> <p><i>E. Baran</i></p>	<p>El Subdirector</p> <p><i>A. Rejo</i></p>		
10	Junio	1941	<p>Por el expediente de propuesta de libertad condicional a la Comision Provincial y Central con informes favorables.</p> <p>V.º B.º</p> <p>El Director</p> <p><i>José Salas</i></p>	<p>El Subdirector</p> <p><i>E. Baran</i></p>		
10	Junio	1941	<p>Comunicacion de que se le ha sido conmutada la pena por la</p> <p>El Director</p> <p><i>José Salas</i></p>	<p>El Subdirector</p> <p><i>E. Baran</i></p>		

Annex 8.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

Josep Sebastià Fabra

T. P. A. Mod. 70.

NÚMEROS		NOMBRES	OBSERVACIONES
General	Partida		
2	1741	<p>Libertad cond. Excmo. Cap. Gral. conc. pris. ateu.</p> <p>1º Bº</p> <p>El Director <i>José Galland</i></p>	<p>El Subdirector <i>Eugenio</i></p>
5	1742	<p>Se recibe telegrama de la Aron. Gral. concie- tando la libertad condicional provincial. Se une al capot. de Sebastián Fabra Abad.</p> <p>1º Bº</p> <p>El Director <i>José Galland</i></p>	<p>El Subdirector <i>Eugenio</i></p>
3	1743	<p>Se le entrega duplicado certificado libertad condicional por haber perdido el original.</p> <p>1º Bº</p> <p>El Director <i>José Galland</i></p>	<p>El Subdirector <i>Eugenio</i></p> <p>El oficial <i>[Signature]</i></p>
21	1744	<p>Se recibe y une de Capitanía General de esta Región orden de fusión atenuada toda vez que por la Comisión Central de Examen de penas le ha sido conmutada la pena primitiva de 18. P. por la definitiva de 6 años y 1 día p.m. Se participa que con fecha 5 de Julio 1941 pasó a disfrutar de los beneficios de libertad condicional.</p> <p>1º Bº</p> <p>El Director <i>[Signature]</i></p>	<p>El Subdirector <i>Eugenio</i></p>

Annex 8.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

NÚMEROS		NOMBRES	OBSERVACIONES
General	Parcial		
19 Octubre 1944		<p>Se recibe y una del Juez de Instrucción de Llagas, testimonio de sentencia lig. de condena de multa en la que aparece conmutada su pena primitiva de 30 años por la de 6 y 1 día que dejara extinguida en 5 de Marzo de 1945. Se acuerda y c. b.</p> <p>El Director El Funcionario El Subdirector Emilio Llanusa</p>	
4 de Noviembre 1944		<p>Se eleva al Capitán General de la 4ª Región propuesta de libertad definitiva para el día 5 de Marzo de 1945, fecha en que deja extinguida su condena de 6 años y 1 día.</p> <p>El Director El Funcionario El Subdirector Emilio Llanusa</p>	
13 Noviembre 1944		<p>En cumplimiento oficio que se une de la Fiscalía Provincial de Tarragona se participan a la misma cuanto dato interno de esta titular y que en minuta que se une quedan detallados.</p> <p>El Director El Funcionario El Subdirector Emilio Llanusa</p>	
30 Noviembre 1944		<p>Se recibe del Excmo Sr. Capitán General de esta Región escrito por el que aprueba el licenciamiento definitivo de esta titular para el día de Marzo de 1945. Se une el estado escrito.</p> <p>El Director El Funcionario El Subdirector Emilio Llanusa</p>	

Annex 8.2. Expedient de la presó Provincial de Tarragona

JUSTIN VALS VIDAL, Soldado de Infanteria, Secretario del Juzgado Militar numero UNO de Liquidaciones de la Plaza de Tarragona y del es Juez Instructor el Capitan de Infanteria DON ANGEL GOMEZ SAN-
RZ.-

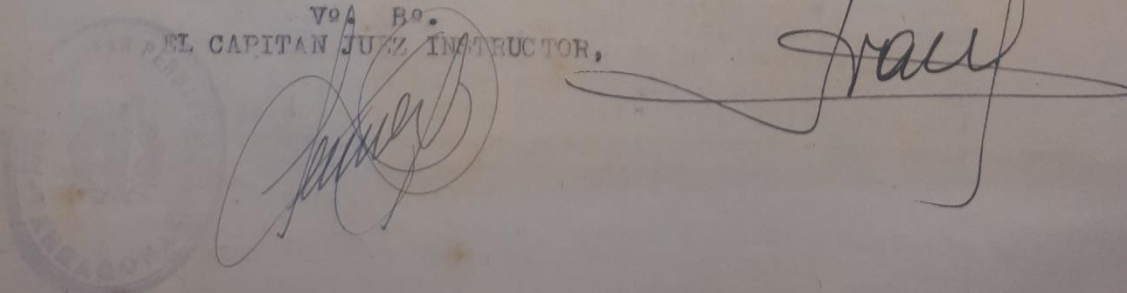
CERTIFICO: Que en la causa acumulada numero 863 instruida contra ROSA SEBASTIA FABRA, obran a los folios que se expresan las siguientes actuaciones que copiadas literalmente dicen como sigue:-----

AL FOLIO 191.-SENTENCIA.- En la Plaza de Tarragona a 25 de Mayo de mil novecientos treinta y nueve.-Año de la Victoria Reunido el Consejo de Guerra Permanente de esta Plaza para ver y fallar la causa acumulada, instruida por el procedimiento sumarísimo de urgencia contra el encartado ROSA SEBASTIA FABRA.-Dada cuenta de las actuaciones, oídas la acusación Fiscal y la defensa y RESULTANDO) Que contra los legítimos poderes del Estado asumidos por el Ejército a partir del 17 de Julio de 1936 en cumplimiento de su función constitutiva se desarrolló un alzamiento en armas y una tenaz resistencia cometiéndose a su amparo toda suerte de violencias y desmanes, hechos en los que participó el encartado en la presente causa en la forma siguiente: ROSA SEBASTIAN FABRA, de 23 años de edad, hija de Juan y de Rosa, soltera, sus labores, natural y vecina de La Cenia (Tarragona); izquierdista y afiliada la CNTU y durante el periodo rojo actúa como propagandista y por poseer el título de Bachiller es nombrada Maestra interina de Amposta expresando sus ideas socialistas, hace comprar a los niños y estudiarlo el libro (Buen Compañero) de tendencia marxista y despues de liberado el pueblo se niega a firmar una ficha de Auxilio Social tratando desconsideradamente a las señoritas de esta servicio y tiene un incidente con el Sr. Cura con ocasión de haberselo señalado una cuota para reconstrucción de la Iglesia, pronunciando conceptos ofensivos para el mismo y contra el Movimiento Nacional, actitud que el Consejo observa en la encartada que reitera en el acto del Juicio.-HECHOS PROBADOS: CONSIDERANDO: que los hechos relatados y que el Consejo declara probados son constitutivos de un delito de rebelión militar que se define y pena en los artículos 237 y párrafo 2º del 238 ambos del Código de Justicia Militar, de cuyo delito es responsable en concepto de autor el encartado señalado.-CONSIDERANDO: que el Consejo haciendo uso de la facultad que le conceden los artículos 172 y 173 del Código de Justicia Militar, estima justo imponer la pena en su mayor gravedad a la encartada.-CONSIDERANDO: que toda persona responsable criminalmente de un delito lo es también civilmente.-VISTOS: los artículos citados y demás disposiciones de general y pertinente aplicación FALAMOS: que debemos condenar y condenamos a la encartada ROSA SEBASTIA FABRA a la pena de RECLUSION PERPETUA, llevando consigo la referida pena la pérdida de libertad las accesorias correspondientes y el abono de la prisión preventiva sufrida a resultas de esta causa, haciéndose declaración de ser civilmente responsable de los daños causados por la rebelión.-Así por esta nuestra sentencia lo pronunciamos mandamos y firmamos.- Hay cinco firmas ilegibles rubricadas.-----

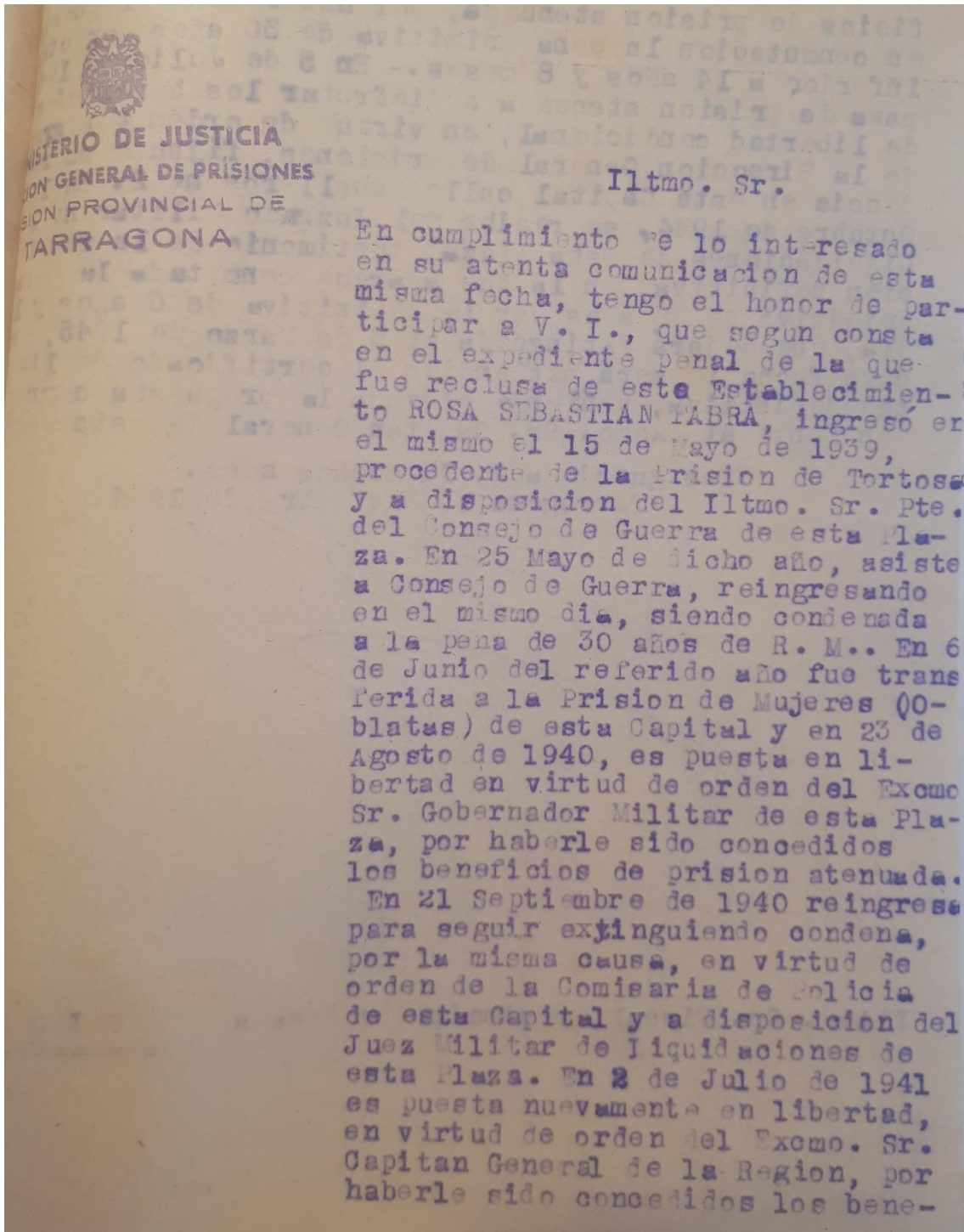
AL FOLIO 193.-ACUERDO AUDITORIAL.- Barcelona 31 de Mayo de 1939.-Año de la Victoria.-Vista la sentencia dictada en esta causa con sujeción al Decreto nº 55 de 1º de Noviembre de 1936, en cuya parte dispositiva se impone la pena de RECLUSION PERPETUA a la procesada ROSA SEBASTIA FABRA y estimandola ajustada a Derecho: ACUERDO: aprobarla y en su virtud, pasen los autos a su Juez Instructor para practica de las diligencias pertinentes.-El Auditor de Guerra firma ilegible rubricada y sellado con el de Auditoria.-

PROPUESTA DE CONMUTACION.-EXPEDIENTE NUMERO 81.236.- Minis-
terio del Ejercito.-Comisión Central de Examen de Penas.-
ROSA SEBASTIAN FABRA, natural de la Genia de 23 años de edad
de estado soltera y de profesión sus labores, fué condenada
por sentencia de Consejo de Guerra, celebrado en la Plaza
de Tarragona el día 25 de Mayo de 1939 a la pena de RECIU-
SION PERPETUA con accesorias legales, como autor de un de-
lito de rebelión definido en el artículo 237 del Código de
Justicia Militar y sancionado en los 238, 240 y 241 del pro-
pio Cuerpo Legal.-La Comisión Provincial de Tarragona pro-
pone en aplicación de las normas contenidas en la O.C. de
25 de Enero de 1940 (D.O. nº 21) que sea conmutada la refe-
rida pena por la de tres años de prisión m.; el Auditor ó
años y un día de P.M., el Capitan General de la Región, i-
dem.-La propuesta transcribe de la sentencia como hechos
declarados en ella que el sentenciado realizó los que en la
propuesta adjunta se relatan.-Esta Comisión Central estima
que debe ser conmutada la referida pena por la de SEIS AÑOS
Y UN DIA DE PRISION M. que se tendrá por definitiva con las
accesorias inherentes a ella por estimar el caso comprendi-
do en el nº 1 del Grupo V de las normas anteriormente cita-
das.-Y tomado este acuerdo por unanimidad de los miembros
de la Comisión se eleva esta propuesta al Ilmo. Sr. Ase-
sor del Ministerio del Ejercito, para su vista y curso a la
Superioridad.-Madrid 27 de Mayo de 1943.-El Auditor Presi-
dente.-el Vocal Militar.-El Vocal Judicial.-El Asesor del
Ministerio del Ejercito todos firmados y rubricados.-El
Excmo. Sr. Ministro del Ejercito con esta fecha dictó reso-
lución por virtud de la cual la pena definitiva que debe
cumplir el reatado es la de SEIS AÑOS Y UN DIA DE PRISION
MAYOR con las accesorias de esta.-Lo que de orden de Su Ex-
celencia certifica esta Comisión Central y lo remite a V.E.
para efectos de reapertura del procedimiento originario,
unión al mismo de la presente y ejecución de su contenido,
dando cuenta de su total diligenciamiento a esta Comisión.-
Dios guarde a V.E. muchos años.-Madrid 10 de Junio de 1943
El Secretario de la Comisión.-Firma ilegible y rubricada.-
Y para que conste y de orden del señor Juez y con el visto
bueno del mismo excido el presente testimonio en la Plaza de
Tarragona a diez y seis de Octubre de mil novecientos cuare-
ta y cuatro.

VºA Bº.
EL CAPITAN JUEZ INSTRUCTOR,



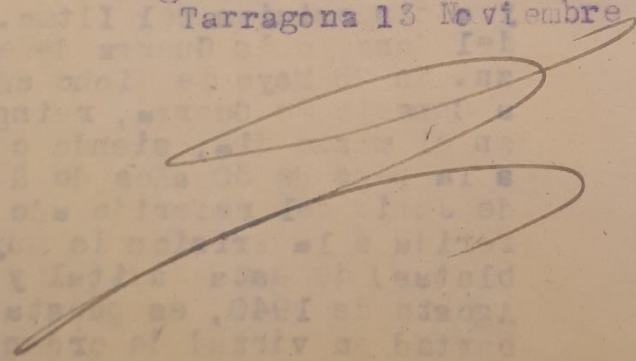
Annex 8.3. Sentència general del cas



Annex 8.3. Sentència general del cas

ficios de prision atenuada, por haber sido propuesta en conmutacion la pena primitiva de 30 años por otra inferior a 14 años y 8 meses.- En 5 de Julio de 1941 pasa de prision atenuada a disfrutar los beneficios de libertad condicional, en virtud de orden telegrafico de la Direccion General de Prisiones, fijando su residencia en esta Capital calle Caballeros no 2. En 19 Octubre de 1944, se recibe del Juzgado Militar no 1 Liquidaciones de esta Plaza, testimonio de la resolucio n definitiva, en la que aparece conmutada la pena primitiva de 30 años por la definitiva de 6 años y 1 dia, que dejará extinguida el 5 de Marzo de 1945, en cuya fecha le será extinguido el certificado de libertad definitiva, teniendo elevada la propuesta correspondiente al Excmo. Sr. Capitan General de esta Region.

Dios guarde a V. I. muchos años.
Tarragona 13 Noviembre de 1944.



Ilmo. Sr. Fiscal Provincial de Tasa s

CIUDA

Annex 8.3. Sentència general del cas

La lluita silenciada: el cas de set ampostines entre les reixes franquistes



Annex 8.4. Domicili durant la seva llibertat condicional



Annex 8.5. Domicili un cop alliberada de la presó